

Vissa elmarknadsfrågor m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2002/03:85 om vissa elmarknadsfrågor samt ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

När det gäller frågan om stängningen av kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2 konstaterar utskottet, i likhet med regeringen, att de av riksdagen beslutade villkoren för en stängning inte är möjliga att uppfylla före utgången av år 2003. Regeringen förordar att frågan om en stängning av Barsebäck 2 skall ingå i den förhandling som för närvarande pågår mellan staten och kraftindustrin om avvecklingen av de övriga tio svenska kärnkraftsreaktorerna. Med anledning av detta föreslår utskottet att riksdagen genom ett tillkännagivande till regeringen klargör den fortsatta hanteringen av frågan om Barsebäck 2. Tillkännagivandet innebär att det bör vara regeringen som på grundval av den eventuella överenskommelse som uppnås i förhandlingarna med kraftindustrin avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. Utskottet understryker dock att de av riksdagen uppställda villkoren för en stängning av Barsebäck 2 alltså gäller. Om en förhandlingsöverenskommelse inte kan nås och regeringen därför har för avsikt att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling, förutsätter – framhåller utskottet – ett beslut av regeringen om en stängning inte att riksdagen har givits möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda.

I en reservation (m, fp) framförs kritik mot den pågående kärnkraftsavvecklingen. Avvecklingen skapar osäkerhet kring den svenska elförsörjningen, hämmar industrins investeringsvilja och gör att det svenska behovet av el som produceras av smutsiga fossilbränslen ökar, anför det i reservationen. Reservanterna menar också att den förhandlingslinje som regeringen har valt när det gäller avvecklingen av kärnkraften är högst tvivelaktig, inte minst ur ett demokratiskt perspektiv. I en annan reservation (kd) framhålls att kärnkraften bör avvecklas på sikt men att avvecklingen hittills har skötts illa. Den av regeringen föreslagna förhandlingsmodellen anser reservanten inte vara lämplig för kärnkraftsavvecklingen. Kritik riktas även mot regeringens bedömningar av huruvida villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Miljöpartiets representant i utskottet anför i en reservation att kärnkraft

är en miljöovänlig och farlig energiproduktionsform som snarast bör avvecklas. Vidare menar hon att villkoren för en stängning av Barsebäck 2 redan är uppfyllda och att en stängning av reaktorn kan ske före sommaren 2003. Den förhandlingsmodell som regeringen föreslår anser hon olämplig då den bl.a. gör att de folkliga inflytandemöjligheterna och insynen i processen försämras på ett påtagligt sätt.

Motionsyrkanden om upphävanden av två bestämmelser i den s.k. kärntekniklagen avstyrks av utskottet. Den ena gäller förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer. Enligt utskottet är det naturligt att statsmakterna markerar att uppförande av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. I en reservation (m, fp) förordas ett upphävande. Den andra bestämmelsen är den s.k. tankeförbudsparagrafen. Utskottet menar att möjligheten till forskning och energitekniskt utvecklingsarbete inte begränsas av den aktuella paragrafen. I en reservation (m, fp, kd) hävdas motsatsen och anförs bl.a. att förbudet är oförenligt med de principer om yttrande- och tankefrihet som bör ligga till grund för all lagstiftning.

Ett enigt utskott avstyrker vidare ett antal motionsyrkanden om en ökad användning av naturgas i Sverige och om en utbyggnad av det svenska naturgasnätet. Utskottet anser bl.a. att naturgasen skall konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden och att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasutbyggnaden.

I betänkandet tillstyrker utskottet även två lagförslag. Det ena avser tillskapandet av en effektreserv på elmarknaden och det andra gäller krav på ursprungsmärkning av el från förnybara energikällor. När det gäller effektreserven framhåller Kristdemokraternas representant i utskottet i en reservation att regeringen inte har visat hur effektproblematiken skall hanteras på längre sikt. I en annan reservation (mp) hävdas att effektproblemen beror på att elmarknaden inte fungerar tillfredsställande. Elmarknaden bör därför reformeras, anförs det. När det gäller frågan om ursprungsgarantier framförs förslag i en reservation (m, fp) om att ursprungsmärkningen på sikt även bör omfatta el som produceras av naturgas eller kärnkraft.

I propositionen anger regeringen att den har för avsikt att genom en ändring i en förordning införa krav på månadsvis mätning av el för alla elkunder fr.o.m. juli 2009. Regeringen ämnar även återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i ellagen som gör att fler elkunder kommer att omfattas av kraven på timvis mätning. Utskottet har inget att invända mot dessa båda förslag. I reservationer förordas bl.a. att preliminärdebiteringen skall avskaffas (m), att den månadsvisa mätningen skall införas stegvis (fp, kd) och att kraven på månadsvis mätning skall gälla redan fr.o.m. år 2007 (mp).

Härutöver behandlas i betänkandet olika motioner om vissa andra energipolitiska frågor, bl.a. om energi och klimat, forskning och utveckling samt effektivare energianvändning. En förteckning över samtliga reservationer finns i innehållsförteckningen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	10
Bakgrund.....	10
Elproduktion och elanvändning.....	10
Vissa tidigare energipolitiska beslut.....	10
Stängningen av Barsebäck 2, m.m.	12
Bakgrund.....	12
Propositionen.....	13
Motionerna	17
Vissa kompletterande uppgifter.....	19
Utskottets ställningstagande	22
Vissa bestämmelser i kärntekniklagen	24
Bakgrund.....	24
Motionerna	24
Vissa kompletterande uppgifter.....	25
Utskottets ställningstagande	27
Inledning	27
Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer	27
Förbudet mot kärnteknisk forskning.....	27
Naturgas	28
Motionerna	28
Vissa kompletterande uppgifter.....	30
Utskottets ställningstagande	32
Lag om effektreserv på elmarknaden	32
Propositionen.....	32
Motionen	34
Vissa kompletterande uppgifter.....	34
Utskottets ställningstagande	35
Lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.....	36
Propositionen.....	36
Motionen	37
Vissa kompletterande uppgifter.....	37
Utskottets ställningstagande	37
Mätning och debitering av el.....	38
Propositionen.....	38
Motionerna	41
Vissa kompletterande uppgifter.....	43

Utskottets ställningstagande	45
Reformerad elmarknad	46
Motionerna	46
Vissa kompletterande uppgifter	46
Utskottets ställningstagande	47
Energi och klimat	48
Motionerna	48
Vissa kompletterande uppgifter	48
Utskottets ställningstagande	51
Forskning och utveckling	52
Motionerna	52
Vissa kompletterande uppgifter	53
Utskottets ställningstagande	57
Effektivare energianvändning.....	58
Motionerna	58
Vissa kompletterande uppgifter	58
Utskottets ställningstagande	59
Internationella frågor	60
Motionerna	60
Vissa kompletterande uppgifter	61
Utskottets ställningstagande	62
Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn.....	63
Motionerna	63
Vissa kompletterande uppgifter	64
Utskottets ställningstagande	65
Reservationer.....	66
1. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (m, fp).....	66
2. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (kd)	67
3. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (mp)	68
4. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer (m, fp)	69
5. Förbudet mot kärnteknisk forskning (m, fp, kd).....	70
6. Lag om effektreserv på elmarknaden (kd).....	71
7. Lag om effektreserv på elmarknaden (mp – motiv.).....	72
8. Lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el (m, fp).....	72
9. Mätning och debitering av el (m)	73
10. Mätning och debitering av el (fp, kd)	74
11. Mätning och debitering av el (mp)	75
12. Reformerad elmarknad (kd).....	76
13. Reformerad elmarknad (mp).....	77
14. Energi och klimat (m, fp, kd).....	79
15. Energi och klimat (mp – motiv.).....	79
16. Forskning och utveckling (m, fp)	79
17. Forskning och utveckling (kd).....	80
18. Forskning och utveckling (mp).....	81
19. Effektivare energianvändning (m, fp, kd).....	82

20. Internationella frågor (m, fp).....	82
21. Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn (m, fp).....	83
Särskilda yttranden.....	85
1. Naturgas (mp).....	85
2. Internationella frågor (mp).....	85
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	86
2. Regeringens lagförslag.....	92
3. I reservation 4 föreslagen ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	95
4. I reservation 5 föreslagen ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	96

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Stängningen av Barsebäck 2, m.m.

Riksdagen godkänner av utskottet angivna riktlinjer för stängningen av Barsebäck 2. Därmed avslår utskottet motionerna 2002/03:N9 yrkandena 1–4, 2002/03:N10 yrkandena 1, 4 och 5, 2002/03:N11 yrkandena 1–4 och 2002/03:N12 yrkandena 1–3.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (kd)

Reservation 3 (mp)

2. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer

Riksdagen avslår motion 2002/03:N301 yrkande 7.

Reservation 4 (m, fp)

3. Förbudet mot kärnteknisk forskning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N209, 2002/03:N222, 2002/03:N242 yrkande 3, 2002/03:N264 yrkande 5, 2002/03:N288, 2002/03:N301 yrkande 8 och 2002/03:N390 yrkande 19.

Reservation 5 (m, fp, kd)

4. Naturgas

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N204 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N223, 2002/03:N230, 2002/03:N262 yrkandena 4 och 6, 2002/03:N268 yrkandena 1 och 3, 2002/03:N299 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N351, 2002/03:N354 och 2002/03:N355.

5. Lag om effektreserv på elmarknaden

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om effektreserv. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:85 punkt 1 och avslår motion 2002/03:N10 yrkande 3.

Reservation 6 (kd)

Reservation 7 (mp) – motiv.

6. Lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:85 punkt 2 och avslår motion 2002/03:N9 yrkande 6.

Reservation 8 (m, fp)

7. Mätning och debitering av el

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N9 yrkandena 7 och 8, 2002/03:N10 yrkande 6, 2002/03:N11 yrkandena 5 och 6, 2002/03:N12 yrkandena

4–6, 2002/03:N264 yrkande 10, 2002/03:N300 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:N350.

Reservation 9 (m)
Reservation 10 (fp, kd)
Reservation 11 (mp)

8. Reformerad elmarknad

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N10 yrkande 2 och 2002/03:N12 yrkande 7.

Reservation 12 (kd)
Reservation 13 (mp)

9. Energi och klimat

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ418 yrkande 3 och 2002/03:N390 yrkande 2.

Reservation 14 (m, fp, kd)
Reservation 15 (mp) – motiv.

10. Forskning och utveckling

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ428 yrkande 9, 2002/03:N229, 2002/03:N301 yrkande 14, 2002/03:N345 yrkande 11, 2002/03:N366 och 2002/03:N390 yrkandena 11 och 18.

Reservation 16 (m, fp)
Reservation 17 (kd)
Reservation 18 (mp)

11. Effektivare energianvändning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N219 och 2002/03:N390 yrkande 13.

Reservation 19 (m, fp, kd)

12. Internationella frågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N9 yrkande 5 och 2002/03:N273.

Reservation 20 (m, fp)

13. Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N333 och 2002/03:N390 yrkandena 14 och 15.

Reservation 21 (m, fp)

Stockholm den 23 maj 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Lennart Beijer (v), Ulla Löfgren (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m), Reynoldh Furustrand (s), Raimo Pärssinen (s), Nyamko Sabuni (fp), Lars Lindén (kd) och Håkan Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- dels* proposition 2002/03:85 om vissa elmarknadsfrågor,
- dels* 4 motioner som har väckts med anledning av propositionen,
- dels* 26 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för bl.a. Svensk Energi, kraftindustrin, Oberoende elhandlare och Svensk Elbrukarförening.

Vidare har ett flertal skrivelser i ärendet inkommit till utskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen två nya lagar. Lagen om effektreserv innebär att Svenska kraftnät får ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 MW finns tillgänglig. Lagen skall träda i kraft den 1 juli 2003 och gälla till utgången av februari 2008. Därefter skall en marknadsmässig lösning ha växt fram.

Lagen om ursprungsgarantier avseende förnybar el bygger på ett EG-direktiv. Lagen ger producenter av förnybar el en rätt att erhålla en ursprungsgaranti av Svenska kraftnät. En sådan garanti är ett intyg om att en viss mängd förnybar el har producerats i en viss produktionsanläggning under en viss tid. Denna lag föreslås träda i kraft den 1 oktober 2003.

Vidare presenterar regeringen sin syn på om riksdagens villkor för en stängning av Barsebäck 2 före utgången av år 2003 är uppfyllda. Därutöver beskriver regeringen sin uppfattning om den fortsatta hanteringen av frågan om en stängning av Barsebäck 2.

Av propositionen framgår också regeringens bedömning om månadsvis avläsning av elförbrukningen samt om en sänkning av gränsen för timvis mätning av elförbrukningen.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Elproduktion och elanvändning

Den svenska elproduktionens sammansättning har förändrats betydligt under de tre senaste decennierna samtidigt som elanvändningen har ökat markant. 1970-talets tyngdpunkt på vatten- och oljekondenskraft har bytts mot en elproduktionsmix där vattenkraften och kärnkraften med sina respektive ca 65 TWh under år 2002 tillsammans svarade för drygt 90 % av den totala elproduktionen. Oljekondenskraft och gasturbiner fungerar främst som reservkraft. El produceras också genom vindkraft- och kraftvärmeverk.

Mellan åren 1970 och 1992 ökade elproduktionen med ca 240 %. Huvuddelen av produktionsökningen skedde under 1970- och 1980-talen, vilket bl.a. framgår av att 1990 års elproduktion var lika stor som 2002 års.

Statens energimyndighets statistik visar att bostäder och service stod för närmare 50 % av elanvändningen i Sverige under år 2001. Industrin svarade för ca 38 % medan 7,5 % av elanvändningen kategoriserades som distributionsförluster. Resterande ca 5 % av elen användes för transportändamål eller för fjärrvärmeproduktion, raffinaderier m.m.

Vissa tidigare energipolitiska beslut

Sedan 1980 års folkomröstning om kärnkraften har flera omfattande energipolitiska beslut fattats av riksdagen. Kärnkraftens roll i det framtida energisystemet har på ett eller annat sätt funnits med som en gemensam nämnare vid alla dessa tillfällen. Under de senaste åren har dessutom de fossila bränslenas bidrag till växthuseffekten varit en viktig drivkraft bakom omställningen av energisystemet.

Det energipolitiska beslut som togs år 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12), vilket byggde på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet, innebar bl.a. beslut om en avställning av de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är dock att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad elanvändning. Näringsutskottet framhöll i anslutning till beslutet att riksdagen borde ges möjlighet att pröva förutsättningarna för en stängning av Barsebäck 2 innan en sådan genomförs.

I samband med 1997 års energipolitiska beslut tog riksdagen även ställning för ett program för omställning och utveckling av energisystemet. Programmet har bestått av två delar. Det kortsiktiga programmet var fokuserat på åtgärder för ökad tillförsel av förnybar energi och minskad elanvändning i syfte att kompensera bortfallet av el vid en stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. Programmet löpte fram t.o.m. utgången av år 2002. Det långsik-

tiga programmet är forskningsinriktat med åtgärder inom energiforskning och energiteknikstöd. Det långsiktiga programmets genomförande och effekter utreds för närvarande av en särskild utredare (dir. 2001:122 och 2002:169). Utredaren skall analysera behovet av förändringar, lämna förslag till riktlinjer för det långsiktiga energipolitiska programmet och redovisa insatser som skall leda till en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Uppdraget skall vara avslutat före augusti månads utgång 2003.

Barsebäck 1 ställdes av i november 1999. Stängningen kunde genomföras sedan ett avtal om ersättning till kraftverkets ägare hade slutits mellan företrädare för staten, Vattenfall AB och Sydkraft AB. De åtaganden som följer av avtalet godkändes av riksdagen våren 2000 (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11).

Regeringen har sedermera vid ett par tillfällen redovisat sin bedömning av huruvida villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Vid den senaste prövningen i oktober 2001 bedömde regeringen att villkoren för en stängning kunde uppfyllas senast före utgången av år 2003 då beslutade åtgärder förväntades ha fått erforderligt genomslag (skriv. 2001/02:22, bet. 2001/02:NU3). Vid riksdagsbehandlingen betonade utskottet än en gång att det är riksdagen som skall pröva om de aktuella villkoren är tillgodosedda inför ett beslut att stänga Barsebäck 2.

Våren 2002 beslutade riksdagen senast om riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Beslutet innebar att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 års uppgörelse ligger fast samtidigt som det betonades att omställningen av det svenska energisystemet måste ske på ett ansvarsfullt och kontrollerat sätt samt med ett långsiktigt perspektiv. För den fortsatta omställningen av energisystemet innebar 2002 års energipolitiska beslut en mer långsiktig inriktning i fråga om såväl främjande av förnybar elproduktion som effektivare energianvändning. Syftet med de nya åtgärder som ersätter motsvarande åtgärder i 1997 års energipolitiska program är att kraftigt öka ambitionsnivån samtidigt som teknikutveckling stimuleras och kostnaderna hålls nere.

Stängningen av Barsebäck 2, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de av riksdagen beslutade villkoren för en stängning av Barsebäck 2 inte är möjliga att uppfylla före utgången av år 2003. Regeringen förordar att frågan om en stängning av denna reaktor skall ingå i den förhandling som för närvarande pågår mellan staten och kraftindustrin om avvecklingen av de övriga tio svenska kärnkraftsreaktorerna. Med anledning av detta föreslår utskottet att riksdagen genom ett tillkännagivande till regeringen klargör den fortsatta hanteringen av frågan om Barsebäck 2. Tillkännagivandet innebär att det bör vara regeringen som på grundval av den eventuella överenskommelse som uppnås i förhandlingarna med kraftindustrin avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. Utskottet understryker dock att de av riksdagen uppställda villkoren för en stängning av Barsebäck 2 alljämt gäller. Om en förhandlingsöverenskommelse inte kan nås och regeringen därför har för avsikt att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling, förutsätter ett beslut av regeringen om en stängning inte att riksdagen har givits möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda, framhåller utskottet. *Jämför reservationerna 1 (m, fp), 2 (kd) och 3 (mp).*

Bakgrund

Riksdagen uttalade år 1980 att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Riksdagens energipolitiska beslut från år 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) innebar att denna inriktning låg fast. Som nämnts ovan omfattade beslutet även en stängning av reaktorerna i Barsebäck. Den första reaktorn i Barsebäck stängdes i november 1999.

Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. De kriterier som regeringen använder för att bedöma huruvida detta villkor är uppfyllt är att kraftbortfallet kan kompenseras så att stängningen inte medför påtagligt negativa effekter för

- ◆ elpriset,
- ◆ tillgången på el för industrin,
- ◆ effektbalansen eller
- ◆ miljön och klimatet.

Propositionen

Regeringens underlagsmaterial

I propositionen redovisar regeringen ånyo sin bedömning av om villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Till grund för detta ligger bl.a. ett underlag som på regeringens uppdrag har tagits fram av två konsultföretag (ÅF Energikonsult AB och AB Jacobsson & Widmark). Uppdragen avrapporterades i november 2002. Vidare gavs Affärsverket svenska kraftnät i regleringsbrevet för år 2002 i uppdrag att redovisa sin bedömning av om villkoren avseende effektbalansen kan anses vara uppfyllda vid en eventuell stängning under år 2003. Övrigt underlag inför 2003 års prövning av om villkoren är uppfyllda är Energimyndighetens och Boverkets årsredovisningar över utfallet av 1997 års energipolitiska program.

Regeringen anser att underlagsmaterialet ger en relativt samstämmig bild av konsekvenserna av en stängning av Barsebäck 2 under år 2003. Flertalet remissinstanser har inte framfört någon kritik mot den bild som rapporterna ger av resultaten av 1997 års energipolitiska program och av de övriga faktorer som är väsentliga för en bedömning av om villkoren för en stängning är uppfyllda. Ett par remissinstanser har dock påtalat olikheter i metodik mellan de två konsultrapporterna, vilket har lett till vissa skillnader i bedömningen av hur påtagliga effekter en stängning får. Samtidigt framhåller några remissinstanser att rapporterna kompletterar varandra. Några remissinstanser anser att underlaget visar att inget av villkoren är uppfyllt, medan andra menar att samtliga villkor är uppfyllda. Mot bakgrund av utvecklingen på elmarknaden anser några remissinstanser att villkoren inte är relevanta. I en av konsultrapporterna påpekas att villkorens formulering medger ett ganska stort tolkningsutrymme vid prövningen. Energimyndigheten anser att det bör övervägas att låta frågan om Barsebäck 2 ingå i förhandlingarna mellan regeringen och industrin om en långsiktigt hållbar politik för omställningen av energisystemet.

Tillgången på el för industrin

För att ersätta elproduktionen i reaktorn Barsebäck 2 krävs ett tillskott eller sparande på 3–4 TWh per år. Det kvantitativa målet för de kortsiktiga åtgärderna är 3 TWh per år. De bedömningar som redovisas i underlagsrapporterna visar att resultaten av de kortsiktiga åtgärderna i det energipolitiska programmet kommer att leda till en kompensation med mellan 3 och 3,8 TWh per år vid utgången av år 2003. I samtliga underlagsrapporter dras därför slutsatsen att det kvantitativa målet för det kortsiktiga programmet kommer att uppnås.

Elpriset

I den ena konsultrapporten görs bedömningen att den generella elprisnivån inte kommer att påverkas i någon högre grad av stängningen av Barsebäck 2. Elprishöjningen beräknas uppgå till 0,5–2 % av elpriset för industrin. I förhål-

lande till de prisvariationer som förekommer på elmarknaden är den uppskattade möjliga prisökningen låg, anför det. I den andra konsultrapporten dras slutsatsen att elpriset kommer att öka med ett par öre per kWh under normala förhållanden och att elpriset kan stiga kraftigt under förhållanden då det råder förhöjd risk för effektbrist.

Flertalet av de remissinstanser som har berört frågan tror att elpriserna kommer att stiga som en effekt av en eventuell stängning av Barsebäck 2 men har samtidigt svårt att bedöma prisökningens storlek. Vidare menar flera remissinstanser att elpriserna kommer att stiga på sikt oavsett om Barsebäck 2 stängs eller inte. Från industrins sida framförs dock att en stängning av Barsebäck 2 kommer att leda till att prisökningen infaller tidigare än vad som annars hade varit fallet.

Effektbalansen

Svenska kraftnät bedömer att konsekvenserna av att stänga Barsebäck 2 under år 2003 kan bli att elmarknaden inte klarar effektbalansen om vintern blir en s.k. tioårsvinter, dvs. en vinter som statistiskt sett inträffar vart tionde år. Svenska kraftnät ser i dag inga tydliga tecken på att effektbalansen skulle förbättras under de närmaste åren. Den metod för effekthantering som utskottet tar ställning till längre fram i detta betänkande bedöms ha påtaglig verkan först om 2–3 år.

De åtgärder som Svenska kraftnät har vidtagit för att förstärka stamnätets förmåga att överföra el till Sydsverige innebär att försörjningsförmågan för Sydsverige i huvudsak kommer att återställas jämfört med tillståndet före stängningen av Barsebäck 1 och en eventuell stängning av Barsebäck 2. Svenska kraftnät framhåller dock att dessa förstärkningar i sig inte innebär någon förstärkning av effektbalansen för hela landet.

I den ena konsultrapporten görs bedömningen att den metod för effekthantering som har presenterats av Svenska kraftnät (se nedan) kommer att ge de förutsättningar som krävs för att förhindra att risken för effektbrist stiger till oacceptabel nivå vid stängning av Barsebäck 2. I jämförelse med värdet av den samlade kraftmängden som levereras till slutkunderna är kostnaderna för att lösa effektfrågan relativt låga.

I den andra konsultrapporten framhålls att marginalerna i effektbalansen i princip är obefintliga och att minsta störning kan ställa till stora problem. En stängning av Barsebäck 2 skulle därmed förvärra effektbalansen kraftigt. Det finns enligt rapporten inget som tyder på att effektbalansen kommer att förbättras de närmaste åren. Flertalet av de remissinstanser som har berört frågan ser med oro på den påverkan som en stängning av Barsebäck 2 skulle få på effektbalansen. Bland de remissinstanser som representerar industrin och kraftbranschen råder i stort sett enighet om att en stängning av Barsebäck 2 skulle innebära att risken för en effektbristsituation är överhängande under en kall vinterperiod.

Energimyndigheten bedömer att effektbalansen under en tioårsvinter sannolikt kan upprätthållas även utan Barsebäck 2. Denna bedömning bygger på

ändrade prognosförutsättningar över elanvändningen i jämförelse med dem som Svenska kraftnät grundar sin bedömning på. Några remissinstanser menar att det är angeläget att åtgärder vidtas för att minska elbehovet under den kallaste perioden då effektuttaget är som störst.

Miljön och klimatet

I den ena konsultrapporten bedöms att stängningen i princip kommer att leda till ökat behov av fossil kraft och därigenom till ökade utsläpp till luft av koldioxid med ca 3,6 miljoner ton per år samt av kväveoxider, svaveldioxid, stoft och lättflyktiga organiska ämnen. Utsläppsökningarna av dessa föroreningar inom Sverige blir små, men utsläpp från kolkondensanläggningar i Danmark kan ha en betydande inverkan på miljön i Sydsverige.

I den andra konsultrapporten beräknas att om bortfallet av kraft från Barsebäck 2 ersätts med import av kolkondens ökar utsläppen av koldioxid utanför Sveriges gränser med drygt 3,3 miljoner ton per år. Samtidigt innebär det energipolitiska programmets åtgärder minskade utsläpp med ca 2,7 miljoner ton per år. Nettoökningen blir då ca 0,6 miljoner ton. Å andra sidan ökar elanvändningen i Sverige, varför nettoutsläppen bör jämföras med den absoluta ökningen av koldioxidutsläppen vid en stängning sett från dagens nivåer. Räknat på detta sätt skulle stängningen innebära att koldioxidutsläppen ökar med 2,8 miljoner ton per år.

Flertalet remissinstanser gör bedömningen att en stängning av Barsebäck 2 leder till ökad påverkan på miljö och klimat. Ett par instanser anför dock att en avveckling ger en positiv inverkan på miljön om uranbränslekedjans miljöeffekter och risker för olyckor beaktas.

Regeringens slutsatser

Alla villkor ännu ej uppfyllda

Regeringen gör bedömningen att villkoren för en stängning av Barsebäck 2 före utgången av år 2003 inte kommer att vara uppfyllda när det gäller effektbalansen och påverkan på miljön och klimatet. Genom uppdrag till Svenska kraftnät – inom ramen för effektbalansmodellen – vidtar därför regeringen ytterligare åtgärder för att möjliggöra ett beslut om en snar stängning. Särskild vikt skall läggas vid en effektivisering av elanvändningen. Det är regeringens bedömning, sägs det i propositionen (s. 16), att "förberedelser och genomförande av detta kan åstadkommas före utgången av april 2004."

Miljö- och klimatpåverkan bedöms inte kunna kompenseras fullt ut genom det åtgärdsprogram som beslutades år 1997. Uppföljningar visar att en del av kompensationen av en stängning av reaktorn på kort sikt sannolikt kommer att utgöras av inhemskt producerad fossilbränslebaserad el samt import av el. I likhet med flertalet remissinstanser drar regeringen slutsatsen att bortfallet delvis kommer att kompenseras med el från fossilbränsleeldade anläggningar. Regeringen konstaterar att en stängning sannolikt ger ökade utsläpp på kort sikt men att miljöpåverkan på längre sikt blir begränsad, då ny produktions-

kapacitet tillkommer genom el från förnybara energikällor samt genom utbyggnad av gaskraft som ersättning för kolkraft. Naturvårdsverket gör bedömningen att det är möjligt att nå miljökvalitetsmålen avseende klimat till perioden 2008–2012. Vidare förväntas att ytterligare åtgärder vidtas till följd av internationella miljööverenskommelser och att klimatpolitiska åtgärder genomförs i de länder som Sverige importerar fossilbaserad kraft ifrån. Regeringen gör därför bedömningen att en stängning av Barsebäck 2 inte förväntas leda till påtagligt negativa effekter för miljö eller klimat.

Förhandlingslösning

I 2002 års energipolitiska proposition (prop. 2001/02:143) aviserade regeringen att företrädare för industrin skulle inbjudas till överläggningar i syfte att nå en överenskommelse om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta omställningen av energisystemet. Avsikten är att överenskommelsen skall skapa gynnsamma förutsättningar för en företagsekonomiskt försvarbar fortsatt drift och successiv stängning av kärnkraften, samtidigt som annan miljövänlig elproduktion tas i drift och elförsörjningen tryggas. Regeringen beslutade i juni 2002 att förordna en förhandlare (generaldirektör Bo Bylund) med uppdrag att för statens del genomföra de förhandlingar som aviserades i propositionen. Förhandlaren har inlett sitt arbete.

Regeringen anser att en överenskommelse mellan staten och industrin om en omställning av energisystemet innebär betydande fördelar. Den ger möjlighet för alla parter att samlas kring en långsiktig helhetssyn på energisystemets utveckling och bör kunna innebära att de samhällsekonomiska kostnaderna för avvecklingen och riskerna för störningarna i elproduktionen minskar. Jämfört med en lagreglerad avveckling reaktor för reaktor, skulle möjligheterna därmed öka för att en snabbare och effektivare omställning av energisystemet till en lägre samhällsekonomisk kostnad med uppfyllande av höga krav på en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning åstadkoms.

Enligt regeringens bedömning bör frågan om avveckling av Barsebäck 2 hanteras tillsammans med förhandlingarna om de övriga tio kvarstående reaktorena och frågan om energiomställningen i sin helhet. Regeringen avser att ge ett tilläggsdirektiv med denna innebörd till förhandlaren. Möjligheterna till en snabb stängning av Barsebäck 2 inom ramen för en förhandlingslösning bör särskilt prövas i förhandlarens fortsatta arbete. Om en förhandlingslösning inte kan åstadkommas i det avseendet, har regeringen ambitionen att besluta om stängning av reaktorn med stöd av lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling.

Regeringen ämnar att noga följa utvecklingen och säkerställa att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 och 2002 års beslut uppfylls avseende målet om en långsiktig försörjningstrygghet och en diversifierad tillförsel av energi. Det innebär att tillkommande behov av ny energi bl.a. skall mötas genom en ambitiös och kontrollerad tillförsel av förnybar elproduktion och ett effektivare utnyttjande av infrastrukturen för naturgas.

Det är vidare angeläget att energianvändningen effektiviseras ytterligare. I propositionen erinras om att 2002 års energipolitiska beslut omfattar statliga insatser med inriktning på information och utbildning, kommunal energirådgivning samt teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik.

Motionerna

I motion 2002/03:N9 (m) hävdas att regeringens program för förnybar elproduktion och minskad elanvändning har misslyckats. Sverige har tappat elproduktionskapacitet, och bortfallet av el från Barsebäck 1 har i huvudsak kompensats med import av kolbaserad el från Danmark. Satsningen på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik har inte avsatt några användbara resultat.

Den förhandlingsmodell för avvecklingen av Barsebäck 2 som föreslås innebär att industrin skall förhandla under hot. Regeringen markerar tydligt att den avser att tillgripa tvångslagstiftningen om industrin inte godtar en uppgörelse om snabb stängning av Barsebäck 2. Enligt motionärernas uppfattning lägger en sådan inställning knappast grunden till ett gott samarbetsklimat.

Politiska ingripanden bidrar också till att skapa osäkerhet om spelreglerna för kraftindustrins verksamhet och om industrins elförsörjning. Regeringens förhandlingsupplägg löser därför inte några grundläggande problem. Förhandlingar mellan staten och en industrigren kan, enligt motionärerna, inte binda framtida generationers beslutsfattande.

Den särskilda beskattning av installerad effekt i kärnkraft – effektskatten – snedvrider konkurrensen på den avreglerade elmarknaden och hindrar viktiga reinvesteringar i anläggningarna, anförs det vidare i motionen. Varje investeringsbeslut är därmed direkt beroende av det politiska spelet i energi- och budgetförhandlingar. Det är, enligt motionärerna, därför angeläget att effektskatten avskaffas så fort som möjligt.

Beträffande regeringens bedömning att riksdagens villkor för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck inte kommer att vara uppfyllda under år 2003 har motionärerna inget att invända. Riksdagens principbeslut om stängning av kärnkraftverket i Barsebäck bör däremot upphävas.

Målet om att ersätta bortfallet av el från Barsebäck 2 genom tillskott av ny elproduktion, minskad elanvändning och effektivare energianvändning är irrelevant då elenergibehovet har ökat och produktionsförmågan för Barsebäck 2 är underskattad. En stängning skulle, enligt motionärerna, medföra problem vad gäller tillgången på el för industrin. Risken är stor att en stängning av Barsebäck 2 även leder till en tydlig höjning av elpriserna. Detta gör att de svenska basindustrierna riskerar att förlora i konkurrenskraft. Regeringens avvecklingspolitik skapar osäkerhet om hur Sveriges elförsörjning kommer att se ut på några års sikt, vilket får negativa effekter för investeringsviljan. Dessutom drabbar politiken de många elkunder som redan är hårt pressade av energiskattehöjningarna och höga elpriser. Motionärerna anser att villkoret om upprätthållen effektbalans vid en stängning av Barsebäck 2 inte

kan uppfyllas inom överskådlig tid och menar att en stängning av Barsebäck 2 skulle innebära en ökning av koldioxidutsläppen med mer än 5 %. Därtill kommer utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider, lättflyktiga organiska ämnen och stoft. En stängning av Barsebäck 2 skulle få klart negativa effekter på miljö, klimat och hälsa.

Kärnkraftstekniken har varit föremål för en snabb utveckling, inte minst på säkerhetsområdet, påpekas det i motion 2002/03:N11 (fp). I diskussionen inför folkomröstningen år 1980 fanns det inga reservationer mot att nya tekniska innovationer kan förändra såväl säkerhets- som miljöaspekter av kärnkraftsanvändningen. Enligt motionärerna måste energipolitiken självfallet påverkas av de omständigheter som har tillkommit sedan folkomröstningen. Energifrågornas globala karaktär har t.ex. blivit allt tydligare.

En avveckling av Barsebäck 2 kommer att leda till en ökad brist på el samtidigt som utsläppen av koldioxid, svavel m.m. kommer att öka. I propositionen anges att årligen kommer ytterligare 2,8 miljoner ton koldioxid att släppas ut om Barsebäck 2 stängs. Stängningen av Barsebäck 1 har haft påtagliga negativa effekter för miljön, anför det. En stängning av Barsebäck 2 kommer att ytterligare förvärra miljöbelastningen. Riskerna att drabbas av allergier, astma och andra sjukdomar kommer att öka.

Kärnkraften bör utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd, menar motionärerna och tillägger att en framtida utbyggnad av kärnkraften, under förutsättning att stränga krav på hälsa, säkerhet och miljö är uppfyllda, inte kan uteslutas. Modellen att en avstängning skall ske efter förhandlingar mellan regeringen och kraftindustrin är bättre än en tvångsmässig avstängning, men den är inte användbar i Sverige då det saknas realistiska alternativ till kärnkraften, anser motionärerna. Det är oklart vem som har ansvar för att nödvändiga investeringar görs fram till tidpunkten för avstängningen. Det är troligt att den nya kapaciteten kommer att bestå av naturgas och koleldad kondenskraft. Kraftvärme samt vindkraft och biobränsle kommer inte att räcka till för att ersätta hela bortfallet av el. Motionärerna avvisar därför denna modell och all annan förtida avveckling av kärnkraften.

I motion 2002/03:N10 (kd) framhålls att långsiktighet och uthållighet skall prägla såväl energiutveckling som energiskattesystem. Målet är ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist och andra betydande påfrestningar på välfärd och sysselsättning. För att detta skall kunna vara möjligt krävs att stora satsningar görs på energiforskning och energiteknisk utveckling. Motionärerna vill avveckla kärnkraften, men det måste ske i takt med ökad energieffektivisering och tillskott av förnybar el. Motionärerna är kritiska till att kärnkraften skall avvecklas genom förhandlingar mellan regeringen, dess stödpartier och kärnkraftsindustrin. Vidare motsätter sig motionärerna att Barsebäck 2 stängs utan att de av riksdagen antagna villkoren för en avveckling är uppfyllda. Motionärerna anser att det inte kan bortses ifrån att villkoren beträffande effektbalansen och påverkan på miljö och klimat inte är uppfyllda. Dessutom anser de att regeringen inte har redovisat att

det också finns andra villkor som inte är uppfyllda eller kan förväntas bli uppfyllda under år 2003.

I motionen påpekas att kapaciteten för Barsebäck 2 är 4,6 TWh och att produktionen i genomsnitt har uppgått till över 4 TWh. Med ny elproduktion och besparingar på totalt 3 TWh kan balansen sålunda inte upprätthållas. Trots besparingar har elkonsumenterna, enligt motionärerna, ökat med omkring 8 TWh mellan åren 1997 och 2001. Stängningen av Barsebäck 2 kommer även att medföra en ökad användning av fossilkraft, vilket i sin tur betyder ökade koldioxidutsläpp. Även om utsläppen sker i grannländerna är detta inte förenligt med våra klimatmål.

I motion 2002/03:N12 (mp) begärs att den pågående Kärnsäkerhetsutredningen får tilläggsdirektiv så att den kan göra ett minst lika grundligt arbete som 1979 års Reaktorsäkerhetsutredning. Motionärerna tvivlar dessutom på att en förhandlingsöverenskommelse mellan staten och kraftindustrin är en långsiktig lösning. Om det inträffar en olycka kommer riksdagen, enligt motionärerna, inte att acceptera ett avtal som ger reaktorägarna rätt att driva reaktorerna i ytterligare kanske 20 år. Om avtalet fullföljs under sådana omständigheter har demokratin förhandlats bort.

Motionärerna anser att det är en klar risk att resultatet av förhandlingarna blir en "avveckling" som går långsammare än vad kraftföretagen förväntar sig utan ett avtal. Om regeringen förhandlar fram en "avveckling" som utgår från att kärnkraftverken har en medellivslängd på 35 eller 40 år så har industrin inte gett upp någonting men hoppas däremot på att få 1,8 miljarder kronor per år i minskad skatt, anför det.

Den uppskjutna avvecklingen av Barsebäck 2 grundar sig på två argument. Det ena är effektbehovet. Den gångna vinterns kyla och det lägsta magasinsläget på 50 år klarades utan problem trots att 1–2 reaktorer var stängda hela vintern, en stor del därav just Barsebäck 2. Motionärerna menar att ett eventuellt effektproblem beror på den stora omfattningen av eluppvärmning. Åtgärder för att minska denna är det säkraste och billigaste sättet att slippa effektproblemet.

Enligt Kyotofördraget redovisas koldioxidutsläppen där de sker. Detta betyder att koldioxidutsläpp från danska kolkraftverk är ett danskt problem. Danmark har minskat sina utsläpp av svavel och kväveoxider mycket kraftigt bl.a. genom att ersätta kol med naturgas, biobränslen och vindkraft. Import från Danmark kan, enligt motionärerna, därför inte likställas med import av den smutsigaste kolkraften.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare ställningstaganden av riksdagen

När riksdagen tog ställning till 1997 års energipolitiska uppgörelse (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) framhöll utskottet, som redan nämnts, att riksdagen bör ges möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda innan en stängning kan genomföras. I reservat-

ioner från de partier som inte stod bakom den energipolitiska uppgörelsen (m; fp; kd; mp) framfördes bl.a. synpunkter på kärnkraftsavvecklingen. Moderata samlingspartiets representanter förordade en avvecklingsmodell där staten skall fastställa stabila krav och regler om säkerhet, miljö, skatter m.m. för energiproduktionen och kraftindustrin skall ansvara för förnyelsen, utvecklingen och omställningen av produktionssystemet inom ramen för dessa krav och regler. Folkpartiets företrädare ansåg att det inte bör fattas politiska beslut om när olika reaktorer skall stängas. I stället borde energisystemet påverkas i miljövänlig riktning genom införande av välavvägda ekonomiska styrmedel. Kristdemokraternas representant menade i sin reservation att den första reaktorn kan fasas ut först när motsvarande el har tillförts eller har sparats bort. En stängning av minst tre reaktorer under de närmaste fem åren förordas i reservationen av företrädaren för Miljöpartiet. Hon ansåg även att riksdagen borde behålla årtalet 2010 som slutår för kärnkraftsavvecklingen och menade att det som grund för avvecklingen krävs ett aktivt utnyttjande av marknadsekonomiska styrmedel med utgångspunkt i att alla energislag skall bära sina fulla risk- och miljökostnader.

Våren 2002 godkände riksdagen nu gällande riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Utskottet framhöll att den överenskommelse som träffats mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet, som den aktuella propositionen baserades på, innebär ytterligare steg mot en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning samtidigt som det var en bekräftelse på att de energipolitiska riktlinjerna från 1997 års uppgörelse låg fast.

Utskottet ställde sig även positivt till den av regeringen aviserade ordningen att undersöka möjligheten att träffa avtal med kraftindustrin för den fortsatta avvecklingen av kärnkraften. Samtidigt underströk utskottet att ett sådant initiativ inte innebär något avsteg från ställningstagandet att det är riksdagen som skall göra den slutliga prövningen av frågan om stängningen av Barsebäck 2. I en reservation (m, fp) krävdes bl.a. att beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften skulle upphävas då avvecklingen leder till allvarliga negativa konsekvenser för den svenska samhällsökonomi, sysselsättningen och miljön. I en annan reservation motsatte sig företrädarna för Kristdemokraterna en omställning av energisystemet som innebär att kärnkraften ersätts med fossilt bränsle. Samtidigt framhöll de att regeringen bör återkomma till riksdagen med en fullständig redovisning av effekterna av en eventuell förhandlingsöverenskommelse så att riksdagen kan ta ställning i denna fråga.

Miljöpartiets representant menade i sin reservation bl.a. att den förhandlingsmodell för kärnkraftens avveckling som regeringen föreslagit har allvarliga brister. I stället förordades marknadsekonomiska styrmedel. Principen skulle, enligt reservanten, vara att alla energislag skall bära sina fulla risk- och miljökostnader. Vidare begärdes förtydliganden av villkoren för avställningen av Barsebäck 2 samtidigt som det påpekades att denna reaktor kunde stängas redan år 2002.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:NU3) framhöll utskottet att 1997 års energipolitiska uppgörelse ligger fast. Utskottet avstyrkte de yrkanden som stod emot denna ständpunkt. Vidare påpekades att den inriktning av energipolitiken som redogjordes för i budgetpropositionen ligger helt i linje med det energipolitiska beslut som riksdagen fattade våren 2002. Motsvarande ständpunkt intogs utskottet vid behandlingen av regeringens proposition om elcertifikat för att främja förnybara energikällor (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6).

Av uppdraget till förhandlaren Bo Bylund framgår att överläggningarna skall genomföras i enlighet med riksdagens ställningstagande till 2002 års energipolitiska proposition (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). I slutet av mars 2003 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredaren i enlighet med vad som anges i den nu aktuella propositionen. Av dessa tilläggsdirektiv framgår att möjligheterna till en snabb stängning av den andra reaktorn i Barsebäck inom ramen för en förhandlingslösning särskilt skall prövas i förhandlaren fortsatta arbete. Förhandlaren skall fortlöpande redovisa resultaten av sitt uppdrag till chefen för Näringsdepartementet. En särskild redovisning avseende Barsebäck 2 skall lämnas senast den 30 april 2004. Regeringen har inte angivit någon närmare plan för när förhandlingarna skall vara avslutade eller när det, som nämns i propositionen, kan bli aktuellt att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling.

Beträffande de av riksdagen beslutade villkoren för en stängning av Barsebäck 2 och huruvida riksdagen kommer att ges möjlighet att ta ställning till en eventuell förhandlingsöverenskommelse om en stängning av denna reaktor lämnas ingen närmare vägledning i den aktuella propositionen. I propositionen behandlas inte heller riksdagens roll i händelse av att en förhandlingslösning om Barsebäck 2 inte kan uppnås och regeringen i stället väljer att stänga den aktuella reaktorn med stöd av lagen om kärnkraftens avveckling.

I propositionen (s. 17) anges, som tidigare nämnts, att ytterligare åtgärder skall vidtas för att senare möjliggöra ett beslut om en snar stängning av Barsebäck 2. Regeringen har sedermera uppdragit åt Svenska kraftnät att beakta den planerade stängningen av Barsebäck 2 vid skapandet av en effektreserv. Svenska kraftnät skall vid upphandling av effektreserven utgå ifrån att en snabb stängning av Barsebäck 2 kan åstadkommas inom ramen för en förhandlingslösning. Uppdraget skall redovisas senast den 1 februari 2004.

Lagen om kärnkraftens avveckling

I en av motionerna begärs att lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling skall upphävas. Enligt denna lag får regeringen besluta att rätten att med stöd av tillstånd enligt kärntekniklagen driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid en viss tidpunkt. I samband med behandlingen av den s.k. avvecklingslagen betonade utskottet bl.a. de villkor för avställningen som har nämnts ovan samt att riksdagen, innan en stängning av den reaktorn kan genomföras, skall ges möjlighet att pröva om dessa villkor

är uppfyllda (bet. 1997/98:NU5). I reservationer (m, fp; kd) yrkades avslag på förslaget till lag om kärnkraftens avveckling.

Effektskatten

Skatteutskottet behandlade nyligen yrkanden om ett avskaffande av den s.k. effektskatt som finns på kärnenergi (bet. 2002/03:SkU11). Utskottet konstaterade att riksdagen vid beredningen av budgeten för år 2003 avslög förslag om att sänka effektskatten på kärnkraft eller omvandla den till en skatt på producerad energi. Skatteutskottet ansåg sig inte vara berett att förorda en avveckling av effektskatten eller en utredning om skattens avveckling. Vidare erinrade utskottet om att Skattenedsättningskommittén skulle analysera avgränsningen av det nuvarande området för energiskattenedsättning mot andra sektorer, bl.a. mot elproduktionen.

Av 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100 s. 34) framgår att Skattenedsättningskommitténs betänkande (SOU 2003:38), som nyligen har avlämnats, skall remissbehandlas tillsammans med ett kommande betänkande från den delegation som utarbetar ett förslag till ett svenskt system och regelverk för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Därefter har regeringen för avsikt att utarbeta ett förslag till riksdagen som skall åstadkomma långsiktigt hållbara energiskatter.

I sammanhanget kan också nämnas att ett borttagande av effektskatten är ett av de främsta kraven från kraftindustrin i de pågående förhandlingarna om den fortsatta omställningen av energisystemet.

Utskottets ställningstagande

Svensk energipolitik vilar på en bred politisk grund. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet har tagit ett avgörande ansvar för att ställa om energisystemet till en hållbar lösning med tydlig inriktning på att säkerställa framtida generationers livsmiljö. Långsiktighet och stabilitet präglar detta arbete.

Ett viktigt inslag i den energipolitiska uppgörelsen är avvecklingen av kärnkraften. Riksdagen har ställt sig bakom den ordning som innebär att de två reaktorer i Barsebäck skall stängas. Barsebäck 1 har redan avvecklats, och regeringen redovisar i den nu aktuella propositionen sin bedömning av huruvida villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda. Av prövningen framkommer att i fråga om effektbalansen och effekterna på miljön bedöms villkoren inte vara möjliga att uppfylla vid en stängning före utgången av år 2003. Utskottet gör i det avseendet ingen annan bedömning än regeringen. Av propositionen framgår också att regeringen har för avsikt att vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att villkoren kan uppfyllas. Utskottet noterar regeringens bedömning att förberedelser och genomförande av dessa åtgärder kan åstadkommas före utgången av april 2004. Det är således först efter denna tidpunkt som ett beslut om en stängning av Barsebäck 2 kan fattas.

När det gäller den fortsatta hanteringen av Barsebäck 2 förordar regeringen att frågan läggs över på den förhandlare som har i uppdrag att tillsammans med kraftindustrin försöka nå en uppgörelse kring avvecklingen av de övriga tio kärnkraftsreaktorerna i Sverige. Detta skall ses i ljuset av att utskottet tidigare vid flera tillfällen tydligt har uttalat att det vill ta det slutgiltiga beslutet om när Barsebäck 2 kan avvecklas. Av propositionen framgår emellertid inte om ett förslag till förhandlingsöverenskommelse om Barsebäck 2 kommer att föreläggas riksdagen för beslut eller om regeringen anser att den har mandat att själv ta slutgiltig ställning i frågan. Mot den bakgrunden finner utskottet det nödvändigt att klargöra den fortsatta behandlingen av frågan.

Utskottet anser att den förhandlingslösning som skall arbetas fram i samspel mellan staten och kraftindustrin måste betraktas som en helhet. Frågan om Barsebäck 2 kommer att vara en viktig förhandlingsvariabel som sannolikt kan bidra till att en sammanhållen överenskommelse nås. Mot den bakgrunden är det logiskt att frågan om avvecklingen av Barsebäck 2 hanteras med samma förutsättningar som gäller för de övriga tio reaktorerna. Enligt utskottets uppfattning bör det vara regeringen som på grundval av den eventuella överenskommelse som träffas i förhandlingarna med kraftindustrin avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. Detta förhindrar naturligtvis inte att regeringen kan välja att låta riksdagen ta ställning till en förhandlingsuppgörelse om Barsebäck 2. Utskottet vill i sammanhanget understryka att de av riksdagen uppställda villkoren för en stängning av Barsebäck 2 alltså gäller. Det ankommer således på regeringen att göra en bedömning av om de aktuella villkoren är uppfyllda innan en förhandlingsöverenskommelse om Barsebäck 2 kan träffas.

Om en överenskommelse inte kan nås har regeringen för avsikt att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling. Enligt utskottets uppfattning är denna möjlighet nödvändig för att kärnkraftsavvecklingen inte skall försenas ytterligare i den händelse förhandlingsansatsen inte leder till önskvärt resultat. En avveckling av den aktuella lagen som förordas i en av motionerna är, enligt utskottets uppfattning, sålunda inte aktuell. En konsekvens av det tidigare sagda är att ett beslut av regeringen om en avställning av Barsebäck 2 med stöd av avvecklingslagen inte förutsätter att riksdagen givits möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktor är uppfyllda.

Utskottet konstaterar avslutningsvis att skatteutskottet nyligen har behandlat motionsyrkanden om ett avskaffande av effektskatten på kärnkraft. Näringsutskottet ansluter sig till skatteutskottets ställningstagande i frågan.

Vad utskottet här har anfört om riktlinjerna för stängningen av Barsebäck 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Samtidigt avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Vissa bestämmelser i kärntekniklagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att förbudet i kärntekniklagen mot uppförande av kärnkraftsreaktorer skall avskaffas. Enligt utskottet är det naturligt att statsmakterna markerar att uppförande av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. *Jämför reservation 4 (m, fp).*

Riksdagen bör även avslå motioner om att den s.k. tankeförbudsparagrafen i kärntekniklagen skall upphävas. Utskottet menar att möjligheten till forskning och energitekniskt utvecklingsarbete inte begränsas av den aktuella paragrafen. *Jämför reservation 5 (m, fp, kd).*

Bakgrund

I flera motioner från allmänna motionstiden uppmärksammas 6 § i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (den s.k. kärntekniklagen). Den aktuella bestämmelsen har följande lydelse: ”Ingen får utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.” De som har en kritisk inställning till bestämmelsen brukar beteckna den som tankeförbudsparagrafen.

I en av motionerna berörs även 5 a § i nämnda lag. Denna bestämmelse innehåller ett förbud mot att uppföra kärnkraftsreaktorer i Sverige.

Motionerna

I motion 2002/03:N209 (m) anförts att förbudet mot kärnteknisk forskning i kärntekniklagen har kritiserats från flera utgångspunkter. Det har ansetts strida mot de principer om yttrande- och tankefrihet som bör ligga till grund för all lagstiftning. Det inskränker också den akademiska friheten och hotar forskningsmöjligheterna i vårt land. Regleringen är inte motiverad av säkerhetsskäl och hör, enligt motionärerna, därför inte hemma i en utpräglad säkerhetslag som kärntekniklagen. Bestämmelsen bör därför omedelbart avskaffas.

I motion 2002/03:N288 (m) framhålls att 6 § i kärntekniklagen snarast bör upphävas av principiella skäl. I en lagstiftning som bygger på yttrande- och tankefrihet hör inte denna paragraf hemma. Bestämmelsen hämmar den akademiska friheten och urholkar vår kompetens inom området. Motionären menar att svenska forskare inom kärnteknikområdet flyr landet för att kunna utveckla sina idéer. Tvärvetenskaplig FoU om energikällors uthållighet, ekonomi och miljöpåverkan som leder till en samlad syn på hela energisystemet är ytterst angelägen. Med dagens lagstiftning kommer vi inte heller att kunna följa med i utvecklingen kring oskadliggörande av kärnbränsle.

Också i motion 2002/03:N301 (m) begärs ett upphävande av nyssnämnda paragraf i kärntekniklagen. Motionärerna anser även att del av 5 § i samma lag bör upphävas. Detta innebär att de politiska hindren för en återstart av Barsebäck 1 tas bort. Även om det i dagsläget inte finns någon som är intresserad av att bygga nya reaktorer i Sverige bör lagstiftningen, enligt motionärerna, inte utesluta sådana planer.

Det är principiellt olämpligt att ha lagbestämmelser med karaktär av tankeförbud, anförs det i motion 2002/03:N222 (fp). Förbud skall avse något som är onödigt riskabelt, inte mot att upprätta konstruktionsritningar eller att göra utredningar. I motionen, liksom i motion 2002/03:N264 (fp), framställs yrkande om att den aktuella bestämmelsen skall upphävas.

I motion 2002/03:N242 (fp) påpekas att det i praktiken är förbjudet att forska och planera kring ny kärnkraft i Sverige. Detta förhindrar att ny, viktig kunskap genereras inom landet, men också möjligheterna att utvärdera internationell forskning begränsas.

Även i motion 2002/03:N390 (kd) framhålls att det s.k. tankeförbudet har en hämmande effekt på den akademiska friheten och att det kan ifrågasättas om det är möjligt att presentera alternativ i den energipolitiska debatten utan att begå lagbrott. Motionärerna menar att forskningen har avstannat och att kunniga forskare flyr landet. Principiell kritik mot tankeförbudet framförs numera helt oberoende av inställningen till kärnkraften i Sverige, påpekar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

I 5 a § kärntekniklagen stipuleras, som nämnts, att det inte får meddelas tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor. Beslutet om ett förbud mot att uppföra en kärnkraftsreaktor fattades av riksdagen år 1986 (prop. 1986/87:24, bet. 1986/87:NU13). Beslutet innebar i praktiken ett förbud för regeringen att använda den rätt att ge tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer som regeringen innan införandet av denna bestämmelse formellt hade enligt lagen. Utskottet påpekade i detta sammanhang att det var väl befogat att riksdagen bringar kärntekniklagens bestämmelser om möjlighet att erhålla tillstånd till kärnteknisk verksamhet i överensstämmelse med riktlinjerna för den långsiktiga energipolitiken. Vidare anfördes att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att nya kärnkraftsreaktorer är ett avslutat stadium i den svenska energipolitiken. I reservationer (m; fp) argumenterades mot att bestämmelsen skulle införas.

Det aktuella förbudet mot vissa förberedande åtgärder i 6 § tillkom samtidigt som bestämmelsen om att tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor inte får meddelas infördes. Vid behandlingen av förslaget om nämnda förbud framhöll utskottet att förbudet i 6 § skulle motverka att personer i en åsyftad begränsad krets – ansvariga för kraftföretag vilka är tänkbara som reaktorinnehavare – vidtar något slags resurskrävande, förberedande åtgärder med avsikt att uppföra en viss kärnkraftsreaktor. Ett enligt utskottet underströk att ett sådant förbud inte skulle förhindra personer i nämnda krets att t.ex. muntligen

eller skriftligen plädera för fortsatt och ökad kärnkraftsanvändning, inklusive uppförande av ytterligare kärnkraftsaggregat. Det skulle inte heller, betonade utskottet, inkräkta på möjligheterna till FoU-arbete på det kärntekniska området och till svenskt deltagande i internationellt samarbete inom detta område.

I en utredning i början av 1990-talet om lagstiftningen på kärnenergiområdet (SOU 1991:95) föreslogs att paragrafen om förbud mot vissa förberedande åtgärder skulle avskaffas. Enligt utredningen kunde bestämmelsen inte anses vara motiverad av säkerhetsskäl och borde därför inte höra hemma i kärntekniklagen då denna är att betrakta som en säkerhetslag. Utredningens förslag i dessa delar berördes dock inte i den därpå följande propositionen (prop. 1992/93:98).

Riksdagen har vid flera tillfällen avslagit motioner med krav på avskaffande av 6 § i kärntekniklagen. Våren 2002 (bet. 2001/02:NU17) vidhöll utskottet uppfattningen att det saknas skäl för riksdagen att ompröva förbudet mot vissa förberedande åtgärder. Utskottet menade att forskning och energitekniskt utvecklingsarbete, inklusive fusionsforskning, inom kärnkrafts- och kärnteknikområdet inte begränsas av den aktuella bestämmelsen. I en reservation (m, fp, kd) anfördes bl.a. att det kan sättas i fråga om det aktuella förbudet medger att kostnadskrävande och genomarbetade alternativ presenteras i den energipolitiska debatten. Reservanterna ansåg också att den aktuella paragrafen direkt eller indirekt försvårar forskning kring kärnbränslehantering m.m.

Den i februari 2002 tillsatta Kärnsäkerhetsutredningen (dir. 2002:33) har bl.a. till uppgift att föreslå författningsförändringar på kärnsäkerhetsområdet samt att analysera förutsättningarna för kärnsäkerheten och strålskyddet vid de svenska kärnkraftverken mot bakgrund av utvecklingen i omvärlden. Kärnsäkerhetsutredningen skall avrapportera sitt uppdrag senast den 1 oktober 2003.

Statens kärnkraftinspektion (SKI) har i en skrivelse till Kärnsäkerhetsutredningen (daterad den 8 maj 2003) föreslagit ett antal författningsförändringar på kärnsäkerhetsområdet. SKI anför bl.a. följande:

SKI får ofta förfrågningar från forskare som är verksamma inom det kärntekniska området som undrar om det är förbjudet att bedriva forskning på det kärntekniska området som rör kärnsäkerheten. Vid varje sådan fråga får SKI förklara att det inte finns något förbud i 6 § kärntekniklagen mot att forska om ny kärnkraft, bedriva tekniskt utvecklingsarbete, delta i internationellt samarbete på det kärntekniska området eller att projektera och konstruera nya kärnkraftverk för försäljning utomlands. Ett sådant förbud skulle strida mot tryckfrihetsförordningen och skulle dessutom vara katastrofalt för utvecklingen av kärnsäkerheten i Sverige.

— — —

Forskning i syfte att främja säkerheten vid kärnkraftverken är angelägen så länge som dessa är i drift. Mot bakgrunden av att bestämmelsen i 6 § kärntekniklagen kan leda till tveksamhet hos vissa forskare anser SKI att den inte fyller någon funktion och bör slopas. Förbudet mot att ge tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer framgår ändå på ett tydligt sätt av kärntekniklagen.

I en av motionerna (mp) yrkas att Kärsäkerhetsutredningens ambitionsnivå skall höjas och att den genom tilläggsdirektiv skall ges en liknande inriktning som Reaktorsäkerhetsutredningen från år 1979. Enligt uppgift från Kärsäkerhetsutredningens sekretariat är avsikten med utredningen inte att överpröva någon av tillsynsmyndigheternas arbete. Kärsäkerhetsutredningen har ett mer översiktligt och inte så tekniskt detaljinriktat uppdrag som Reaktorsäkerhetsutredningen hade. En annan viktig skillnad mellan utredningarna är att Reaktorsäkerhetsutredningen tillkom efter kärnkraftsolyckan i Harrisburg, medan Kärsäkerhetsutredningen inte är föranledd av brister i säkerhets- och strålskyddsarbetet. I stället tillsattes den för att ett antal omvärldsförändringar under de senaste åren eventuellt kan påverka säkerheten och strålskyddet vid svenska kärnkraftverk.

I november 2002 beslutade EG-kommissionen att lägga fram ett åtgärds paket på det kärntekniska området. Åtgärdena rör säkerheten vid kärntekniska anläggningar, hanteringen av radioaktivt avfall samt handeln med kärnbränsle med Ryssland. Inom ramen för detta åtgärds paket fanns utkast till två direktiv, ett om säkerhetsnormer för kärntekniska anläggningar och ett om hanteringen av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Kommissionen har sedermera i maj 2003 presenterat förslag till direktiv. Kommissionens strävan är att beredningen skall vara färdig till maj 2004. Frågans komplexitet och politiska betydelse gör dock att denna tidsplan kan bli svår att hålla.

Sverige har uttryckt en stark oro över kommissionens initiativ och är mycket kritiskt till direktivförslagen. Farhågor finns bl.a. för att Sverige i framtiden kan hindras att styra över sin energimix och att kommissionens initiativ kan tolkas som ett kärnkraftsfrämjande dokument. Vidare är den svenska uppfattningen att det väl fungerande internationella kärnsäkerhetsarbetet kan komma att urholkas om förslagen till direktiv vinner gehör.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågan om förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer och därefter frågan om förbudet mot kärnteknisk forskning.

Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer

Förbudet i kärntekniklagen (5 a §) mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer är riktat mot regeringen. När bestämmelsen infördes framhöll utskottet bl.a. att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att uppförandet av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. Utskottet anser att detta i allra högsta grad fortfarande är giltigt och ser därför inget skäl för riksdagen att tillmötesgå det här aktuella yrkandet i motion 2002/03:N301 (m). Det avstyrks alltså.

Förbudet mot kärnteknisk forskning

Det aktuella förbudet i kärntekniklagen (6 §) mot kärnteknisk forskning har varit föremål för utskottets ställningstagande vid flera tidigare tillfällen. Re-

dan i anslutning till bestämmelsens tillblivelse underströk utskottet – enhälligt – att den inte innebär ett förbud mot forskning, tankeutbyte etc. kring kärntekniska frågor. Den enda begränsningen gäller sådana aktiviteter som har direkt koppling till planer på att uppföra en kärnreaktor i Sverige. FoU-verksamhet som exempelvis gäller tillvaratagande av kärnbränsle eller vidareutveckling av befintliga reaktorer ur säkerhets- eller effektivitetssynpunkt omfattas således inte av den aktuella bestämmelsen. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och finner ingen anledning att i nuläget ta några initiativ i syfte att undanröja förbudet i linje med vad som föreslås i de här behandlade motionerna.

Vidare förutsätter utskottet att Kärnsäkerhetsutredningen beaktar den bedömning som SKI har gjort angående bestämmelsens indirekta inverkan på den forsknings- och utvecklingsverksamhet som bedrivs på bl.a. kärnsäkerhetsområdet. Utskottet emotser sedan regeringens ställningstaganden med anledning av Kärnsäkerhetsutredningens arbete samt pågående författningsarbete inom EU på kärnsäkerhetsområdet. Det är enligt utskottets uppfattning rimligt att invänta dessa bedömningar innan riksdagen tar eventuella initiativ till förändringar av kärntekniklagen.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Naturgas

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om en ökad användning av naturgas i Sverige och en utbyggnad av det svenska naturgasnätet. Utskottet anser bl.a. att naturgasen skall konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden och att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasutbyggnaden.

Motionerna

I flera motioner förordas en ökad användning av naturgas i Sverige och en utbyggnad av det svenska naturgasnätet. I motion 2002/03:N299 (s) konstateras att omställningen av energisystemet i Sverige kräver en mångfald av bränslen och energislag. Enligt motionären fyller naturgasen en viktig roll i ett sådant utbud. I Väst- och Sydsverige har industrin till stor del gått över från bl.a. kol och olja till naturgas. Det har resulterat i miljö- och effektivitetsvinster. De konkurrens- och miljöfördelar som naturgas kan ge måste även komma Mellansverige till godo. Samtidigt måste ambitionen att fasa ut miljöskadliga bränslen som olja och kol i Sverige uppfyllas. Denna ambition hindras dock av ett begränsat utbud och stigande priser på biobränslen. Ett komplement och stöd till biobränslen kommer att behövas. Motionären menar vidare att biobränsleanvändningen kommer att gynnas av en ökad naturgas-

användning därför att bränslena kompletterar varandra. I exempelvis kraftvärmeproduktion och viss industriproduktion har naturgasen egenskaper som ger stora miljö- och effektivitetsvinster. Riksdagen måste, enligt motionären, stödja en utveckling av naturgasanvändning genom en utbyggnad av det befintliga naturgasnätet.

I motion 2002/03:N351 (s) anförs att en utbyggd naturgasförsörjning i Mellansverige skulle göra det möjligt för fler företag att gå över till naturgas. En naturgasledning skulle också förbättra försörjningstryggheten och öka konkurrensen på den svenska energimarknaden. Naturgas skulle ge möjlighet till en långsiktig energiförsörjning till rimliga priser. Lokaliseringen av naturgasledningen bör ske så att naturgas blir tillgänglig för företag i Mellansverige som behöver få tillgång till fler bränslealternativ. Staten bör välkomna en ledningsutbyggnad som möjliggör minskade utsläpp, ökad försörjningstrygghet och bättre konkurrens på energimarknaden. Enligt motionären bör dock en utbyggnad av naturgasnätet ske utan subventioner.

Naturgasanvändningen i Malmö och Göteborg har i betydande omfattning bidragit till att reducera såväl energianvändningen som utsläppsmängderna, anförs det i motion 2002/03:N354 (s). En introduktion av naturgas i trafiksektorn i de båda städerna har bidragit till miljöfördelar. Naturgas ersätter olja och kol, och motionärerna anser att energipolitiken bör formuleras så att den öppnar för vidgad användning av naturgas i Sverige.

Liknande argument för en ökad naturgasanvändning förs fram i motion 2002/03:N355 (s). I motionen framhålls bl.a. att naturgasen har en viktig roll att fylla i kraftvärmesammanhang genom dess miljöfördelar men även för att naturgas ger ett betydligt högre elutbyte än exempelvis avfall och biobränslen. Vidare betonas att Sveriges åtagande i Kyotoavtalet skulle lösas av en storsatsning på naturgasbaserad kraftvärme som ersättning för kolkraft på elmarknaden. Motionärerna menar också att naturgasförsörjningen innebär en tryggare försörjningssituation på hela energiområdet. Fler naturgasledningar från utlandet skulle göra Sverige mindre sårbart vid brist på olja eller extrema pristopp på olja.

I motion 2002/03:N204 (m) anförs att företag i småländska kommuner norr om Gislaved måste få tillgång till naturgas. En fortsatt utbyggnad av naturgasnätet norr om Gislaved kan leda till nyinvesteringar i svensk kraftvärmeproduktion, vilket ökar utbudet på elmarknaden med lägre elpriser som följd. Naturgas ger möjlighet till högre elutbyte i ett kraftvärmeverk jämfört med alternativen. Detta medför att kraftvärme baserad på naturgas kan ersätta mer kolkraft i det internationella elsystemet vilket, enligt motionären, leder till avsevärt minskade utsläpp av koldioxid.

Elkostnaden inom basindustrin kan uppgå till 40 % av förädlingsvärdet, konstateras det i motion 2002/03:N223 (m). Stigande elpriser och dåligt fungerande bränslemarknader utgör allvarliga hot mot basindustrin. Motionären menar att naturgasen genom små, kostnadseffektiva kraftvärmeanläggningar kan bidra till ökad konkurrens på bränslemarknaden och till ett ökat utbud på elmarknaden. En utbyggnad av naturgasnätet till Östergötland och andra

regioner med energiintensiv industri efterfrågas. Utbyggnaden av naturgasnätet måste, enligt motionären, dock ske utan subventioner.

I motion 2002/03:N230 (m) konstateras att sydvästra Sverige har en konkurrensfördel genom tillgången till naturgas. Motionärerna framhåller samtidigt att det finns tung industri i Mellansverige där många företag har ett intresse av att naturgas blir tillgänglig och att vissa kommuner i detta område är beroende av energiintensiv industri. Motionärerna framhåller även naturgasens höga verkningsgrad jämfört med andra bränslen och att den är likvärdig med biobränsle från koldioxidsynpunkt vid kombinerad kraft- och värmeproduktion.

I motion 2002/03:N262 (m) begärs en fortsatt utbyggnad av naturgasnätet i Skåne. Motionärerna menar att en fortsatt utbyggnad av naturgasnätet i östra delen av regionen gör det möjligt att ersätta andra fossila bränslen med naturgas. Motionärerna påpekar också att en förutsättning för att biogas skall slå igenom som fordonsbränsle är att den blir mer allmänt tillgänglig. Ett sätt att uppnå detta är att distribuera biogas genom naturgasnätet. Utan ett naturgasnät riskerar biogas, enligt motionärerna, att bli ett begränsat lokalt alternativ med småskalig och dyr infrastruktur.

Motionärerna framhåller också behovet av mångfald av konkurrenskraftiga alternativ på energimarknaden som kan utjämna bristsituationer och pristoppar på biobränslemarknaden. Även om en viss utbyggnad av vindkraften bör kunna ske i Sverige kan den endast ses som ett komplement till andra energialternativ, anför det i motionen.

I motion 2002/03:N268 (kd) framhålls att naturgasen är särskilt lämpad för användning inom industrin och för kraftvärmeframställning men att den även har en ökande avsetning som fordonsbränsle. Motionärerna menar också att naturgasen har inneburit en radikalt minskad miljöpåverkan, höjd verkningsgrad för användarna, möjlighet till förenklade industriprocesser, lägre drift- och underhållskostnader m.m. Dessutom kompletterar naturgasen de förnybara energislagen och ersätter andra, mindre lämpliga bränslen.

Motionärerna anser att en utbyggd infrastruktur för naturgas kan underlätta en introduktion av biogas i stor skala. Samverkan mellan ett väl utbyggt naturgasnät och lokal produktion av biogas ger nya möjligheter.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade år 1988 skall naturgasen av egen kraft konkurrera på den svenska marknaden (prop. 1987/88:90, bet. NU 1987/88:40). Investeringar i rörledningar och inköp av naturgas bör ske efter kommersiella principer, vilket innebär att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasprojekt.

Våren 2000 behandlade riksdagen regeringens förslag till en ny naturgaslag (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12). Utskottet framhöll, liksom det även hade gjort vid tidigare tillfällen, att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige trots att naturgasen är det minst miljöförstörande fossila bränslet.

När utskottet behandlade motionsyrkanden om ökad användning av naturgas våren 2002 framhöll utskottet att den svenska elförsörjningen skall tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt på en effektiv energianvändning (bet. 2001/02: NU17). Utskottet ansåg att användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå och att det därför inte var aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. Däremot menade utskottet att det befintliga naturgasnätet kunde utnyttjas effektivare.

I den nu aktuella propositionen (s. 19) konstaterar regeringen att kommande behov av ny energi bl.a. skall mötas genom tillförsel av förnybar elproduktion och ett effektivare utnyttjande av infrastrukturen för naturgas. Vidare anför regeringen att naturgasen har miljöfördelar jämfört med andra fossila bränslen. En ökad användning av naturgas kommer att bidra till minskade miljöpåverkande utsläpp då den i Sverige ersätter användning av olja och kol.

Naturgasen svarar i Sverige för ca 1,5 % av den totala energianvändningen. Industrier samt kraft- och värmeverk står för vardera ca 40 % av naturgasanvändningen medan hushållen svarar för ca 17 %. En mindre andel naturgas används som fordonsbränsle. Den svenska importen av naturgas sker uteslutande från de danska naturgasfälten i Nordsjön. Naturgasnätet sträcker sig från Trelleborg till Göteborg och inkluderar grenledningar till bl.a. Småland. Naturgasen distribueras för närvarande till 28 kommuner. I dessa kommuner svarar naturgasen för ca 20 % av energianvändningen. Nova Naturgas AB (tidigare Vattenfall Naturgas) äger och förvaltar stamledningen samt importerar och transporterar gas åt andra bolag. Sydgas AB ansvarar för grenledningarna i södra Sverige. Svensk Naturgas AB (dotterbolag till Fortum) undersöker förutsättningarna för en utbyggnad av naturgasnätet i Stockholm, Mälardalen och Bergslagen.

Redan i dag utnyttjas det befintliga naturgasnätet också för transport av biogas. Rätten till tillträde till infrastruktur för naturgas kommer förmodligen inom kort att kunna regleras, då även biogas, enligt det förslag till gasmarknadsdirektiv som förväntas träda i kraft inom kort, skall omfattas av regelverket. Detta gäller under förutsättning att det är tekniskt möjligt att mata in och transportera gasen i fråga.

Under år 2002 gjorde Energimyndigheten enligt ett uppdrag i regleringsbrevet en översyn av naturgaslagen. Myndigheten föreslog vissa ändringar för att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens skall kunna utvecklas. Regeringen har sedermera tillkallat en särskild utredare (direktör Sten Kjellman) med uppdrag att utvärdera naturgasmarknadens funktionssätt och analysera om det finns tänkbara förbättringar att göra och om så är fallet föreslå åtgärder för detta (dir. 2003:22). Utredaren skall också ta ställning till de bedömningar Energimyndigheten har gjort i den ovan nämnda översynen av naturgaslagen. Även hur utredningsuppdragets frågor behandlas i övriga nordiska länder skall beaktas. Uppdraget skall i den del som avser genomfö-

randet av el- och gasmarknadsdirektiven redovisas senast den 31 oktober 2003. Övriga frågor skall redovisas senast den 14 september 2004.

Inom ramen för Ingenjörsvetenskapsakademiens projekt Energiframsyn Sverige i Europa har rapporten Gas och kol – tillgång och prisutveckling tagits fram. I rapporten konstateras att naturgas har betydligt bättre miljöegenskaper än olja och kol och att de kända reserverna är mycket stora. Sverige har EU-områdets lägsta andel naturgas i energisystemet, trots stora och närbelägna tillgångar i både Norge och Ryssland. Nya rörsystem kommer att passera väster och öster om Sverige och ge förutsättningar för konkurrenskraftiga priser. Vidare hävdas att naturgasen dessutom är ett kommersiellt och miljömässigt lovande alternativ som motorbränsle. I projektets sammanfattande syntes görs bedömningen att om kärnkraften är under avveckling år 2020 pågår en utbyggnad av naturgasnätet i Sverige med försörjning från Nordsjön och Ryssland och uppförande av naturgaseldade kombikraftverk.

Utskottets ställningstagande

Enligt gällande riktlinjer skall naturgasen konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden. Som tidigare har nämnts skall staten inte engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasutbyggnaden.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte framför sig någon storskalig introduktion av naturgas i Sverige. Det finns dock inget som hindrar ett effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur för naturgas. All sådan aktivitet får emellertid ske på kommersiella grunder på en konkurrensutsatt marknad, då staten – som en följd av vad som har anförts ovan – inte har för avsikt att ge något särskilt stöd till en utbyggnad av naturgasnätet.

Samtidigt är det viktigt att den befintliga naturgasmarknaden fungerar väl. Den utredning som för närvarande ser över konkurrensen på området kan förväntas resultera i förslag till förbättringar. Utredningens resultat bör avvaktas.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Lag om effektreserv på elmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till lag om effektreserv på elmarknaden. *Jämför reservationerna 6 (kd) och 7 (mp).*

Propositionen

Förslag om kortsiktig effektreserv

Svenska kraftnät har på regeringens uppdrag utarbetat rapporten Effektförsörjning på den öppna elmarknaden. I rapporten föreslås att det skall stiftas en

lag som säkerställer att det under en övergångsperiod – tills en marknadslösning kan förväntas fungera – finns en centralt upphandlad kapacitet som kan användas för att minska risken för effektbrist i elsystemet.

Regeringen föreslår att Svenska kraftnät får ansvaret för att en sådan effektreserv finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att Svenska kraftnät träffar avtal med aktörer på elmarknaden om ökad produktionskapacitet och/eller minskad elförbrukning. Effektreserven får inte överstiga 2 000 MW, och den skall finansieras genom en avgift från dem som har ingått avtal om balansansvar med Svenska kraftnät. Affärsverkets ansvar för effektreserven skall upphöra vid utgången av februari 2008, då en marknadsbaserad lösning bör ha växt fram.

Regeringen anser att frågan om att upprätthålla effektbalansen på sikt måste lösas av marknadsaktörer. I avvaktan på att detta sker bör Svenska kraftnät ges ansvaret för att tillfälliga effektreserver finns tillgängliga. Detta bör regleras i en särskild lag. För att markera att detta ansvar endast gäller under en begränsad tid, bör lagen vara tidsbegränsad. En lämplig slutpunkt är, enligt regeringens uppfattning, vid utgången av februari 2008. Efter detta datum förväntas en marknadsbaserad lösning ha växt fram. Regeringens redovisning i propositionen utmynnar i ett förslag till lag om effektreserv, som skall träda i kraft den 1 juli 2003 och gälla t.o.m. den 29 februari 2008.

Svenska kraftnäts ansvar för att en effektreserv finns tillgänglig på elmarknaden skall uppfyllas genom att verket tecknar avtal med elproducenter om ökad produktion och med stora elanvändare om minskad eller stoppad elförbrukning. Båda avtalstyperna får användas parallellt. Avtalen kommer att ingås med innehavare av sådana produktionsanläggningar som annars inte kan drivas lönsamt.

Producenterna får åta sig att hålla anläggningarna i sådant skick att de kan tas i drift med kort varsel. Svenska kraftnät avgör när anläggningarna skall tas i drift och kostnaderna för detta åtagande ersätts av Svenska kraftnät. När anläggningarna tas i drift kommer elen antingen att matas in på det svenska elsystemet eller bjudas ut på spotmarknaden vid den nordiska elbörsen Nordpool. I båda fallen kommer den el som matas in på elsystemet att åsättas ett mycket högt pris för att markera att marknaden själv skall lösa effektfrågan så långt som möjligt. De intäkter som uppstår till följd av att anläggningarna tas i drift tillfaller Svenska kraftnät. Dessa intäkter minskar Svenska kraftnäts kostnader för effektreserven.

Den effektreserv som Svenska kraftnät på detta sätt skapar får inte vid något tillfälle ha en större omfattning än 2 000 MW. På det sättet markeras att elmarknadens aktörer redan nu måste ta ett ansvar för att tillräckliga produktionsresurser finns tillgängliga så att effektbalansen kan upprätthållas.

De kostnader som Svenska kraftnät får till följd av denna reglering skall, som redan nämnts, ersättas av de aktörer på elmarknaden som har ingått avtal om balansansvar med Svenska kraftnät. Om det saknas tillräcklig effekt medför det att de balansansvariga får minskade möjligheter att hålla sin balans.

Detta är ekonomiskt ofördelaktigt och det ligger därför i de balansansvarigas intresse att det finns tillräckliga effektreserver.

Riktlinjer för den långsiktiga hanteringen av effektfrågan

Det finns olika modeller för hur effektfrågan kan hanteras på en konkurrensutsatt elmarknad. I propositionen nämns tre huvudmodeller, nämligen reglering, centralt upprätthållen kapacitet och öppna marknadslösningar. Enligt regeringens uppfattning är en öppen marknadslösning att föredra. Denna modell bygger på att effektbalansen kan klaras genom att de företag som är verksamma på elmarknaden har tillräckliga incitament för att upprätthålla kapacitet utan att direkta kontrollmekanismer behövs.

Frågan om hur tillräcklig kapacitet skall kunna upprätthållas på en konkurrensutsatt elmarknad är aktuell i alla de nordiska länderna, men den har hanterats på olika sätt. En harmonisering mellan de nordiska länderna torde enligt regeringens vara enklast att uppnå om graden av tvingande regleringsingrepp är så liten som möjligt, i synnerhet under en omställningsperiod.

En möjlighet för marknadsaktörerna att på frivillig basis hantera sin risk-exponering och åstadkomma nya former för finansiering av effektresurser kan vara att utveckla särskilda effektsäkringsprodukter och en marknadsplats där produkterna kan handlas. Svenska kraftnät skall tillsammans med branschorganisationerna starta ett sådant arbete.

För att främja utvecklingen mot en marknadsbaserad lösning bör även åtgärder på förbrukningssidan för att minska effektopparna stimuleras. På några års sikt bör, menar regeringens, nya affärsmässiga effektprodukter kunna utvecklas i samspel mellan elmarknadens aktörer, nätföretagen och kunderna. Månadsvis avläsning av elmätare och sänkt gräns för timvis mätning bidrar till ökad flexibilitet på efterfrågesidan och skapar incitament till förändrad energiförbrukning.

Om utvecklingen mot en marknadsbaserad lösning på effektfrågan inte går i önskvärd riktning kan det, enligt regeringens uppfattning, bli aktuellt med en ny inriktning, exempelvis reglering. Vid en kontrollstation bör den fysiska effektbalansens utveckling granskas särskilt liksom om frivilliga effektsäkringsprodukter har tillkommit. Vidare bör prisflexibiliteten på förbrukningssidan samt utvecklingen på elmarknaden i Norden och i övriga Europa uppmärksammas.

Motionen

I motion 2002/03:N10 (kd) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall presentera en öppen marknadsbaserad lösning på effektproblematiken. Motionärerna anser att regeringens ansats till en färdigutvecklad öppen marknadslösning per den 1 mars 2008 inte är trovärdig. Det är, enligt motionärerna, en angelägen uppgift att visa hur en sådan lösning kan komma till.

Vissa kompletterande uppgifter

I varje givet ögonblick måste den totala inmatningen av el på det svenska elsystemet vara lika stor som det totala uttaget från systemet. Ansvar för att denna balans upprätthålls åvilar Svenska kraftnät som kontinuerligt bevakar det samlade uttaget från elsystemet och ser till att inmatningen på elsystemet hela tiden är lika stor.

Svenska kraftnät har ingått avtal med ett antal elföretag, som därvid åtagit sig att, efter uppmaning från Svenska kraftnät, öka eller minska sin inmatning till eller uttag från elsystemet. Elföretagens ersättning för detta regleras i avtal. Därefter sker en ekonomisk reglering mellan Svenska kraftnät och de elföretag som i avtal med Svenska kraftnät har åtagit sig ett *balansansvar*. Med detta avses ett ekonomiskt ansvar för att elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut av de elanvändare för vilka den balansansvarige har åtagit sig detta ansvar. Denna ekonomiska reglering, *balansavräkningen*, är utformad så att alla balansansvariga ges incitament att försöka hålla sin egen balans så noga som möjligt. Svenska kraftnäts systemansvar innebär dock inte ett långsiktigt ansvar för att det vid varje givet tillfälle finns produktionsresurser som motsvarar den samlade elförbrukningen i landet.

Sedan avregleringen av elmarknaden genomfördes har det vid några tillfällen rått sådana extrema temperaturförhållanden att elförbrukningen varit så stor att landets samlade produktionsresurser nästan inte har räckt för att upprätthålla balansen i elsystemet. Detta beror bl.a. på att en viss del av produktionsresurserna har lagts ned sedan elmarknaden avreglerades samtidigt som elanvändningen har ökat. Till följd av detta har det uppstått en effektknapphet i det svenska elsystemet. För att komma till rätta med detta problem har Svenska kraftnät under senare år slutit avtal med ett antal elproducenter om att ställa vissa effektreserver till elsystemets förfogande.

Av Energimyndighetens årsredovisning för år 2002 framgår att det år 1996 fanns reservkapacitet i form av oljekondenskraftverk på ca 2 800 MW. Under åren efter elmarknadsreformen togs ca 90 % av denna kapacitet ur bruk av lönsamhetsskäl. Detta innebar en kraftig försvagning av landets effektbalans under kalla vinterdagar. Delar av reservkapaciteten har återställts genom upphandlingar av Svenska kraftnät.

I motionen hävdas att en kontrollstation skall genomföras år 2007. Detta årtal föreslogs i Svenska kraftnäts rapport, men regeringen nämner endast att en "kontrollstation skall läggas in i god tid för att pröva hållbarheten i den tänkta lösningen" (prop. 2002/03:85 s. 23).

Utskottets ställningstagande

Avregleringen av elmarknaden har genom den ökade valfriheten bl.a. inneburit en förbättrad effektivitet i produktions- och försäljningsleden. Det kan inte uteslutas att en reform av den omfattning som avregleringen innebar även resulterar i vissa oönskade effekter. För Sveriges del innebar exempelvis vikande lönsamhet inom vissa elproduktionsslag efter reformen att viss pro-

duktionskapacitet avvecklades. Under den senaste vinterns ogynnsamma vädersituation har det blivit allt tydligare att detta har inneburit en ökad risk för effektbalansproblem i det svenska elsystemet. Den reservkapacitet som har upphandlats av Svenska kraftnät inom ramen för balansansvaret har inte varit tillräcklig.

Utskottet anser att den övergångslösning på effektproblematiken som föreslås i propositionen kommer att minska riskerna för eventuella effektbalansproblem. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om att den tidsbegränsade övergångslösningen skall lägga grunden till ett system som innebär att kraftproducenterna på marknadsmässiga grunder finner det angeläget att säkerställa effektbalansen. Den förhållandevis långa övergångsperiod som är aktuell borgar för att den marknadsbaserade lösningen ges möjlighet att utvecklas på ett positivt sätt. Den av regeringen förutskickade kontrollstationen gör det dessutom möjligt att uppmärksamma en mindre önskvärd utveckling. I motsats till vad som anförs i motion 2002/03:N10 (kd) anser utskottet att det i nuläget varken är möjligt eller önskvärt att närmare precisera hur den framtida marknadsbaserade lösningen kan komma att se ut. Det ligger, enligt utskottets uppfattning, i sakens natur att marknaden själv skall forma denna lösning. Inte förrän det finns anledning att misstänka att den marknadsbaserade lösningen inte kommer att kunna reducera effektbalansproblemen eller att den kommer att medföra negativa samhällsekonomiska konsekvenser finns det anledning för staten att ingripa. Att nu redogöra för vilka åtgärder som då kan vara aktuella för staten att vidta kan knappast anses vara särskilt rationellt.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om en lag om effektreserv. Samtidigt avstyrker utskottet den här aktuella motionen i berörd del.

Lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om ursprungsgarantier avseende förnybar el. *Jämför reservation 8 (m, fp).*

Propositionen

Krav på ursprungsmärkning av el från förnybara energikällor följer av ett EG-direktiv (2001/77/EG) om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. Direktivet innebär bl.a. att medlemsstaterna skall se till att el som har producerats med användande av förnybara energikällor kan garanteras vara producerad av sådana energikällor. Medlemsstaterna skall också tillse att sådana ursprungsgarantier utfärdas på begäran. Energimyndigheten har på regeringens uppdrag utarbetat två rapporter om hur direktivet kan inarbetas i svensk lagstiftning.

I propositionen lägger regeringen fram ett förslag om en ny lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el som syftar till att genomföra direktivets artikel 5 i svensk lagstiftning. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2003. Lagförslaget innebär att en ursprungsgaranti skall utfärdas av Svenska kraftnät på begäran av en producent. Genom att Svenska kraftnät utfärdar ursprungsgarantierna säkerställs att dessa är korrekta och tillförlitliga. Därmed behöver det inte inrättas ytterligare organ för att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantierna.

Motionen

I motion 2002/03:N9 (m) anförs att det är bra att EU vill främja förnybar elproduktion och att en tillförlitlig ursprungsmärkning av el bidrar till att stärka den konsumentmakt som fick förutsättningar att verka när elmarknaden avreglerades. Motionärerna biträder därför regeringens förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el. För att ytterligare stärka konsumenternas möjlighet att påverka elproduktionen bör ursprungsmärkningen i ett nästa steg vidgas till att omfatta även andra former av elproduktion. Exempel på sådana andra former som motionärerna nämner är naturgas- och kärnkraftsbaserad el.

Vissa kompletterande uppgifter

Det EG-direktiv som ligger till grund för regeringens förslag om en lag om ursprungsgarantier syftar till att öka de förnybara energikällornas bidrag till elproduktionen på den inre marknaden för el. I direktivet definieras förnybara energikällor som förnybara icke-fossila energikällor (vindkraft, solenergi, jordvärme, våg- och tidvattenenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas). Elproduktion som bygger på kärnkraft eller fossila bränslen (exempelvis naturgas) omfattas inte av direktivet.

Enligt uppgift från Energimyndigheten förelåg det vid EG-parlamentets utskottsbehandling av det aktuella direktivet även ett förslag som i stort sett överensstämde med det som föreslås i den här aktuella motionen. Det förslaget resulterade emellertid inte i något konkret resultat. Enligt uppgift berodde detta bl.a. på direktivets tydliga inriktning på förnybara energikällor, men också på att förslaget skulle innebära stora kostnader i medlemsstater där andelen icke-förnybar el dominerar.

Elproducenter använder redan i dag olika verktyg för att kommunicera elproduktionens prestanda. Några exempel på detta är Livscykelanalyser, Certifierade miljövarudeklarationer och Bra Miljöval. Med stöd av den information som sammanställs inom ramen för dessa modeller är det lättare för elkunderna att avgöra vilken produktionsmix (t.ex. vatten-, vind- eller kärnkraftsproducerad el) som olika leverantörer erbjuder.

Utskottets ställningstagande

Användningen av förnybar el bör stimuleras på flera olika sätt. Det krav på ursprungsmärkning av förnybar el som har antagits av EU och som nu skall inkluderas i svensk lagstiftning anser utskottet vara ett viktigt bidrag till att stärka konsumenternas möjligheter att utöva inflytande över elproduktionens sammansättning. Utskottet är övertygat om att detta kommer att bidra till en ökad efterfrågan på bärkraftigt producerad el och att Sverige, övriga medlemsstater och EU som helhet lättare kommer att kunna uppnå sina åtaganden enligt klimatkonventionen och Kyotoprotokollet.

Det förslag om utvidgad märkning av el som förs fram i motion 2002/03:N9 (m) vinner emellertid inte utskottets gillande. Det förefaller helt förfelat att utvidga en märkning som avser förnybar elproduktion till att även omfatta sådan el som produceras av naturgas eller kärnkraft. Det enda rimliga i en sådan åtgärd vore möjligen att det skulle göra det lättare för kunderna att välja bort icke förnybar elproduktion. Riskerna är dock betydande att märkningssystemet blir splittrat och otydligt och att det därmed tappar i legitimitet. En fokuserad inriktning på den förnybara elproduktionen är enligt utskottets mening nödvändig för att ursprungsmärkningen skall ge avsedda effekter.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el. Samtidigt avstyrks motion 2002/03:N9 (m) i denna del.

Mätning och debitering av el

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ser positivt på att regeringen avser införa krav på månadsvis mätning för samtliga elkunder fr.o.m. den 1 juli 2009. Vidare välkomnar utskottet regeringens ambition att återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar som möjliggör att fler kunder kan hanteras som timkunder i den s.k. schablonavräkningen. Motionsyrkanden med förslag om annan inriktning på genomförandet av reformen med månadsvis mätning och om att införa individuell mätning av värme bör avslås av riksdagen. *Jämför reservationerna 9 (m), 10 (fp, kd) och 11 (mp).*

Propositionen

Månadsvis avläsning

Enligt gällande regelverk – förordning (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el – skall nätägaren läsa av elmätare minst en gång per år. I slutbetänkandet från Utredningen för översyn av leveranskoncessionssystemet (SOU 1999:95) angavs att ett avskaffande av preliminärdebiteringen genom tätare mätperioder främst medför tre typer av fördelar. Dessa är

att kvaliteten i schablonberäkningen kan förbättras, att kunden vid varje räkningstillfälle endast betalar för den el han faktiskt förbrukat samt att en ökad uppmärksamhet på elförbrukningen kan öka kundens benägenhet att spara energi.

Utredningen fann dock inte tillräckliga skäl för att rekommendera ett avskaffande av preliminärdebiteringen. Svårigheten bestod bl.a. i att bedöma de fördelar och de kostnader som detta skulle innebära. Regeringen uppdrog sedermera åt Energimyndigheten att studera om mätperiodens längd bör ändras och om systemet med preliminärdebitering av elförbrukning bör avskaffas. I maj 2002 lämnade Energimyndigheten sin slutrapport Månadsvis avläsning av elmätare (N2002/5953/ESB).

Mot bakgrund av Energimyndighetens utredning anser regeringen att det nu är möjligt att införa tätare mätaravläsningar samt att sänka gränsen för timvis mätning. Regeringens inriktning innebär att elnätsföretagen skall bli skyldiga att läsa av elmätarna och rapportera mätvärden för samtliga kunder minst en gång i månaden. Kravet på månadsvis mätning, avläsning och rapportering för samtliga kunder bör vara obligatoriskt senast den 1 juli 2009. En majoritet av remissinstanserna anser att förslaget är bra då det gynnar konsumenternas ställning på elmarknaden. Några menar dock att de ekonomiska uppskattningarna är mycket osäkra.

Regeringen anser att tätare mätaravläsning är en åtgärd som skulle förbättra elmarknadens funktion. Regeringen delar Energimyndighetens bedömning att mätning av elförbrukning bör ske månadsvis. Månadsvis avläsning ger kunderna förbättrad information om elförbrukningen vilket kan skapa incitament till förändrad energiförbrukning. De energibesparingsåtgärder som finns hos slutkunderna bygger på information och förståelse för förbrukning och debitering. Ökad information till kunderna kan öka rörligheten på elmarknaden och få fler kunder att byta elleverantör. Månadsvis avläsning innebär även en utveckling mot användning av fjärravlästa system, vilket underlättar avläsning av elmätare med tätare intervall. Med månadsvis avläsning skulle mätarställningar från den ordinarie månadsvisa avläsningen kunna användas i samband med leverantörsbyten och flyttningar. Användandet av fjärravlästa system är även en fördel då avläsning också kan ske då kunden inte är hemma.

Tiden för avräkning av de slutliga andelstalen för schablonberäknade kunder skulle kunna kortas avsevärt med tätare mätaravläsning, påpekas det i propositionen. Detta ger en kontinuerlig avstämning av energileveranserna. Samtidigt förutsätter det att samtliga kunder läses av månadsvis.

Energimyndigheten har uppskattat investeringskostnaden för ett införande av månadsvis avläsning till ca 10 miljarder kronor. Kostnaderna för drift och underhåll bedöms vara mycket svåra att uppskatta, dels för att de kostnader som Energimyndigheten och vissa remissinstanser tagit fram skiljer sig avsevärt åt, dels för att någon satsning på fjärravlästa system i större omfattning inte finns att referera till. Regeringen anser att reformens kostnader gör att den bör genomföras under en relativt lång övergångstid. Då kostnaderna för

drift och underhåll kommer att belasta nätföretagen anser regeringen vidare att det är rimligt att de som har fördelar av reformen även betalar något för detta. Ett sätt att göra detta är att tillåta att vissa kostnader för införande av månadsvis avläsning överförs på kundkollektivet genom att dessa kostnader beaktas i den ekonomiska bedömningen av nätföretagens tariffer.

Kunder med en liten förbrukning, t.ex. lägenhetskunder, har mindre möjlighet till energibesparing, och viljan hos dessa att betala för månadsvis mätning och avläsning är sannolikt lägre än när det gäller större förbrukare. Kunder med liten förbrukning har inte samma besparingspotential som större kunder och riskerar inte heller att drabbas av stora differenser mellan preliminär och avläst förbrukning. Denna kundkategori är dock den som flyttar oftast. Nätföretagen måste således läsa av mätarställningarna vid dessa tillfällen. De fördelar som finns med tätare mätaravläsning och den betydelse detta skulle ha för elmarknadens funktion kan, enligt regeringens bedömning, dock endast utnyttjas fullt ut om månadsvis avläsning införs för alla kunder oavsett förbrukning.

Energimyndigheten föreslog ett införande stegvis av kraven på månadsvis mätning. Regeringen anser dock att detta kan medföra onödiga kostnader för nätföretagen och menar i stället att nätägaren själv bör få avgöra när och hur installationerna bör göras inom ett nätkoncessionsområde. Samtliga kunder skall dock ha månadsvis avläsning senast den 1 juli 2009. Regeringen avser att ändra den ovan nämnda förordningen i enlighet med denna bedömning.

För att skapa incitament till att införa månadsvis avläsning anser regeringen att ekonomiska incitament bör beaktas i den ekonomiska bedömningen av nätföretagens nättariffer i den takt månadsvis avläsning införs i respektive nätkoncessionsområde. Energimyndigheten kommer därför att ges i uppdrag att följa utvecklingen och rapportera till regeringen senast den 1 juli 2006.

Sänkt gräns för timvis mätning

Regeringen förordar att gränsen för timvis mätning sänks från 200 ampere eller 135 kilowatt till att omfatta samtliga uttagspunkter med ett säkringsabonnemang som överstiger 63 ampere. Detta krav bör gälla från den 1 juli 2006. Vidare anser regeringen att ellagen (1997:857) bör ändras så att det framgår att de nätföretag som önskar hantera samtliga sina kunder som timkunder i schablonavräkningen kan göra detta. Regeringen presenterar emellertid inget förslag till lagändring i föreliggande proposition, men avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Sänkt gräns för timvis mätning innebär att fler kunder kan erbjudas differentierade tariffer. Därmed skapas incitament för både energi- och effektbesparing. En sänkning av gränsen för timvis mätning från nuvarande nivå borde vara kostnadsmässigt rimlig för de flesta nätföretagen, anser regeringen. Om gränsen för timvis mätning sänktes skulle uppskattningsvis ytterligare mellan 50 000 och 70 000 kunder omfattas av kravet på sådan mätning.

Automatisk avbrottsregistrering och sanktioner

Enligt 4 kap. 1 § ellagen får nätföretagens sätt att bedriva verksamheten påverka nättariffens storlek. Med automatisk avbrottsregistrering skulle kvalitetstillsynen av verksamheten underlättas. Nätföretagens statistik över avbrott skulle även förbättras avsevärt.

Energimyndigheten föreslår att automatisk avbrottsregistrering införs som krav i samband med införandet av månadsvis avläsning. Regeringen bedömer dock att den teknik som krävs för att automatisk avbrottsregistrering skall kunna få de fördelar som nämnts inte är tillgänglig. De flesta mätsystemen klarar i dag automatisk avbrottsregistrering men kan inte skilja på vem som har orsakat avbrottet. Regeringen anser att det inte är rimligt att avvakta ny teknik då detta skulle kunna försena införandet av månadsvis avläsning avsevärt. Inom branschen pågår ett omfattande arbete med att utveckla en nationell störningsstatistik. Målet med det arbete som bedrivs inom Svensk Energi är att samtliga nätbolag under år 2003 skall anslutas till ett nationellt system där alla störningar skall dokumenteras. Regeringen anser att det är av största vikt att ett system för tillförlitlig störningsinformation tas fram så att nätföretagens statistik över avbrott förbättras.

Det finns ett behov av sanktionsmöjligheter när det gäller de företag som inte utför de föreslagna månadsavläsningarna i tid. Energimyndigheten har dock redan i dag möjlighet att förelägga ett nätföretag att utföra avläsning. Detta föreläggande får förenas med vite. Handläggning av ett ärende kan dock vara både resurs- och tidskrävande.

Regeringen beslutade i februari 2003 om en utredning om den fortsatta utvecklingen av el- och naturgasmarknaderna (dir. 2003:22). Ett av utredningens uppdrag är att se över möjligheter till sanktioner i de fall ett leverantörsbyte inte sker i tid. Utredaren (direktör Sten Kjellman) skall även undersöka behovet av sanktionsåtgärder mot de nätföretag som inte läser av elmätare enligt gällande regler. Uppdraget skall i denna del redovisas senast den 14 september 2004.

Motionerna

I motion 2002/03:N9 (m) anförs att kunderna måste få begripliga elräkningar för att konkurrensen på elmarknaden skall fungera väl. Det är även bra om det finns incitament för slutkunderna att styra sin elkonsument bort från tidpunkter då det råder knapphet i systemet. Det finns dock inget underlag i propositionen som styrker påståendet att obligatorisk månadsvis avläsning skulle bidra till att elmarknaden fungerar bättre eller att reformens fördelar skulle uppväga dess kostnader. Vidare menar motionärerna att om det utfärdas förbud mot den preliminära debiteringen så skapas incitamentet för leverantörerna att debitera faktisk elförbrukning i en rimlig tidsordning. Varje tidsutdräkt medför att elleverantören ger en kredit till kunden, varför tätare debiteringsintervall för större kunder och färre intervall för mindre kan förväntas. Enligt motionärerna behöver detta inte regleras i lag.

Motionärerna anser att det är rimligt att lägenhetskunder avläses en gång per år, det elvärmda villahushållet månads- eller kvartalsvis och den elintensiva industrin kontinuerligt. Ny teknik öppnar dessutom möjligheter för kunderna att själva bestämma debiteringsintervallen, bl.a. genom egna mätaravläsningar och inrapportering över Internet. Utvecklingen inom branschen indikerar att det inte erfordras några ytterligare politiska initiativ eller regleringar. Vattenfall inför fjärravläsning i stor skala medan Sydkraft avskaffar förskottsdebiteringen för sina kunder.

Det andra skälet som anges i propositionen är att regeringen vill ge slutkunderna ett bättre incitament för att spara på energin. Motionärerna hävdar att det torde krävas timmätning eller kontinuerlig mätning av elförbrukningen för att åstadkomma en sådan priskänslighet. Enligt motionärerna föreslår regeringen en åtgärd som skulle kosta 10 miljarder kronor utan att presentera någon analys som rättfärdigar denna kostnad. Regeringens förslag om krav på månadsvis avläsning bör därför avvisas.

I motionen erinras vidare om att riksdagen vid upprepade tillfällen har begärt förslag från regeringen om införande av ett sanktionssystem gentemot nätägare som missköter leverantörsbyten. I februari 2002 kritiserade näringsutskottet regeringen för att den inte kom med de beställda förslagen (bet. 2001/02:NU9). Nu har det gått ytterligare ett år, och motionärerna anser att det därför finns skäl att upprepa kritiken mot det sätt på vilket regeringen fortsätter att åsidosätta riksdagen.

Riksdagen bör besluta att elanvändare vars förbrukning överstiger 8 000 kWh skall få månadsvis avläsning redan från den 1 juli 2006, framhålls det i motion 2002/03:N11 (fp). Detta överensstämmer med Energimyndighetens förslag. Motionärerna anser härutöver att det är djupt otillfredsställande att de beställningar som riksdagen vid två tillfällen har gjort om ett sanktionssystem riktat mot nätägarna ännu inte har effektuerats. Enligt vedtaget språkbruk kan den av riksdagen våren 2001 begärda skyndsamheten inte anses vara förenlig med fyra till fem års fördröjning. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att omgående tillse att frågan om leverantörsbyte får en lösning. Om frågan om sanktionssystem och leverantörsbyte skall behandlas av den nyligen tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna måste utredaren ges tilläggsdirektiv om att frågan skall behandlas med förtur och redovisas före sommaren 2003. Regeringen kan då, förutsätter motionärerna, lämna förslag till riksdagen i budgetpropositionen för år 2004.

I motion 2002/03:N264 (fp) framhålls att konsumenterna, konkurrensen och miljön skulle gynnas av ett införande av fjärravlästa elmätare som regelbundet rapporterar elförbrukningen. Med moderna fjärravlästa elmätare kan elanvändarna följa sin förbrukning och se hur den fördelar sig över årets månader. Elräkningarna kan därmed baseras på verklig förbrukning. Detta ger kunderna incitament att spara energi. Fjärravlästa elmätare skulle dessutom bidra till förenklade rutiner vid elleverantörsbyten. Regeringen bör, enligt

motionärerna, därför ges i uppdrag att skyndsamt återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med Energimyndighetens utredningsförslag.

I motion 2002/03:N10 (kd) yrkas avslag på regeringens förslag om att göra månadsvis avläsning obligatorisk för alla. Motionärerna förordar i stället Energimyndighetens ursprungsförslag som innebär att reformen endast skall omfatta elanvändare med en årsförbrukning av minst 8 000 kWh från år 2006. Enligt motionärerna visar analyser av energisparande i Oslo och Helsingfors att elförbrukningen endast minskade med 1 % till följd av ett ökat antal avläsningar. Motionärerna förordar en konsekvensanalys för att säkerställa att största möjliga miljönytta uppnås i förhållande till rimlig kostnad.

Riksdagen bör, enligt vad som anförs i motion 2002/03:N12 (mp), begära att det elmätningssystem som installeras vid införande av månadsvis elmätning skall vara utbyggbart för timvis mätaravläsningar och för aktiv laststyrning (effektreducering). Vid månadsvis avläsning kan jämförelser framför allt göras med samma månad föregående år. Det blir då en stor eftersläpning mellan ett ändrat beteende och ett synligt resultat. Timvis mätning måste tillämpas om man vill ha ett system som gynnar både energi- och effektbesparing. Timmätning ger även en möjlighet att debitera efter kostnad, vilket också ger kunderna incitament att ändra sitt förbrukningsmönster. Motionärerna anser att korrekt mätning av elförbrukning är viktig ur ett konsumentperspektiv eftersom det är en förutsättning för att kunna påverka sin konsumtion. Vidare begärs ett tillkännagivande om att månadsvis avläsning och rapportering skall vara obligatoriskt för alla kunder senast den 31 december 2007.

Regeringen bör vidare, enligt motionärernas uppfattning, återkomma till riksdagen i frågan om krav på individuell mätning av värme. Motionärerna hänvisar till EG:s koldioxidriktiv enligt vilket fakturering och kostnader för uppvärmning av energieffektiviserings-skäl skall ske med hänsyn till varje bostadsinnehavares faktiska förbrukning. Individuell värmemätning är, i linje med exakt elmätning, viktig för att konsumenten skall få ökat medvetande om sin energiförbrukning och därmed en möjlighet att påverka denna. För nya byggnader bör obligatorisk individuell värmemätning övervägas, medan det behövs mera försök och teknikutveckling för befintliga byggnader.

Även i motion 2002/03:N300 (mp) förordas att regeringen följer Energimyndighetens utredningsförslag och tidsplan avseende månadsvis elmätning, dvs. att elkunder med en elförbrukning över 8 000 kWh per år bör få minst månadsvis avläsning senast den 1 juli 2006 och att övriga elkunder får det senast den 1 juli 2009. Motionärerna betonar även vikten av att de nya elmätningssystemen skall ha kapacitet, eller vara utbyggbara, för timvis mätning. Motionärerna framhåller också att flera forskningsstudier har påvisat en väsentlig elbesparing vid införandet av fakturering baserad på verklig förbrukning. De pläderar därför för ett avskaffande av preliminärdebiteringen.

Ett genomförande av Energimyndighetens utredningsförslag avseende mätning och debitering av el förordas även i motion 2002/03:N350 (s). Mot-

ionärerna poängterar att myndighetens tidsplan förutsätter ett riksdagsbeslut under våren 2003.

Vissa kompletterande uppgifter

Månadsvis mätning och preliminärdebitering

I en av motionerna förordas ett förbud mot preliminärdebitering av elkostnader. Energimyndigheten gör i sin underlagsrapport bedömningen att den preliminära debiteringen kommer att avskaffas på frivillig grund när det införs krav på månadsvis avläsning av elmätare. Enligt Energimyndigheten bör den förväntade avvecklingen av preliminärdebiteringen kunna bygga på en överenskommelse mellan Konsumentverket och branschen. Någon rättslig reglering är, enligt Energimyndighetens uppfattning, därmed inte nödvändig.

Sanktioner och avbrottsregistrering

Riksdagen har vid två tillfällen på utskottets förslag uttalat sig om att regeringen bör utreda och framlägga ett förslag om sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid leverantörsbyten (bet. 2000/01: NU8 och bet. 2001/02: NU9). Vid det senaste tillfället – våren 2002 – konstaterade utskottet att regeringen inte hade hanterat frågan på ett tillfredsställande sätt. Med anledning därav förordade utskottet att riksdagen skulle anmoda regeringen att utan ytterligare tidsspilla lämna förslag om införande av ett sanktionssystem vid leverantörsbyte.

I 2002 års energipolitiska proposition (prop. 2001/02:143) deklarerade regeringen sin avsikt att återkomma till riksdagen med ett samlat förslag om ett sanktionssystem under riksmötet 2002/03. Mot den bakgrunden fann utskottet att ytterligare ett riksdagsuttalande i frågan kunde undvaras (bet. 2001/02: NU17). Utskottet framhöll dock att detta i sak inte förändrade något i förhållande till vad riksdagen tidigare uttalat.

Frågan om ett sanktionssystem har också nyligen berörts i anslutning till riksdagens behandling av regeringens proposition om elcertifikat för att främja förnybara energikällor (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6). Utskottet beklagade då fördröjningen i hanteringen av riksdagens beställning när det gäller frågan om leverantörsbyten. Samtidigt underströk utskottet vikten av att ett eventuellt nytt sanktionssystem blir så enkelt som möjligt ur administrativ synpunkt. Om det för att uppnå detta krävs ytterligare tid för utredningsarbete, ansåg sig utskottet vara berett att acceptera detta. Utskottet menade också att det kunde vara värt att seriöst pröva möjligheterna att på frivillig väg lösa problemen vid leverantörsbyten. Förslag om ett ytterligare tillkännagivande i frågan framlades i en reservation (m, fp, kd, mp).

Individuell mätning av värme

I en av motionerna hänvisas till särskilda EU-krav på individuell mätning av värme. I det s.k. SAVE-direktivet (93/76/EG) anges att medlemsstaterna skall genomföra program för fakturering av kostnaderna för uppvärmning beräk-

nade i lämplig omfattning på underlag av den faktiska förbrukningen. Direktivet innebär således inte några krav på att regler om obligatorisk individuell värmemätning införs i medlemsstaterna.

Individuell värmemätning har varit föremål för flera studier och projekt vid Energimyndigheten under senare år. Studierna har visat att det inte är kostnadseffektivt att införa krav på individuell mätning. Kostnaderna för investering och drift av individuella mätare har i de flesta fallen visat sig överstiga de energibesparingar som kan underlättas av en sådan åtgärd. Även brister i mätsystemens tekniska utformning utgör ett hinder för introduktionen av individuell värmemätning

Utskottets ställningstagande

Elmarknadsreformen lade grunden för ett ökat konsumentinflytande över elförsörjningen. Förutsättningarna för erforderlig aktivitet bland landets alla elkunder är dock att dessa har tillgång till relevant marknadsinformation. Det handlar inte bara om att elräkningarna är begripliga utan även om att uppgifter om verklig förbrukning och kostnader tillhandahålls med tillräcklig frekvens. Att som regeringen och Energimyndigheten föreslår gå från krav på årlig till krav på månadsvis elmätning innebär en betydande satsning på att stärka konsumenternas möjligheter på elmarknaden. Detta är i sin tur något som inte bara kommer att bidra till en ytterligare press på elpriserna till gagn för alla elanvändare utan detta kommer även att bidra till att lösa sådana effektbalansproblem som på senare år har förekommit på elmarknaden. Utskottet ser således positivt på regeringens aviserade krav på månadsvis mätning för samtliga elkunder fr.o.m. den 1 juli 2009.

I några av motionerna förordas Energimyndighetens införande stegvis av månadsvis mätning, som innebär att elkunder som förbrukar mer än 8 000 kWh per år skall omfattas av kravet redan år 2006. Utskottet menar dock, liksom regeringen, att ett införande stegvis riskerar att leda till högre kostnader. Det är enligt utskottets uppfattning särskilt angeläget att begränsa kostnaderna vid genomförandet av en så pass omfattande reform, i synnerhet då de initiala kostnaderna till viss del kommer att bäras av elkonsumenterna. Det är för närvarande av kostnadsskäl inte heller rimligt att, som föreslås i en av motionerna, ställa krav på att de mätare som installeras skall kunna klara timvis mätning eller vara utbyggbara för detta ändamål. Det hindrar inte att utskottet ser positivt på en ökad installation av sådana mätare.

Utskottet välkomnar därför regeringens uttalade ambition att återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar som möjliggör att fler kunder kan hanteras som timkunder i schablonavräkningen. Detta möjliggör en anpassning på marknadens villkor i linje med grundtankarna bakom elmarknadsreformen.

När det gäller individuell mätning av värme kan det konstateras att Energimyndigheten anser att investerings- och driftskostnaderna samt mätsystemens ofullkomligheter utgör ett hinder för introduktionen av individuell värmemätning. Utskottet anser att det bl.a. mot bakgrund av detta är alltför tidigt

att förorda ett system med individuell värmemätning, även om utskottet kan sympatisera med grundtankarna bakom ett sådant system.

När det gäller frågan om leverantörsbyten hänvisar utskottet till sitt ställningstagande i frågan i betänkande 2002/03:NU6, som utförligt har refererats i det föregående.

Med det anförda tillgodoses i huvudsak motion 2002/03:N350 (s) och avstyrks därför. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

Reformerad elmarknad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om en effektivare elmarknad och ett om att en grundläggande elmarknadsreform bör utredas. Utskottet hänvisar bl.a. till att pågående utredningsarbete bör avvakts och att liknande yrkanden nyligen har varit föremål för riksdagens ställningstagande. *Jämför reservationerna 12 (kd) och 13 (mp).*

Motionerna

I motion 2002/03:N10 (kd) konstateras att avregleringen av elmarknaden har inneburit många fördelar, men också problem – särskilt i södra Sverige. Motionärerna hävdar att elmarknadens aktörer saknar tillräckliga incitament för att avhjälpa effektbrister genom att tillföra ny kapacitet och de föreslår därför ett tillkännagivande av riksdagen om en effektivare elmarknad.

Ett stort problem med elmarknaden är att konsumenternas incitament till en effektiv elanvändning blockeras, anför det i motion 2002/03:N12 (mp). Dagens elmarknad är onaturlig då tillgång och efterfrågan inte matchas med hjälp av priset. Marginalerna minskar i elsystemet, och det är allt viktigare att tillgång och efterfrågan kan balanseras. Enligt motionärerna måste elmarknaden därför reformeras.

Motionärerna anser att även konsumenterna måste få tillgång till den konkurrensutsatta handeln på spotmarknaden. Konsumenterna skulle inte behöva lägga ned något eget arbete för att lägga köpbud på spotmarknaden utan det kan ske genom Svenska kraftnät. Dagens elsäljare behövs därmed inte och därför försvinner även behovet av att rapportera mätvärden och leverantörsbyten mellan nätbolag och säljare. Mätningen och avräkningen av konsumenternas leverans behöver endast hanteras av de lokala nätbolagen. Resultatet blir förenkling och effektivisering.

Den av motionärerna föreslagna reformen skulle kompletteras med utökad timvis mätning och med system som sprider information om spotpriset till konsumenterna så att de i ökad omfattning kan styra sin konsumtion utifrån priset. Konsumenterna som vill låsa priset på el kan göra detta med separata prispåskärningar. Den nuvarande elmarknaden gör att konsumenterna avskär-

mas från den egentliga konkurrensen på elmarknaden. Enligt motionärernas uppfattning bör vidare Vattenfall AB delas upp i flera bolag, då bolaget hittills har visat sig vara immunt mot konsument- och ägarstyrning. Elmarknaden lider av ett systemfel. Mot den bakgrunden anser motionärerna att en ny reform måste utredas och genomföras utan dröjsmål.

Vissa kompletterande uppgifter

En motion med motsvarande innehåll som i den sist refererade motionen behandlades av utskottet i februari 2003 i samband med ställningstagandet till regeringens proposition om elcertifikat (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6). Utskottet anförde då att det förslag till reformering av elmarknaden som föreslogs skulle innebära en dramatisk förändring av det gällande regelverket. Utskottet fann det inte rimligt att ändra elmarknadens regelverk i den utsträckningen och menade att det måste anses osäkert om det skulle komma att ge de vinster som sägs i motionen. Det skulle bl.a. innebära att nätföretagen hamnar i en monopolsituation gentemot konsumenterna, varför det inte skulle finnas några direkta incitament att pressa priserna på börsen. Det skulle heller inte finnas någon möjlighet för elkunderna att byta elleverantör om de inte är nöjda med sitt elpris.

Utskottet noterade också att det i uppdraget för den tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna (dir. 2003:22) ingår att analysera om det finns tänkbara förbättringar att göra på el- och naturgasmarknaderna och om så är fallet föreslå åtgärder för detta. Utredaren skall utvärdera elmarknadens funktionssätt med huvudinriktning på hur strukturförändringarna har påverkat konkurrensen på elmarknaden och även belysa konkurrensen på elmarknaden ur ett nordiskt och europeiskt perspektiv. Utredaren skall vidare föreslå metoder för hur konkurrensen på elmarknaden skall följas upp. Uppdraget skall i den del som avser genomförandet av el- och gasmarknadsdirektiven redovisas senast den 31 oktober 2003. Övriga frågor skall redovisas senast den 14 september 2004.

Utskottets ställningstagande

Det är nu några år sedan elmarknadsreformen genomfördes. Enligt utskottets mening är det därmed rimligt att reformens effekter följs upp och att eventuella korrigeringar görs i syfte att förbättra marknadens funktion. En sådan uppföljning pågår för närvarande inom ramen för det uppdrag som vilar på Utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna. Utredningens resultat bör avvaktas. Till detta kan även fogas att utskottet för sin del anser att de effektbristproblem som nämns i motion 2002/03:N10 (kd) kommer att kunna hanteras inom ramen för det förslag om utökad effektreserv som utskottet tagit ställning till tidigare i detta betänkande. Mot den bakgrunden finner utskottet inga skäl till att genom ett särskilt uttalande förorda några ytterligare åtgärder för att förbättra elmarknadens funktion. Nyssnämnda motion avstyrks i berörd del.

Beträffande det här aktuella yrkandet i motion 2002/03:N12 (mp) konstaterar utskottet att motsvarande begäran redan har varit föremål för utskottets ställningstagande under år 2003. Utskottet finner inte att något nytt har tillkommit i frågan och avstyrker motionen med hänvisning till de ovan refererade argumenten i utskottets betänkande 2002/03:NU6.

Energi och klimat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om energipolitiska insatser på klimatområdet och ett om satsningar på energieffektiviseringsåtgärder i syfte att minska utsläppen av klimatgaser. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående nationellt och internationellt arbete för att minska klimatproblemen samt till att det nationella klimatarbetet inom energisektorn kommer att utvärderas under år 2004. *Jämför reservationerna 14 (m, fp, kd) och 15 (mp).*

Motionerna

Avvecklingen av kärnkraftverket i Barsebäck innebär en negativ utveckling av växthuseffekten, påpekas det i motion 2002/03:N390 (kd). Motionärerna konstaterar att de ökade koldioxidutsläppen har tvingat Sverige att anhålla om tillstånd att få öka utsläppen, vilket går stick i stäv mot det s.k. Kyotoprotokollet.

Stängningen av Barsebäck 1 har i huvudsak kompensrats genom import från Danmark av kolkondenskraftproducerad el. Sådan el kommer även att utgöra det nödvändiga tillskottet av el om Barsebäck 2 stängs. Utsläpp av växthusgaser kan inte längre ses enbart som en nationell angelägenhet. Det krävs gemensamma europeiska åtgärder för att sänka koldioxidutsläppen. Europas beroende av energiimport ökar, och det behövs en europeisk dialog om energifrågorna. På en gemensam energimarknad bör EU-länderna tillsammans främja övergången till förnybar energiproduktion. Det kan t.ex. ske genom att lagstiftningshinder undanröjs, förnybar energiproduktion ges ett särskilt undantag från konsumtionsavgifter samt från energi- eller klimatskatter över hela EU och genom åtgärder som uppmuntrar investeringar i effektivare kraftverk. Forskningen på alla dessa områden bör, enligt motionärerna, främjas genom Europagemensamma satsningar.

I motion 2002/03:MJ418 (v) begärs ett tillkännagivande om att energieffektiviseringsåtgärder skall främjas och prioriteras för att minska utsläppen av klimatgaser. Motionärerna menar att sådana åtgärder är tacksamma från koldioxidsynpunkt, oavsett inom vilken energisektor de genomförs.

Vissa kompletterande uppgifter

I samband med 1997 års energipolitiska överenskommelse lade riksdagen fast en strategi för minskad klimatpåverkan från energisektorn. En övergripande nationell klimatstrategi beslutades sedan av riksdagen i februari 2002 (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10). Då presenterades bl.a. en rad delmål och åtgärdsstrategier för det nationella miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.

I den energipolitiska propositionen från våren 2002 (prop. 2001/02:143) konstaterade regeringen att 1997 års riktlinjer för klimatpolitiken inom energiområdet ligger fast. Därutöver framhölls att energipolitiken även bör bidra till att det klimatpolitiska delmålet för perioden 2008–2012 uppnås och att en god grund läggs för att det långsiktiga klimatmålet till år 2050 kan uppnås. Regeringen aviserade också att klimatpolitiken kommer att utvärderas åren 2004 och 2008 och att dessa utvärderingar har betydelse för den framtida energipolitiken.

Regeringen betonade även att inget enskilt land genom egna åtgärder kan motverka lokala klimatförändringar. Vidare underströks betydelsen av FN:s ramkonvention om klimatförändringar (klimatkonventionen). Det ur klimatkonventionen härledda s.k. Kyotoprotokollet innebär bl.a. att industriländerna åtar sig att minska sina utsläpp av vissa växthusgaser. EU och dess medlemsstater har sedermera ratificerat Kyotoprotokollet.

Kyotoprotokollet innefattar de tre s.k. flexibla mekanismerna gemensamt genomförande, mekanismen för ren utveckling samt handel med utsläppsrätter för att underlätta för länderna med åtaganden att genom internationellt samarbete nå sina utsläppsbegränsningsåtaganden. Gemensamt för mekanismerna är att de möjliggör att kostnaderna för att uppfylla åtagandena kan hållas nere. Detta sker bl.a. genom att åtgärder till låga kostnader i ett land genomförs i stället för åtgärder till höga kostnader i ett annat land. Sverige har jämfört med många andra industriländer kommit långt när det gäller minskning av utsläppen av koldioxid, vilket bl.a. innebär att marginalkostnaden för begränsning av koldioxidutsläpp är högre än för många andra industriländer. Användningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer skulle därför kunna minska kostnaderna för åtagandena betydligt. Begränsning av utsläpp genom de flexibla mekanismerna skall för varje part utgöra ett komplement till nationella åtgärder.

I juli 2001 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk delegation i syfte att föreslå ett system och regelverk för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer (dir. 2001:56). Delegationen skall bl.a. följa arbetet med att ta fram ett direktiv om handel med utsläppsrätter, det nordiska arbetet samt Östersjö-samarbetet. Delegationen beräknas avsluta sitt arbete senast den 31 december 2004.

Energifrågor behandlades även vid FN:s möte om hållbar utveckling i Johannesburg i september 2002. Regeringen har i en skrivelse (2002/03:29, bet. 2002/03:UMJU1) redovisat utfallet av detta möte. Av skrivelsen framkommer att det inte gick att enas om något mätbart mål på energiområdet för intro-

duktionen av förnybar energi. Däremot antogs bl.a. rekommendationer om att skyndsamt öka andelen förnybar energi, att alla länder bör växla om från fossila bränslen till förnybar energi och att en kraftig ökning av andelen förnybar energi på global nivå kommer till stånd.

I syfte att konkretisera och fokusera EU:s interna klimatarbete startade EG-kommissionen under år 2000 arbetet med det europeiska programmet mot klimatförändringar. I oktober 2001 lade EG-kommissionen sedan fram ett förslag till direktiv om handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom EU (KOM/2001/581). Syftet med direktivet är att de totala utsläppen av växthusgaser skall begränsas på ett kostnadseffektivt sätt. Förslaget genomgick en första läsning i parlamentet i oktober 2002, och rådet antog en gemensam ståndpunkt i december 2002. En andra läsning i parlamentet förväntas under våren 2003.

Regeringen konstaterade vidare i den energipolitiska propositionen våren 2002 att Sverige bör fortsätta att arbeta med åtgärder i internationellt samarbete. Regeringen anförde bl.a. att Sverige bör ha en fortsatt positiv inställning till samarbetet inom EU, såsom exempelvis beträffande EG-kommissionens förslag om handel med utsläppsrätter. Koldioxidutsläppen kommer, enligt regeringens bedömning, också att minska till följd av införandet av ett certifikatssystem i Sverige.

Regeringen menade också att ett program för långsiktiga avtal med den energiintensiva industrin, skulle kunna bidra till att uppfylla det nationella klimatmålet och Sveriges del av EU:s gemensamma åtagande enligt Kyoto-protokollet. Den ovan nämnda delegationen för Kyoto-protokollets flexibla mekanismer har bl.a. i uppdrag att undersöka hur dessa mekanismer kan komma att samverka med långsiktiga avtal.

Vid sin behandling av den energipolitiska propositionen våren 2002 konstaterade utskottet att energipolitiken bör bidra till att det klimatpolitiska delmålet för perioden 2008–2012 uppnås. Vidare bör den enligt utskottet lägga en god grund för att det långsiktiga klimatmålet till år 2050 kan uppnås (bet. 2002/03:NU17). Riktlinjerna innebär bl.a. att en begränsning av utsläppen av växthusgaser bör karakteriseras av kostnadseffektiva insatser såväl nationellt som internationellt. Det innebär i sin tur bl.a. att nationella åtgärder inom energiområdet från kostnads- och effektivitetssynpunkt bör vägas mot insatser inom andra sektorer. De svenska insatserna skall utformas med hänsyn till svensk industri och dess konkurrenskraft, sysselsättning, välfärd och energiförsörjning.

Utskottet framhöll också att Sverige skall ha en positiv inställning till olika internationella initiativ som t.ex. EG-kommissionens förslag till direktiv om handel med utsläppsrätter inom EU och ett försöksområde med flexibla mekanismer i Östersjöregionen. Sverige driver även aktivt frågan om en gemensam energibeskattnings inom EU. Det var vidare utskottets uppfattning att det i det nuvarande fördraget finns en god grund för att utöka samarbetet inom EU på energiområdet. Ett ökat samarbete bör syfta till en samsyn på hur varje medlemsstat skall bidra till att uppnå målen för energipolitiken i gemenskap-

en, däribland skyddet för miljön. Samtidigt betonade utskottet att energiområdet inte bör bli ett gemensamt politikområde då det kännetecknas av känsliga nationella politiska beslut och intressen. Utskottet noterade också att Sverige även arbetar aktivt inom ramen för den nordliga dimensionen.

I sammanhanget kan också nämnas att Sverige deltar i Världsbankens prototyp för en internationell klimatfond (Prototype Carbon Fund). Syftet är att minska klimatpåverkan genom att åstadkomma projekt som bygger på de flexibla mekanismerna i Kyotoprotokollet.

Den utredning som har i uppgift att granska och utvärdera insatserna inom 1997 års långsiktiga energipolitiska program (dir. 2001:122 och 2002:169) skall även med utgångspunkt i Kyotoprotokollet och arbetet i EU utarbeta förslag till förändringar och ytterligare åtgärder som kan bidra till utvecklingen av en svensk strategi för minskad klimatpåverkan från energisektorn. Utredningen skall slutföra sitt arbete senast den 31 augusti 2003.

Under perioden 2002–2004 har regeringen avsatt 900 miljoner kronor till s.k. klimatinvesteringsprogram. Syftet är att kommunerna genom särskilda program skall minska utsläppen av växthusgaser och spara energi. I 2003 års ekonomiska vårproposition föreslås att anslaget för nämnda program minskas med 60 miljoner kronor.

I juli 2002 fastslogs EU:s sjätte miljöhandlingsprogram. Programmet utgör ramen för EU:s miljöpolitik och gäller t.o.m. år 2012. Ett av fyra prioriterade områden är klimatförändringar.

För närvarande pågår genomförandet av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG), vari bl.a. ingår krav på energicertifiering av byggnader vid försäljning, uthyrning och nybyggnation. Direktivet syftar bl.a. till att bidra till att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser. En rapport från Energimyndigheten om genomförandet i Sverige remitteras för närvarande.

I avsnittet om forskning och utveckling nedan beskrivs flera olika nationella och internationella FoU-satsningar med koppling till klimatfrågan.

Utskottets ställningstagande

Växthuseffektens framtida konsekvenser kan bli betydande för mänskligheten. Den insikten måste vara vägledande i det fortsatta arbetet med att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser från energisektorn. Det är också nödvändigt att problemens globala dimension ständigt finns i åtanke när ett land har för avsikt att agera för att motverka ytterligare utsläpp. Enligt utskottets uppfattning är insatser såväl inom det egna landet som i andra länder bl.a. inom ramen för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer viktiga.

Utskottet anser att Sverige tar ett stort klimatpolitiskt ansvar genom den omställning av energisystemet som för närvarande pågår. Avvecklingen av kärnkraften sker på sådana villkor att klimatpåverkan skall undvikas. Särskilda satsningar på inhemska och förnybara energislag inom ramen för de energipolitiska åtgärdsprogrammen säkerställer övergången till ett bärkraftigt energisystem. En ökad användning av biobränslen är ett av flera viktiga me-

del för att binda koldioxiden i ett hållbart kretslopp. Energieffektiviseringsåtgärder är, som påpekas i en av motionerna, ofta ett effektivt sätt att minska utsläppen av klimatgaser. Satsningar på det området ingår därför i de energipolitiska åtgärdsprogrammen.

Utskottet vill också framhålla att klimatfrågorna har fått en allt större betydelse inom EU under senare år. Förslag till olika åtgärder kombineras med betydande insatser inom ramen för EG:s sjätte ramprogram för forskning. Även inom det nordiska samarbetet är klimatfrågorna ett viktigt spörsmål. De nordiska länderna har exempelvis legat i frontlinjen när det gäller att initiera ett försök med handel med utsläppsrätter.

Enligt utskottets uppfattning arbetar regeringen aktivt med olika nationella insatser i syfte att minska energisektorns påverkan på klimatet. Det pågående klimatarbetet kommer för övrigt att utvärderas under år 2004 och de insatser som i det avseendet görs inom energisektorn kommer då att följas upp. Vidare kan det konstateras att regeringen spelar en pådrivande roll på den internationella arenan. Det saknas, enligt utskottets mening, därmed motiv att göra några uttalanden om klimatarbetet i linje med vad som anförs i motionerna 2002/03:N390 (kd) och 2002/03:MJ418 (v). Motionerna avstyrks i berörda delar.

Forskning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om syntesgasproduktion och framställning av alternativa drivmedel ur biomassa. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående nationell och internationell forskning på dessa områden. Vidare bör yrkanden om energiforskning och energiteknisk utveckling avslås. *Jämför reservationerna 16 (m, fp), 17 (kd) och 18 (mp).*

Motionerna

I motion 2002/03:N229 (m) begärs ett tillkännagivande om ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter. Syntesgas är en blandning av vätgas och kolmonoxid. Som råvara kan biomassa, restprodukter från industri som t.ex. svartlut samt olika typer av avfall användas. Syntesgasproduktion kan enligt motionären vara en basteknik vid framställningen av framtida bränslen och drivmedel. Många typer av industrikemikalier framställs redan ur syntesgas, och den är en avgörande basråvara i den kemiska industrin. Syntesgasen kan även användas för el- och värmeproduktion.

Sverige har, enligt motionären, goda förutsättningar för syntesgasproduktion genom god tillgång på biomassa samt skogsindustri med mycket restprodukter. Därmed är en teknik för att effektivt omvandla dessa råvaror till syn-

tesgas intressant. Syntesgasen kan i sin tur användas för vidareförädling till drivmedel och kemiska produkter. Dessa drivmedel ersätter fossila produkter, vilket reducerar nettoutsläppen av koldioxid.

Enligt motionären har teknik för syntesgasproduktion funnits sedan länge. Den är dock inte färdigutvecklad för biomassa och andra förnybara råvaror. En nationell FoU-satsning skulle främja en omställning till ett hållbart samhälle. Tekniken behöver utvecklas och anpassas och kompetens behöver byggas upp vid högskolor och industri.

I motion 2002/03:N301 (m) påpekas att det är tveksamt om stöd till vindkraft och biobränslebaserad kraftproduktion kan klassas som ett stöd till forskning och utveckling av ny energiteknik. Acceleratordriven transmutation är, enligt motionärerna, däremot ett exempel på en ny kärnteknik. Fördelarna med denna teknik är bl.a. att de långlivade ämnena i kärnavfallet kan minskas kraftigt samtidigt som mängden energi som kan utvinnas ur bränsleråvaran kan ökas mer än hundrafalt. Mycket forsknings- och utvecklingsarbete återstår dock innan denna nya kärnteknik är tillämpbar. Enligt vad som anförs i motionen är det viktigt att bedriva avancerad forskning för att kunna utveckla kostnadseffektiva, säkra och miljövänliga energikällor.

Långsiktighet och uthållighet skall prägla såväl energiutveckling som energiskattesystem, framhålls det i motion 2002/03:N390 (kd). Därför krävs stora satsningar på energiforskning och energiteknisk utveckling. Motionärerna anser att EU-länderna på en gemensam energimarknad tillsammans bör stimulera övergången till förnybar energiproduktion. Forskningen bör främjas genom Europagemensamma satsningar. En gemensam myndighet skulle, enligt motionärerna, kunna samordna och driva på utvecklingen på energiområdet.

I Centerpartiets partimotion 2002/03:MJ428 betonas att en anpassning av transportsystemet i hållbar riktning kräver åtgärder på både kort och lång sikt. Det är därför av yttersta vikt att forskningen kring, och tillämpningen av, energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara fortsätter. Ett samlat program för produktion av alternativa drivmedel från både spannmål och skogsråvara begärs även i motion 2002/03:N345 (c). Förädlingen kan ge upphov till nya industrier och näringsgrenar, anförs det.

Ett nationellt forskningsprogram för produktion av syntesgas ur bioråvara efterfrågas också i motion 2002/03:N366 (mp). Motionären konstaterar att Vägverket har pekat ut några nya typer av syntetiskt producerade drivmedel som de mest intressanta alternativen till bensin och diesel. Syntesgas är råvara till olika drivmedel, kemikalier m.m. Som råvara för tillverkning av syntesgas är skilda typer av förnybara råvaror såsom träflis intressanta. Vidare kan biprodukter från jordbruk, skogsbruk och massaindustri användas. Motionären påpekar dock att det saknas en kommersiellt gångbar teknik för förgasning av bioråvara till syntesgas. Det är därför motiverat med ett flerårigt, nationellt forskningsprogram som syftar till att utveckla tekniken kring syntesgas ur bioråvara, inklusive uppförandet av pilotanläggningar.

Vissa kompletterande uppgifter

Den långsiktiga utvecklingen av energisystemet

Det övergripande målet för energiforskningen är att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet för utveckling och omställning av energisystemet i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut. Den skall vidare bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energiforskningen skall också främja ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen. Målet för statens satsningar på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik är att under de närmaste 10–15 åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Energimyndigheten har huvudansvaret för att genomföra åtgärderna inom verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem. Även Verket för innovationssystem (Vinnova), Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har ett visst ansvar på området.

Under år 2002 beviljade Energimyndigheten totalt ca 684 miljoner kronor till energiforskning och energiteknikstöd och till introduktion av ny energiteknik. Stöden inom det långsiktiga energipolitiska programmet baseras på ansökningar från den utförande parten och prioriteras av finansierarna inom sina ansvarsområden och inom den budget som står till buds. Energimyndigheten har det övergripande ansvaret för utformning och prioritering av verksamheten. Enligt uppgift från Näringsdepartementet finns det ingen anledning att överpröva myndighetens bedömningar genom öronmärkta och riktade forskningsstöd.

I den senaste forskningspolitiska propositionen (prop. 2000/01:3) redovisade regeringen strategiska insatser och prioriterade forskningsområden. Energisystemets centrala betydelse i arbetet med att uppnå en hållbar utveckling och tillväxt markerades inom ramen för det prioriterade forskningsområdet miljö och hållbar utveckling.

I anslutning till regeringens proposition om elcertifikat för att främja förnybara energikällor väcktes ett antal motionsyrkanden om stöd till forskning på energiområdet (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6). Utskottet hänvisade då till att det sjuåriga forskningsprogram som ingick i 1997 års energipolitiska beslut nu är föremål för en utvärdering. Redovisning av detta utredningsuppdrag (dir. 2001:122 och 2002:169) skall ske senast den 31 augusti 2003. Utskottet fann ingen anledning att föregripa detta arbete genom uttalanden om ytterligare utvärderingar.

I januari 2003 presenterade Energimyndigheten rapporten *Forskning och utveckling inom energiområdet – Resultatredovisning 2003 (ER5:2003)*. Rapporten ger en överblick över pågående forskning och utveckling på energiområdet och i vilket skede den befinner sig när det gäller att nå kommersiell

mognad. Rapporten beskriver även vilken utvecklingstakt på forskningen som förutses med avseende på teknisk och ekonomisk utveckling.

Syntesgas och alternativa drivmedel m.m.

Flera motioner tar upp frågor om syntesgas. Syntesgas är en brännbar gasblandning som framställs ur vattenånga och något kolrikt material. Syntesgasen innehåller endast vätgas och kolmonoxid. Det finns i Sverige i dag inga kommersiella anläggningar för framställning av syntesgas från biomassa eller av etanol från cellulosebaserad biomassa. Energimyndigheten, Vägverket och Vinnova lämnade i början av år 2002 en gemensam strategirapport till Näringsdepartementet med rekommendationer om insatser på drivmedelsområdet. I rapporten förordades bl.a. en satsning på drivmedelsproduktion via syntesgas.

Våren 2002 behandlade utskottet motionsyrkanden om syntesgas (bet. 2001/02:NU17). Utskottet delade då motionärernas uppfattning att syntesgas kan ha en stor framtidspotential och att det finns behov av att utveckla och kommersialisera denna teknik. Vidare refererade utskottet det ovan nämnda förslaget från Energimyndigheten, Vägverket och Vinnova där bl.a. en satsning på syntesgas lyftes fram. Utskottet avstyrkte aktuella motionsyrkanden med motiveringen att det inte ville föregripa regeringens behandling av detta ärende. Enligt uppgift anser emellertid Näringsdepartementet att ansvaret för en sådan satsning i huvudsak vilar på myndigheterna själva, främst Energimyndigheten.

Energimyndigheten har sedermera på basis av slutsatserna i strategirapporten valt att samla tidigare spridda insatser i ett särskilt FoU-program för alternativa drivmedel. Syftet med programmet är att främja en kostnadseffektiv introduktion av alternativa drivmedel på den svenska marknaden samt att utveckla produktionstekniker som möjliggör en uthållig produktion av dessa drivmedel. Vidare är målsättningen att forskningen på området skall ligga i frontlinjen och att samarbetet mellan högskola och industri skall stärkas. En ytterligare ambition är att verka för ett ökat svenskt deltagande i EU-finansierade och andra internationella projekt för att nå den storlek och den internationella spridning som är nödvändig för en storskalig introduktion av alternativa drivmedel. Den ekonomiska omfattningen är 56 miljoner kronor under perioden 2003–2006. För närvarande bereder Energimyndigheten ett femtiotal ansökningar om stöd från programmet. Av dessa är drygt en femtedel inriktade på produktion av syntesgas. Beslut om vilka projekt som kommer att beviljas stöd fattas under maj och juni 2003.

Även inom ramen för 1997 års energipolitiska program ryms forsknings- och utvecklingsinsatser för produktion, distribution och användning av alternativa drivmedel. I programmet ingår även forsknings- och utvecklingsinsatser kring sådana drivmedel som baseras på förgasad biomassa. Energimyndigheten finansierar bl.a. ett FoU-program för framställning av etanol ur träråvaror. Under perioden 1998–2004 satsas 30 miljoner kronor årligen på det s.k. Etanolprogrammet. Målet är att ge tekniskt, vetenskapligt och ekono-

miskt underlag för att framställa etanol i större skala till lägre kostnader. I december 2001 beslutade Energimyndigheten om stöd med drygt 112 miljoner kronor för byggandet av en pilotanläggning i Örnsköldsvik för cellulosa-baserad etanolframställning. Pilotprojektet genomförs under en period på fem år.

Energimyndigheten har även beslutat om två teknikupphandlingar av hybrid- och biogasfordon. Teknikupphandling syftar till att stödja produkter eller system där utveckling av ny teknik behövs för att få fram energieffektiva tekniker.

Av budgetpropositionen för år 2003 framgår att användningen av alternativa drivmedel än så länge är marginell. Staten främjar användningen av biodrivmedel genom skattenedsättning. Riksdagen beslöt i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2002 om en skattestrategi med syfte att stimulera utvecklingen och introduktionen i större skala av alternativa drivmedel för motordrivna fordon (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02: FiU1). Strategin innehåller bl.a. skattelättnader för koldioxidneutrala drivmedel. Totalt avsätts årligen 900 miljoner kronor fr.o.m. år 2003. En förutsättning för en framgångsrik introduktion av alternativa drivmedel i större skala är att produktionskostnaderna minskar så att de blir konkurrenskraftiga i jämförelse med fossila bränslen. Regeringens stöd är därför i dag främst inriktat på FoU-insatser med syfte att sänka kostnader. Regeringen har även givit Energimyndigheten i uppdrag att följa upp och utvärdera pågående pilotprojekt för biodrivmedel, särskilt vad gäller kostnadsutveckling och miljöaspekter.

Inom EU pågår för närvarande beredningen av ett förslag till direktiv om främjandet av användningen av biodrivmedel för transporter, samt ett förslag om ändring av ett direktiv (92/81/EG) rörande möjligheten att tillämpa nedsatt skattesats för vissa biodrivmedel.

Accelerator driven transmutation

I en av motionerna nämns accelerator driven transmutation som ett exempel på en ny energiteknik. Transmutation betyder i sammanhanget omvandling av atomkärnor. Klyvningen av uran i ett kärnkraftverk är således ett slags transmutation. Numera används ordet oftast för att beteckna transmutation i accelerator drivna system (ADS). Enligt uppgift är det mest intressanta användningsområdet för ett sådant system bearbetning av långlivat kärnavfall. Den allmänna uppfattningen bland experter på området är dock att transmutation av långlivade ämnen i kärnavfall inte kan göras fullständig och att geologiskt slutförvar av de långlivade restprodukterna även fortsättningsvis kommer att vara nödvändigt. ADS-transmutation med huvudsyfte att producera el bedöms ligga långt fram i tiden.

Kärnteknisk forskning ingår inte i det långsiktiga energipolitiska programmet, men insatser kring t.ex. accelerator driven transmutation sker ändå i såväl Sverige som inom EU och i andra internationella samarbeten.

Europeiskt och nordiskt forskningssamarbete

EG:s sjätte ramprogram för forskning, utveckling och teknisk demonstration antogs formellt av rådet i juni 2002. Inom delområdet Hållbara energisystem (budget 810 miljoner euro) prioriteras forskning inom områdena ren energi, särskilt förnybara energikällor och deras integrering i energisystemet. Vidare fokuseras på energibesparande och energieffektivitet samt på forskning om alternativa motorbränslen. Forskningsverksamhet med inverkan på lång sikt är bl.a. inriktad på bränsleceller, ny teknik för energibärare/energitransport, nya och avancerade koncept för förnybar energiteknik samt avskiljning och deponering av koldioxid i kombination med anläggningar för renare fossila bränslen.

Ett förslag till flerårigt program för åtgärder på energiområdet – ”Intelligent energi för Europa” (2003–2006) – diskuteras för närvarande inom EU. Programmet skall stödja hållbar utveckling i energisammanhang.

I en av motionerna anfördes att ett utökat europeiskt forskningssamarbete kan vara betydelsefullt när det gäller förnybara energikällor. En möjlighet anges vara att inrätta en gemensam myndighet för övergripande ansvar för att driva på utvecklingen på energiområdet. Enligt uppgift från Näringsdepartementet har klimatpolitiken, försörjningstryggheten och den inre marknaden inneburit en ökad europeisk samverkan och harmonisering på energiområdet. Ett betydande samarbete sker därtill inom ramen för EU:s forskningsprogram. Sverige och flera andra EU-länder har hittills motsatt sig en mer långtgående samordning av den nationella energipolitiken inom EU.

Under det svenska ordförandeskapet i nordiska ministerrådet under år 2003 kommer igångsättandet av verksamhet i enlighet med den nya handlingsplanen för det nordiska energiforskningsprogrammet för perioden 2003–2006 att stödjas. Sverige kommer också att verka för ökad samverkan mellan nationella forskningsprogram, andra nordiska institutioner och näringslivet.

Utskottets ställningstagande

Omställningen av energisystemet förutsätter kontinuerlig uppbyggnad av ny kunskap och utveckling av ny teknik som på sikt kan omsättas i praktiskt användbara energiproduktionslösningar. Även utvecklingen av befintliga energikällor kräver ökade kunskaper, bl.a. för att öka effektiviteten i produktionen.

Inom flera sektorer har användningen av fossila bränslen kunnat minskas på ett mycket framgångsrikt sätt under de senaste decennierna. Inom transportområdet har detta emellertid visat sig vara svårare. Transportsystemet är i mångt och mycket uppbyggt kring den bil- och flygtrafik som till dominerande del är beroende av fossila bränslen. Det är enligt utskottets uppfattning därför mycket viktigt att vidta olika åtgärder för att reducera dessa transportslags utsläppsmängder. Som bl.a. framförs i motionerna 2002/03: MJ428 (c) och 2002/03: N345 (c) är det angeläget med satsningar på alternativa drivmedel. I linje med vad som gäller för omställningen av energisystemet och i

överensstämmelse med det som anförs i de nyssnämnda motionerna ser utskottet det som en fördel om dessa alternativa drivmedel baseras på inhemska råvaror, såsom exempelvis spannmål eller skogsråvaror. Samma syn har utskottet när det gäller produktionen av syntesgas.

Mot bakgrund av den vikt utskottet lägger vid forskning och utveckling på energiområdet är det tillfredsställande med den aktivitet som förekommer på området. De satsningar som görs inom ramen för det långsiktiga energipolitiska programmet utgör grundstenen i den svenska energiforskningen. Därutöver har Energimyndigheten i samverkan med andra myndigheter nyligen påbörjat ett program kring alternativa drivmedel som kan anses tillgodose flera av de önskemål på detta område som förs fram i här behandlade motioner.

Vidare noterar utskottet att energiforskningen får ett stort utrymme i EU:s senaste forskningsprogram. Det är angeläget att svenska forskare håller sig väl framme i dessa sammanhang.

Utskottet följer utvecklingen på det kärntekniska området då landvinningar inom bl.a. acceleratordriven transmutation kan förväntas underlätta hanteringen av utbränt kärnbränsle. Något särskilt initiativ av riksdagen på detta område är emellertid, enligt utskottets mening, inte aktuellt.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Effektivare energianvändning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om konvertering av oljeuppvärmning till andra energislag och om energisparåtgärder och tilläggsisolering. Utskottet hänvisar bl.a. till de satsningar som redan har gjorts inom ramen för 1997 års energipolitiska åtgärdsprogram samt till det av riksdagen våren 2002 beslutade femåriga programmet med åtgärder för effektivare energianvändning. *Jämför reservation 19 (m, fp, kd).*

Motionerna

I motion 2002/03:N219 (s) konstateras att statsmakterna inom ramen för 1997 års energipolitiska program har uppmuntrat att elvärme ersätts med värme från exempelvis värmepump, olje- eller vedpanna. Stödet har för åren 1998–2001 resulterat i en minskad elanvändning med 148 GWh, vilket motionären noterar med tillfredsställelse. Regeringen bör därför, enligt vad som anförs i motionen, även överväga metoder för att uppmuntra konvertering från oljeuppvärmning till miljövänligare alternativ som berg-, yttjord- eller sjövärme.

Satsningar på information och åtgärder för att spara energi i hushållen är vällovliga, men för att få effekt måste kontraproduktiva lagar och bestämmelser elimineras, anförs det i motion 2002/03:N390 (kd). Det är avgörande att

investeringar i energisparåtgärder inte ökar boendekostnaderna i form av höjd fastighets beskattning. Stimulansåtgärder för tilläggsisolering bör inkluderas i det energipolitiska programmet på motsvarande sätt som gäller för konvertering från elvärme till annan uppvärmning. Motionärerna framhåller vidare att i en villa med vattenburen elvärme är värmepump ett mycket effektivt sätt att minska elförbrukningen.

Vissa kompletterande uppgifter

De kortsiktiga åtgärderna inom 1997 års energipolitiska program upphörde vid utgången av år 2002. Det gäller även bidraget till konvertering till individuell uppvärmning (inklusive värmepump). Ett nytt femårigt program med åtgärder för effektivare energianvändning beslutades av riksdagen våren 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Programmet planeras omfatta ca 200 miljoner kronor årligen. Insatser för effektivare energianvändning omfattar stöd till kommunal energirådgivning och regionala energikontor på sammanlagt 540 miljoner kronor. I anslaget ingår även åtgärder för informations spridning, utbildning om energieffektiv teknik samt provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning om sammanlagt 135 miljoner kronor under programperioden. Vidare ges bidrag för teknikupphandling och marknadsintroduktion i syfte att utveckla och introducera energieffektiv teknik på marknaden. Den delen av satsningen omfattar 325 miljoner kronor under perioden. För att nå kostnadseffektivitet är insatserna generella och inte bundna till specifika tekniker.

För närvarande pågår genomförandet av ett EG-direktiv om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG), vari ingår krav på energicertifiering av byggnader vid försäljning, uthyrning och nybyggnation. Denna certifiering av byggnader syftar bl.a. till att skapa incitament för att vidta energieffektiviseringsåtgärder i bebyggelsen. En rapport från Energimyndigheten om genomförandet i Sverige remitteras för närvarande. Boverket har även i uppdrag att se över förutsättningarna för ett förbud mot elvärme i nybyggnation som skall avrapporteras den 30 juni 2003.

Beträffande energisparåtgärder och underlaget för fastighetsbeskattningen kan nämnas att riksdagen hösten 2002 efter förslag i en motion (s, v, mp) har givit regeringen till känna att en skattereduktion liknande det s.k. ROT-avdraget bör införas för miljöinriktade åtgärder på fastigheter (bet. 2002/03:FiU1). Finansutskottet framhöll att avdraget kan kopplas till installation av exempelvis pelletsbrännare, treglasfönster och isolerglasfönster. Utskottet förordade att avdraget skulle gälla under perioden 2004–2006 och att en finansiell ram om 50 miljoner kronor per år skulle avsättas för ändamålet.

Finansdepartementet arbetar för närvarande med att ta fram ett förslag i enlighet med riksdagens beslut.

Utskottets ställningstagande

Att såväl energianvändning som energiproduktion skall vara så effektiv som möjligt är en självklar utgångspunkt. Riksdagen har också våren 2002 på utskottets inrådan ställt sig bakom ett nytt femårigt program med åtgärder för effektivare energianvändning. Programmets generella inriktning tror utskottet bättre gagnar ändamålet än exempelvis en satsning på ett direkt stöd till konvertering av olika uppvärmningssystem.

Förslaget om konvertering från oljeuppvärmning till exempelvis sjö- eller bergvärme, som nämns i motion 2002/03:N219 (s), skulle visserligen minska användningen av fossila bränslen, men samtidigt leda till en ökad elanvändning. Detta stämmer således dåligt överens med den av riksdagen beslutade ambitionen att, som ett led i omställningen av energisystemet, minska användningen av el.

Beträffande det som anförs om särskild stimulans till tilläggsisolering och olika energisparåtgärder i motion 2002/03:N390 (kd) vill utskottet hänvisa till vad som ovan har redovisats om den generella inriktningen på det energipolitiska program som fr.o.m. år 2003 har ersatt 1997 års kortsiktiga program. Med anledning av vad som anförs i motionen bör dock tilläggas att stöd till konvertering till värmepumpar ingick i det kortsiktiga åtgärdsprogram som löpte fram t.o.m. år 2002.

Utskottet anser också att genomförandet av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda, som för närvarande pågår, ytterligare kommer att uppmuntra olika energieffektiviseringsåtgärder i bebyggelsen.

Utskottet vill härutöver fästa uppmärksamhet på riksdagens beslut om att införa en särskild skattereduktion för miljöinriktade åtgärder på fastigheter. Denna åtgärd torde till viss del tillgodose det som anförs i nyssnämnda motion om olika energisparåtgärders inverkan på underlaget för beräkningen av fastighetsskattens storlek.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Internationella frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om en nordisk harmonisering av miljö- och energiskatter och om att Sveriges bör agera för att Danmark skall ställa om sitt energisystem. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående internationellt arbete inom ramen för Kyotoprotokollet och till att en eventuell harmonisering på energiskatteområdet i första hand bör eftersträvas på EU-nivå. *Jämför reservation 20 (m, fp).*

Motionerna

Då danska miljöskatter lyfts av för den el som exporteras från danska kol-kraftverk utsätts svenska oljekondenskraftverk för en omöjlig konkurrenssituation, hävdas det i motion 2002/03:N9 (m). Detta förhållande understryker vikten av en ökad harmonisering av de nordiska ländernas energi- och miljöbeskattning.

Dansk energiproduktion berörs även i motion 2002/03:N273 (fp). Motionärerna påpekar att Danmarks val att låta de fossila bränslena dominera landets energiförsörjning leder till stora utsläpp av koldioxid, svavel och tungmetaller. Dessa utsläpp drabbar Sverige och övriga Europa. Enligt motionärerna har Sveriges regering därför ett stort miljöpolitiskt ansvar att driva frågan om en omställning av det danska energisystemet till miljömässigt hållbara alternativ.

Vissa kompletterande uppgifter

Elproduktion i Danmark m.m.

Koldioxidutsläppen från dansk – liksom svensk – fossilbaserad elproduktion bidrar till växthuseffekten. Denna påverkan är global, och från vilket land utsläppen kommer saknar i det avseendet betydelse. Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och tungmetaller har däremot en regional påverkan.

Danmark har liksom Sverige ratificerat Kyotoprotokollet. Det innebär bl.a. att Danmark har vissa åtaganden när det gäller utsläppsbegränsningar. I Danmark har behovet av att ge elsektorn en stram tilldelning av utsläppsrätter identifierats.

Som tidigare beskrivits möjliggör Kyotoprotokollets flexibla mekanism om gemensamt genomförande för ett land att investera i ett projekt utomlands, som resulterar i utsläppsminskningar som helt eller delvis kan krediteras investerlandet. Det innebär att Sverige i princip skulle kunna genomföra klimatprojekt i dansk elsektor och tillgodoräkna sig utsläppsminskningarna. För de nordiska länderna går det dock att hitta betydligt mer kostnadseffektiva sådana åtgärder i andra länder, däribland i de baltiska staterna.

Då elproduktionen i EU-länderna är avreglerad skall medlemsstaterna i princip tillåta sådan produktion som uppfyller nationell lagstiftning och EU-lagstiftning om miljö etc. Enskilda regeringar kan driva frågor om europeisk miljölagstiftning samt föra bilaterala diskussioner om miljökraven på elproduktionen. Enligt uppgift från Energimyndigheten har sådana diskussioner förekommit mellan Sverige och Danmark under den senaste tioårsperioden.

Nordiska rådet rekommenderade år 1995 Nordiska ministerrådet att inleda ett regionalt energisamarbete i Nordens närområde. De nordiska och baltiska länderna samt Polen, Ryssland och Tyskland startade därefter ett Östersjöprogram tillsammans med EG-kommissionen. Energisamarbetet har sedermera formaliserats i en mellanstatlig samarbetsgrupp där samtliga Östersjöstater och kommissionen deltar.

Inom ramen för det långsiktiga energiomställningsprogrammet har det internationella samarbetet, särskilt med länderna i Östersjöregionen, betonats. Som en del av strategin för minskad klimatpåverkan från energisektorn omfattar det långsiktiga programmet bl.a. särskilda insatser för bilateralt och multilateralt samarbete avseende gemensamt genomförande inom ramen för FN:s klimatkonvention. Den utredning som har i uppgift att granska och utvärdera insatserna inom 1997 års långsiktiga energipolitiska program (dir. 2001:122 och 2002:169) skall även analysera behovet av förändringar och nya nationella initiativ för att kunna delta aktivt i det regionala energisamarbetet. Utredningen skall, som tidigare nämnts, slutföra sitt uppdrag senast den 31 augusti 2003.

Harmonisering av nordiska energi- och miljöskatter

Beträffande yrkandet om en harmonisering av nordiska miljöskatter utgår motionären ifrån att det finns en skillnad mellan Danmark och Sverige när det gäller beskattningen av bränslen för kondenskraftproduktion. Dock gäller att även kondenskraftverken i Sverige får lyfta av energi- och koldioxidskatt på de fossila bränslen som används för elproduktion. Om elen används inom landet eller exporteras saknar därvidlag betydelse. Skatteutskottet har också gjort bedömningen att det inte finns någon grund för uppfattningen att dansk elbeskattning skulle diskriminera svensk el (bet. 2001/02:SkU17).

Beskattningen av oljeprodukter är harmoniserad inom EU. Enligt mineraloljedirektivet får oljeprodukter som används för elproduktion undantas från skatt. Sverige har verkat aktivt för en harmonisering av energibeskattningen inom EU, och EU:s finansministrar har nyligen träffat en politisk överenskommelse om ett energiskattedirektiv. Minimiskattesatser kommer därigenom att fastställas för i princip alla fossila bränslen och el. Näringsdepartementet menar att genomförandet av EU:s direktiv om handel med utsläppsätter även kommer att innebära en harmonisering av kostnaderna för utsläpp av koldioxid från bl.a. elproduktionen inom EU.

Skatter på miljö- och energiområdet är inte harmoniserade på nordisk nivå. Enligt Näringsdepartementet kan en harmonisering av energibeskattningen enbart inom Norden medföra konkurrenssnedvridningar i förhållande till andra länder. En harmonisering bör därför, enligt departementet, i första hand eftersträvas på EU-nivå.

Skattnedsättningskommittén har beskrivit energi- och miljöskattesystemen i en rad länder, däribland de nordiska (SOU 2003:38). För Danmark, Finland och Norge gäller i princip att samtliga fossila bränslen och el beskattas. Biobränsleanvändning är normalt skattefri. Som redan har nämnts skall Skattnedsättningskommitténs betänkande remissbehandlas tillsammans med ett kommande betänkande från utredningen om tillämpningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Därefter har regeringen för avsikt att utarbeta ett förslag till riksdagen som skall åstadkomma långsiktigt hållbara energiskatter som kan utgöra grund i den framtida skatteväxlingen samtidigt som de svarar upp mot de krav som EG-rätten ställer.

Utskottets ställningstagande

Sverige, liksom Danmark, är aktiva parter i det internationella arbetet med att begränsa utsläppen av växthusgaser. Danmark har dessutom för avsikt att ställa betydande krav på sin energisektor i det avseendet. Utskottet ser ingen anledning att ifrågasätta de danska insatserna för att uppfylla åtaganden om utsläppsminskningar enligt Kyotoprotokollet. Däremot vill utskottet betona att det för såväl Sverige som Danmark kan vara betydligt mer kostnadseffektivt att agera inom ramen för Kyotoprotokollets s.k. flexibla mekanismer. Det kan exempelvis innebära att miljönyttan blir större om man från dansk eller svensk sida gör olika typer av miljöinvesteringar i de baltiska staterna. Vidare förutsätter utskottet att de diskussioner som förs på nordisk och bilateral nivå stimulerar nytänkande i synen på sammansättningen av de nordiska ländernas energisystem. Att från svensk sida med särskild kraft driva frågan om en omställning i ett av dessa länder kommer, enligt utskottets uppfattning, knappast att ge önskvärt resultat.

Beträffande frågan om en harmonisering av energibeskattningen i Norden gör utskottet ingen annan bedömning än skatteutskottet, dvs. att det saknas grund för att hävda att dansk energibesättning diskriminerar svensk elproduktion. Vidare är utskottet av den uppfattningen att en eventuell harmonisering på energiskatteområdet i första hand bör eftersträvas på EU-nivå. Den överenskommelse som på EU-nivå har nåtts om ett energiskattedirektiv är enligt utskottets uppfattning ett steg på vägen mot en sådan harmonisering. Avslutningsvis vill utskottet framhålla det arbete som nyligen har presenterats av Skattnedsättningskommittén (SOU 2003:38) och som nu bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta utfallet av denna beredning och att det därför inte finns anledning att ta några särskilda initiativ i enlighet med vad som anförs i motion 2002/03:N9 (m).

Med det anförda avstyrks de här aktuella motionerna i berörda delar.

Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om konkurrensen inom fjärrvärmesektorn. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. *Jämför reservation 21 (m, fp).*

Motionerna

Fjärrvärmeproducenterna har i princip ett leveransmonopol och fjärrvärmekunderna har inga möjligheter att påverka prissättningen, anförs det i motion 2002/03:N333 (m). Då konkurrensen har skärpts avseende elproduktion har energibolagens intresse, enligt motionären, ökat markant för att köpa och integrera fjärrvärmeverksamheten i den övriga verksamheten. Fjärrvärmerna används för korssubventionering, dvs. en omfördelning av kostnaderna mel-

lan en hårt konkurrensutsatt del och en del där företaget i princip kan sätta priserna själv. Flera undersökningar visar, enligt motionären, att energibolagen utnyttjar sin monopolställning. Bristerna i konkurrensen på fjärrvärmarknaden måste omedelbart åtgärdas. På sikt är det angeläget att försöka öppna fjärrvärmenäten för konkurrens, anför det.

Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn tas även upp i motion 2002/03: N390 (kd). Också där konstateras att distributionen av hetvatten är ett naturligt monopol och att konkurrensen från andra uppvärmningsformer är mycket begränsad. Fjärrvärmekunder har inte några möjligheter att påverka priser eller leveransvillkor. Enligt motionärerna bör det utredas hur konsumenterna kan skyddas från oskäliga prishöjningar. Möjligheterna att genomföra ett tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten samt införa krav på särredovisning eller att fjärrvärmeverksamhet bedrivs i separat juridisk form bör också utredas. Korssubvention måste förhindras inom fjärrvärmeverksamheten, påpekas det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Senast i februari 2002 behandlade utskottet motionsyrkanden om åtgärder för att uppnå en mer effektiv konkurrens på fjärrvärmemarknaden (bet. 2001/02: NU9). Utskottet avstyrkte motionerna i berörda delar med hänvisning till att de föreslagna åtgärderna skulle komma att ingå i uppdraget till en särskild utredare som regeringen avsåg att tillsätta. I en reservation (m, fp, kd) förordades omedelbara åtgärder för att komma tillrätta med konkurrensproblemen inom fjärrvärmesektorn.

I samma betänkande behandlades även frågor om åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt elverksamhet med anledning av förslag från regeringen på området. Enligt regeringens förslag skulle det införas förbud mot gemensam verkställande direktör i ett nätföretag och i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el och mot att flertalet av styrelseledamöterna i ett nätföretag samtidigt är styrelseledamöter i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el. Utskottet, som avstyrkte regeringens förslag, framhöll att det bör vara kongruens i regelverken för å ena sidan nätföretag och företag som bedriver produktion av och handel med el och å andra sidan fjärrvärmeföretag och elhandelsföretag. Utskottet föreslog ett tillkännagivande från riksdagen i saken.

Regeringen tillsatte sedan i februari 2003 en utredare (direktör Bengt-Owe Birgersson) med uppdrag (dir. 2002:160) att belysa fjärrvärmens konkurrensituation på värmemarknaderna och föreslå åtgärder för att skydda konsumenterna mot oskäligen prissättning på fjärrvärme. Vidare skall lämpligheten i att införa tredjepartstillträde på fjärrvärmemarknaden analyseras. Uppdraget skall delredovisas senast den 30 juni 2003 och vara avslutat senast den 30 juni 2004. I delredovisningen skall den kompletterande analys som riksdagen begärt avseende åtskillnad mellan elverksamhet och fjärrvärmeverksamhet presenteras.

Energimyndigheten har på regeringens uppdrag följt upp situationen på värmemarknaderna (Värme i Sverige 2002 – En uppföljning av värmemarknaderna). Av uppföljningen framkommer bl.a. att skillnaderna i fjärrvärmepriser mellan olika orter är stora men att variationerna runt medelvärdet ändå är relativt små. Det finns även en tendens att icke-kommunala bolag har något högre priser liksom att de större företagen har lägre priser. Priserna har ökat under både år 2001 och år 2002 efter att ha legat förhållandevis stilla under perioden 1996–2000. Av rapporten framgår också att Konkurrensverket har agerat mot fjärrvärmeföretag vid två tillfällen. Det gällde i båda fallen särskilda rabatterbjudanden till kunder som köper både el och fjärrvärme.

Under år 2000 svarade fjärrvärmen för ca 36 % av energianvändningen i boendet. Det finns ca 200 fjärrvärmeföretag i landet.

Utskottets ställningstagande

Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn utreds för närvarande på initiativ av regeringen. Enligt utskottets bedömning omfattar den pågående utredningen de frågor som väcks i motionerna. Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motioner hänvisat till att nämnda utredning hade aviserats av regeringen. Utskottet finner ingen anledning att genom ett uttalande i linje med vad som föreslås i motionerna nu föregripa det pågående utredningsarbetet. I motion 2002/03:N390 (kd) förordas för övrigt att dessa frågor bör utredas, varför motionen kan anses vara tillgodosedd i berörda delar och därför bör avstyrkas. Även motion 2002/03:N333 (m) avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (punkt 1)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N9 yrkandena 1, 2 och 4 och 2002/03:N11 yrkandena 1–4, bifaller delvis motion 2002/03:N9 yrkande 3 och avslår motionerna 2002/03:N10 yrkandena 1, 4 och 5 och 2002/03:N12 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Den energipolitik som regeringen driver med stöd av Vänsterpartiet och Centerpartiet innebär stora påfrestningar på samhället. Den till hälften genomförda avvecklingen av det väl fungerande kärnkraftverket i Barsebäck har bidragit till den senaste vinterns effektproblem och till en betydande osäkerhet inom industrin beträffande den framtida tillgången på el. När nu regeringen genom att vilja stänga Barsebäck 2 har för avsikt att ägna sig åt kvalificerad kapitalförstöring tilltar denna osäkerhet. Investeringsviljan i svensk elintensiv industri hämmas, vilket drabbar tillväxten och i förlängningen även välfärden. Elpriset påverkar industrins investeringsvilja men är även en kännbar kostnad för många enskilda elkunder. Det är inte rimligt att en avveckling av kärnkraften med förväntade elprishöjningar ytterligare skall få drabba redan hårt ansatta hushållskunder.

Kärnkraftsavvecklingen kommer att öka det svenska behovet av el producerad av smutsiga fossilbränslen. Kol- och oljebaserad elproduktion både i och utanför Sveriges gränser kommer att vara det som kompenserar bortfallet av el när kärnkraften avvecklas. Detta rimmar illa med det svenska åtagandet enligt klimatkonventionen. De regionala effekterna på hälsa och miljö av andra utsläpp än växthusgaser kommer att bli påtagliga, inte minst i södra Sverige.

Satsningar på alternativ elproduktion är förvisso vällovliga, men dessa alternativ kommer inte på långa vägar att kunna ersätta kärnkraften. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att de hittillsvarande satsningarna inom ramen för energiomställningsprogrammet visat ett mycket magert resultat. Principbeslu-

Okänt namn på dokumentegenskap.

tet om stängningen av Barsebäck 2 bör upphävas. Det är, enligt vår uppfattning, fullt rimligt att fortsätta driften vid de svenska kärnkraftverken till dess ansvariga myndigheter gör bedömningen att högt ställda miljö- och säkerhetsmässiga krav inte längre är möjliga att uppfylla.

Efter flera års meningslös årtalsexercis vill regeringen nu lägga över hela frågan om kärnkraftens avveckling till en förhandlare som tillsammans med kraftindustrin enligt tysk modell skall försöka nå en överenskommelse om det fortsatta avvecklingsarbetet. Vi menar att denna handlingslinje är högst tvivelaktig, inte minst ur ett demokratiskt perspektiv. Det går inte att på detta sätt binda upp kommande generationer. Slutligen kan det ifrågasättas om regeringens hot om att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling verkligen lägger en god grund för dessa förhandlingar. Denna lag borde över huvud taget aldrig ha tillkommit och bör nu omedelbart avskaffas.

Vi anser vidare att effektskatten på kärnkraft snedvrider konkurrensen mellan energislagen och försvårar angelägna reinvesteringar i kärnkraftverken. Frågan om effektskatten bör dock prövas i budgetsammanhang.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna 2002/03:N9 (m) och 2002/03:N11 (fp) i berörda delar. Övriga motioner avstyrks i berörda delar liksom även yrkandet i motion 2002/03:N9 (m) om effektskatten.

2. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (punkt 1)

av Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N10 yrkandena 1, 4 och 5, bifaller delvis motion 2002/03:N9 yrkande 3 och avslår motionerna 2002/03:N9 yrkandena 1, 2 och 4, 2002/03:N11 yrkandena 1–4 och 2002/03:N12 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag anser att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Kärnkraften bör på sikt avvecklas. Energieffektivisering och användning av förnybara energislag skall stimuleras. I 1997 års energipolitiska beslut ingick ett omfattande åtgärdsprogram för att stimulera en effektivare energianvändning och användning av förnybara energislag. Programmet har ännu inte lett till nämnvärt resultat.

Regeringens behandling av frågan om kärnkraftens avveckling har hittills skötts mycket illa. Beslutet om nedläggning av Barsebäck 1 togs utan att de ekonomiska effekterna var tillräckligt kända och med total avsaknad av miljökonsekvensanalyser och samhällsekonomiska analyser. Den av regeringen föreslagna förhandlingsmodellen anser jag inte vara lämplig för kärnkraftsav-

vecklingen. När det gäller Barsebäck 2 kan ju förslaget exempelvis innebära att reaktorn stängs utan att de av riksdagen antagna villkoren för avvecklingen är uppfyllda.

Jag anser också att det är bekymmersamt att regeringens åtgärder för att uppfylla dessa villkor ännu inte har givit ett godtagbart resultat. Lika allvarligt är det att regeringen vilseleder i vissa aspekter i fråga om villkorsprövningen. Det är exempelvis felaktigt att hävda att 3–4 TWh skulle kunna ersätta elproduktionen i Barsebäck 2, då denna reaktors genomsnittliga årsproduktion överstiger 4 TWh. Elkonsumtionen i landet har dessutom ökat med omkring 8 TWh mellan åren 1997 och 2001, vilket gör detta uttalande än orimligare. Regeringens redovisning av huruvida villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda eller inte är enligt min uppfattning vilseledande.

Jag ansluter mig till vad som i motion 2002/03:N9 (m) anförs om effektskatten på kärnkraft. Då denna skatt snedvrider konkurrensförhållandena mellan olika energislag och hämmar viljan till viktiga investeringar i befintliga kärnkraftverk bör den avskaffas. Hur och i vilken takt en sådan avveckling bör ske måste dock prövas i budgetsammanhang.

Med det anförda tillstyrks motion 2002/03:N10 (kd) i berörda delar liksom delvis det aktuella yrkandet i motion 2002/03:N9 (m). Övriga här behandlade motioner avstyrks i motsvarande delar.

3. Stängningen av Barsebäck 2, m.m. (punkt 1)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N12 yrkandena 1–3 och avslår motionerna 2002/03:N9 yrkandena 1–4, 2002/03:N10 yrkandena 1, 4 och 5 och 2002/03:N11 yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Kärnkraft är en miljövänlig och farlig energiproduktionsform som snarast bör avvecklas. Folkomröstningens avvecklingsbeslut har hanterats illa av regeringen och dess samarbetspartier i energifrågor. Att som nu föreslås lägga över hela den fortsatta avvecklingsprocessen på en förhandlingsgrupp bestående av företrädare för staten och kraftindustrin gör att de folkliga inflytandemöjligheterna och insynen i processen försämras på ett påtagligt sätt. Industrins tro på en fortsatt avveckling tycks dessutom vara svag med hänsyn till att det redan nu planeras för en omfattande effektutbyggnad.

Frågan om avvecklingen av Barsebäck 2 har hittills missköts. I motsats till regeringen menar jag att villkoren för en stängning redan nu är uppfyllda. Den aktuella reaktorn borde enligt min mening kunna stängas redan före sommaren 2003. Med förhållandevis enkla medel kan sedan ytterligare reak-

torer stängas inom några år. Alternativa energiformer skulle exempelvis bättre kunna gynnas skattevägen. Elexporten skulle kunna minskas, och elproduktionen kan ökas i befintliga kraftvärmelanläggningar. Energieffektiviseringspotentialen och möjligheterna att spara el är betydande i Sverige. De med internationella mått mätt låga elpriserna har tyvärr bidragit till att el har blivit en konsumtionsvara som många brukar utan närmare eftertanke. Om eleffektivisering och ökad biobränsleanvändning följs åt kan dessutom de klimatpåverkande koldioxidutsläppen minska samtidigt som kärnkraftsavvecklingen påskyndas.

Säkerheten i de svenska kärnkraftverken kan ifrågasättas. Jag anser att kärnkraftsindustrin skall ha ett obegränsat skadeståndsansvar gentemot offren vid en olycka samt ett kraftigt ökat försäkringsansvar. För att ytterligare förstärka kärnsäkerhetsarbetet bör den nu pågående Kärnsäkerhetsutredningen ges tilläggsdirektiv så att den blir lika grundlig som Reaktorsäkerhetsutredningen från år 1979.

Med det anförda tillstyrks motion 2002/03:N12 (mp) i berörda delar. Övriga här behandlade motioner avstyrks i motsvarande delar.

4. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer (punkt 2)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen antar det i bilaga 3 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N301 yrkande 7.

Ställningstagande

Svensk energiförsörjning kommer att vara tvungen att förlita sig på kärnkraften under lång tid framöver. Fäster regeringen någon vikt vid sina internationella åtaganden på klimatområdet har den inget annat val än att låta en klimatvänlig energiform som kärnkraften spela en viktig roll i det svenska energisystemet. Alternativa energikällor har många positiva egenskaper, men de kommer inte inom överskådlig framtid att kunna ersätta kärnkraften.

Mot den bakgrunden anser vi att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi måste tas bort. Vi anser – i likhet med vad som anförts i motion 2002/03:N301 (m) – att det inte finns några skäl till att ha en bestämmelse (5 a § i kärntekniklagen) som förhindrar byggandet av kärnkraftsreaktorer i Sverige. Riksdagen bör därför besluta om att upphäva detta förbud. Motionen tillstyrks därmed i berörd del.

5. Förbudet mot kärnteknisk forskning (punkt 3)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar det i bilaga 4 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N209, 2002/03:N222, 2002/03:N242 yrkande 3, 2002/03:N264 yrkande 5, 2002/03:N288, 2002/03:N301 yrkande 8 och 2002/03:N390 yrkande 19.

Ställningstagande

År 1987 infördes en bestämmelse i kärntekniklagen (6 §) som stadgar att ingen får utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. För brott mot bestämmelsen – som i dagligt tal kommit att få benämningen ‘tankeförbudet’ eller ‘hjärntvättsparagrafen’ – stadgas fängelse med en straffsats motsvarande den som gäller för vållande till annans död. Av lagens förarbeten framgår att den dåvarande regeringens syfte var att ”ytterligare klargöra att de energipolitiska riktlinjerna ligger fast.” Tankeförbudet utgör således en sorts markering av statsmakternas intentioner att så småningom avveckla den svenska kärnkraften.

Tankeförbudet har kritiserats från principiella utgångspunkter allt sedan det tillkom. Förbudet har uppfattats som oförenligt med de principer om yttrande- och tankefrihet som bör ligga till grund för all lagstiftning och det har ansetts helt artfrämmande att använda en lagtext för att göra allmänna, politiska ‘markeringar’.

Tankeförbudet har en hämmande effekt på den akademiska friheten. Hösten 1995 gjorde 102 svenska professorer och andra framstående forskare från så gott som samtliga landets universitet och högskolor ett upprop till regeringen om avskaffande av tankeförbudet. Från forskarhåll har också hävdats att bestämmelsen får skadliga effekter bl.a. genom att försvåra forskning kring hur man kan utvinna ytterligare energi ur kärnavfall, en forskning som med framgång pågår i bl.a. Förenta staterna. Den som skulle vilja visa hur ny kraftproduktion, baserad på kärnteknik, skulle kunna tillföras det svenska kraftsystemet kan inte göra detta utan att hotas av fängelse. Det kan t.o.m. ifrågasättas om det överhuvudtaget är möjligt att presentera genomarbetade och kostnadsberäknade alternativ till prövning i den energipolitiska debatten utan att begå lagbrott.

I remissvaren på Energikommissionens betänkande (SOU 1995:139) uppmärksammades tankeförbudet såväl av den statliga tillsynsmyndigheten Statens strålskyddsinstitut (SSI) som av Statens råd för kärnavfallsfrågor (KASAM). SSI påpekade i sitt remissvar att fortsatt forskning på kärnenergiområ-

Okänt namn på dokumentegenskap.

det kan leda till väsentligt förbättrad säkerhet och miljövänlighet. KASAM ansåg att tankeförbudsparagrafen bör slopas och anförde i sitt remissvar att detta "... har betydelse inte minst för att ge bättre förutsättningar för forskning om nya principiella lösningar inom kärnenergiområdet. Ur KASAM:s perspektiv är det av särskilt intresse med forskning kring effektivare utnyttjande av kärnbränslet, minimering av avfallsmängder, transmutation av befintligt kärnavfall m.m. Kvalificerade svenska kärntekniker och forskare skall inte behöva stå bredvid och passivt betrakta en utveckling, som kan leda till resultat av stort intresse även för vårt land. Stimulerande arbetsuppgifter och ekonomiska förutsättningar är nödvändiga för att attrahera goda forskare till kärnkraftsområdet. Detta behövs inte minst då avveckling av kärnkraftverken och ett säkert omhändertagande av avfallet blir aktuellt."

Förslag om slopande av tankeförbudet har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen. En bidragande orsak till att förslagen har avvisats torde vara att frågan har ansetts kopplad till den vidare energipolitiska frågeställningen om kärnkraftens framtid i vårt land. Något sådant samband föreligger emellertid inte, vilket bl.a. framgår av att t.o.m. Miljöpartiets företrädare i Energi-kommissionen instämde i att tankeförbudet utgör "en inskränkning av medborgarliga fri- och rättigheter som inte står i rimlig proportion till motiven".

I utredningsbetänkandet Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet (SOU 1991:95) förordas att tankeförbudet borde slopas. Utredningen konstaterade att paragrafen inte är motiverad av säkerhetsskäl och att den därför inte hör hemma i en utpräglad säkerhetslag som kärntekniklagen. Den omständigheten att principiell kritik mot tankeförbudet numera framförs helt oberoende av inställningen till kärnkraftens utnyttjande i Sverige borde nu möjliggöra en omprövning av tankeförbudet utan ovidkommande hänsynstaganden.

Riksdagen bör därför upphäva den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen. Med detta tillstyrks här aktuella motionsyrkanden.

6. Lag om effektreserv på elmarknaden (punkt 5)

av Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om effektreserv och tillkänner för regeringen som sin mening vad som i övrigt anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:85 punkt 1 och motion 2002/03:N10 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag tillstyrker förslaget om en lag om effektreserv. Samtidigt vill jag understryka att förslaget är en övergångslösning som mynnar ut i att effektproblematiken därefter skall lösas inom ramen för en öppen marknadsbaserad lösning. Av propositionen framgår emellertid inte hur regeringen tänker sig att

en sådan lösning eventuellt skulle kunna se ut. Jag anser att regeringen redan i det här skedet rimligen måste ha en del idéer kring huvuddragen i en sådan modell och att riksdagen borde ha delgivits dessa tankegångar som en del av föreliggande beslutsunderlag. Är det å andra sidan så att regeringen helt saknar uppfattning om den marknadsbaserade lösningens karaktär kan det sättas i fråga om paketet med en övergångslösning och därpå följande marknadsbaserad lösning kan anses vara välgrundad. Det kan inte hållas för uteslutet att regeringens ovilja att närmare beskriva formerna för den marknadsbaserade lösningen indikerar en misstro mot förmågan hos elmarknadens aktörer att verkligen kunna hantera effektproblematiken. Denna misstro – och möjligen även reella problem för elmarknadens aktörer att ta sitt ansvar för effektfrågan – kan i så fall härledas till den kortsiktiga och i många stycken okloka energipolitik som regeringen driver med stöd av Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Med det anförda tillstyrker jag regeringens förslag till lag om effektreserv. Samtidigt tillstyrks motion 2002/03:N10 (kd) i berörd del.

7. Lag om effektreserv på elmarknaden (punkt 5, motiveringen)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Ställningstagande

Behovet av en effektreserv kan härledas till det faktum att elmarknaden inte fungerar tillfredsställande. Dagens elmarknad bidrar till att elproducenterna inte kan finansiera en kapacitetsutbyggnad, vilket gör att effektbristsituationer uppkommer. Regeringens förslag om en effektreserv måste betraktas som en nödlösning i väntan på en fundamental reform av elmarknaden i linje med vad som anförs i motion 2002/03:N12 (mp). Möjligheterna med och konsekvenserna av en sådan reform bör utredas. Till denna fråga återkommer utskottet i ett senare avsnitt.

Med det anförda tillstyrker jag regeringens förslag till lag om effektreserv. Samtidigt avstyrks motion 2002/03:N10 (kd) i berörd del.

8. Lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el (punkt 6)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el och tillkännager för regeringen som sin mening vad som i övrigt anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:85 punkt 2 och motion 2002/03:N9 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att det är bra att EU vill främja förnybar elproduktion på den gemensamma europeiska elmarknad som successivt växer fram. Inte minst är detta angeläget för att nå ambitionerna i FN:s ramkonvention om klimatförändringar (Kyotoprotokollet).

Sverige är den av EU:s femton medlemsstater som redan i dag har den i särklass högsta andelen förnybar el. År 2001 uppgick andelen förnybar el (vattenkraft och vindkraft) till 50 % av den totala inhemska elproduktionen. Därutöver var ytterligare 44 % av elproduktionen (kärnkraft) helt fri från utsläpp av svavel, kväveoxider och koldioxid. Endast 6 % av den svenska elproduktionen genererade alltså några tillskott till nedsmutsning och klimatförändringar. Sverige hade därmed ett av de renaste elproduktionssystemen i hela världen. Inget annat EU-land kommer i närheten av detta. I Sverige härrör de klimatpåverkande utsläppen inte från elproduktionen, utan från värmeproduktionen och trafiksektorn. Detta förhållande beaktas på intet sätt i EU:s direktiv.

Det är betydligt lättare att acceptera de delar av EG-direktivet som syftar till att få till stånd en tydlig och tillförlitlig ursprungsmärkning av el. Det bidrar till att stärka den konsumentmakt som fick förutsättningar att verka när elmarknaden avreglerades. Mot denna bakgrund kan vi biträda regeringens förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.

För att ytterligare stärka konsumenternas möjlighet att påverka elproduktionen bör ursprungsmärkningen i ett nästa steg vidgas till att omfatta även andra former av elproduktion, exempelvis naturgasbaserad eller kärnkraftsbaserad el.

Med det anförda tillstyrker vi regeringens förslag om lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el. Samtidigt tillstyrks motion 2002/03:N9 (m) i denna del.

9. Mätning och debitering av el (punkt 7)

av Mikael Odenberg, Ulla Löfgren och Stefan Hagfeldt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N9 yrkandena 7 och 8, bifaller delvis motion 2002/03:N11 yrkande 6 och avslår motionerna 2002/03:N10 yrkande 6, 2002/03:N11 yrkande 5, 2002/03:N12 yrkandena 4–6, 2002/03:N264 yrkande 10, 2002/03:N300 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:N350.

Ställningstagande

Med ett förslag om obligatorisk månadsvis mätning hos alla elkunder eftersträvar regeringen bl.a. en förstärkning av konsumenternas inflytande över sin

elansvändning. Välinformerade elkunder förväntas fatta beslut som gynnar såväl den enskilde konsumenten som elmarknadens funktion. Detta syfte är förvisso vällovligt, men de medel som regeringen förordar saknar såväl grund i tidigare dokumenterade erfarenheter som rimlighet när det gäller kostnaderna. I stället för att införa månadsvis mätning hos alla elkunder – en reform som kostar minst 10 miljarder kronor – vore det både betydligt billigare och marknadsmässigt mer rationellt att avskaffa den preliminärdebitering som bl.a. bidrar till att göra elräkningarna obegripliga. Ett krav på debitering efter verklig förbrukning skulle medföra att det skapades incitament för elleverantörerna att läsa av elmätarna oftare. Ju mer sällan mätarna lästes av desto längre tid skulle elföretagen tvingas leverera el på kredit. Utvecklingen skulle rimligen bli sådan att stora elkunder skulle läsas av ofta medan småkunder skulle läsas av mer sällan. En naturlig differentiering av avläsningsintervallen skulle således utvecklas som på ett betydligt bättre sätt än den generella reform som regeringen föreslår skulle avspegla såväl kundernas som nätföretagens önskemål och behov.

I propositionen bortser regeringen vidare från möjligheterna att använda ny teknik. Internetbaserade tjänster skulle exempelvis kunna användas för dubbelriktad kommunikation mellan elproducenter och elkunder. Detta skulle bl.a. göra det lättare för kunderna att följa och anpassa sin elförbrukning samt att själva bestämma debiteringsintervallen genom egna mätaravläsningar och inrapporteringar över Internet.

Vi vill avslutningsvis uppmärksamma den orimliga saktfärdighet som har präglat regeringens hantering av frågan om ett sanktionssystem gentemot nätägare som missköter kunders krav på byte av elleverantör. Näringsutskottet har vid flera tillfällen och i allt skarpare tonläge ställt krav på en utredning av ett sådant sanktionssystem utan att något har hänt. Det finns således god grund för att ånyo upprepa kravet och att kritisera regeringen för hur den genom sitt agerande negligerar de folkvaldas uttryckliga vilja.

Med det anförda tillstyrker vi motion 2002/03:N9 (m) i berörda delar och delvis aktuellt yrkande i motion 2002/03:N11 (fp). Övriga här behandlade motioner avstyrks.

10. Mätning och debitering av el (punkt 7)

av Eva Flyborg (fp), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N10 yrkande 6, 2002/03:N11 yrkandena 5 och 6 och 2002/03:N264 yrkande 10, bifaller delvis motion 2002/03:N9 yrkande 8 och avslår motionerna 2002/03:N9 yrkande 7, 2002/03:N12 yrkandena 4–6, 2002/03:N300 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:N350.

Ställningstagande

Vår uppfattning är att Energimyndighetens ursprungliga förslag om ett införande stegvis av månadsvis mätning av el är välgrundat. Med hänsyn till att kunskaperna om de verkliga elbesparingseffekterna av månadsvis mätning är mycket knapphändiga är det rimligt att inledningsvis endast inkludera elanvändare vars förbrukning överstiger 8 000 kWh. Med utgångspunkt i de erfarenheter som dras av detta kan det sedan övervägas om och hur snabbt ytterligare kunder bör omfattas av krav på månadsvis mätning och senare även av krav på timvis mätning.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att det skall införas ett sanktions-system för de nätägare som försvårar leverantörsbyten. Vi anser att det är djupt otillfredsställande att de beställningar som riksdagen vid två tillfällen gjort till regeringen rörande leverantörsbyte och införande av ett sanktionssystem riktat mot nätägarna ännu inte har effektuerats. Frågan hänvisas nu till en ytterligare utredning (Utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmärnaderna), och ett eventuellt förslag till riksdagen kan därmed förväntas först under år 2005. Detta innebär att regeringen har förhållit frågan på ett helt oacceptabelt sätt.

Vi anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att tillse att frågan om leverantörsbyte omgående får en lösning. Utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmärnaderna, som bl.a. skall behandla frågan om leverantörsbyte, måste ges tilläggsdirektiv om att frågan skall behandlas med förtur och redovisas snarast.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2002/03:N10 (kd) och 2002/03:N11 (fp) i berörda delar liksom delvis aktuellt yrkande i motion 2002/03:N9 (m). Övriga här behandlade motionsyrkanden avstyrks i motsvarande delar.

11. Mätning och debitering av el (punkt 7)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N12 yrkandena 4–6 och 2002/03:N300 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2002/03: N9 yrkandena 7 och 8, 2002/03:N10 yrkande 6, 2002/03:N11 yrkandena 5 och 6, 2002/03:N264 yrkande 10 och 2002/03:N350.

Ställningstagande

Jag hyser stor tilltro till elkundernas vilja att bidra till en bättre miljö genom minskad elförbrukning och till att minimera effektbalansproblemen genom att begränsa sin förbrukning när eltillgången är ansträngd. Detta förutsätter emellertid att elkunderna har tillgång till relevant information om sin aktuella förbrukning. Sådan information blir ofta bättre ju mer aktuell den är. Idealet

vore att elkonsumenten direkt kan läsa av sin elförbrukning i realtid, exempelvis via Internet. Ett sådant system skulle även kunna kompletteras med olika typer av effektreduceringsprodukter som automatiskt slår av eller på elektriska apparater (exempelvis tvättmaskiner och varmvattenberedare) när elpriserna är som högst respektive lägst.

Regeringens avsikt att införa obligatorisk månadsvis mätning av el är ett steg i rätt riktning. Reformen borde dock genomföras snabbare. I stället för regeringens inriktning att låta kraven gälla fr.o.m. juli 2009 borde de införas före utgången av år 2007. Reformen borde även ha innefattat en tydlig inriktning mot realtidsmätning. Krav borde ha ställts på att de mätare som installeras även kan klara av minst timvis mätning eller att de på ett enkelt sätt kan uppgraderas för detta ändamål.

Regeringens inriktning innebär att man för en lång framtid binder sig vid ett system för månadsvis mätning. Det är orimligt att först genomföra en reform som innebär kostnader på ca 10 miljarder kronor och sedan efter några år ställa krav på än tätare mätintervaller med tillhörande krav på investeringar i nya mätsystem. Regeringen hävdar själv att Energimyndighetens förslag om ett genomförande stegvis av månadsvis mätning skulle innebära onödiga extrakostnader. Med samma argument kan man redan nu undvika framtida extrakostnader genom att förbereda de nya mätarna för tätare mätintervall. Den marginalkostnad som tillkommer för detta är betydligt mindre än om alla mätare så småningom måste bytas ut igen.

Jag vill också lyfta fram möjligheterna att stimulera konsumenternas vilja att påverka sin värmeanvändning. Individuell värmemätning är, i likhet med exakt elmätning, viktig för att öka konsumenternas medvetenhet om sin energiförbrukning och därmed för att skapa incitament för att påverka densamma. Besparingar till följd av en sänkt energiåtgång för uppvärmning är viktiga eftersom de skadliga effektopparna inträffar när uppvärmningsbehoven är som störst. Vidare kan noteras att individuell mätning av värme har föreslagits av såväl Klimat- som Miljömålskommittéerna utan att regeringen har hört sammat detta, vilket är beklagligt. Jag anser att obligatorisk individuell värmemätning bör övervägas för nybyggande. I befintlig bebyggelse måste det genomföras ytterligare teknikutveckling innan krav på individuell värmemätning kan införas.

Med det anförda tillgodoses motionerna 2002/03:N12 (mp) och 2002/03:N300 (mp) i berörda delar och tillstyrks. Övriga här behandlade motioner avstyrks i motsvarande delar.

12. Reformerad elmarknad (punkt 8)

av Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N10 yrkande 2 och avslår motion 2002/03:N12 yrkande 7.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motion 2002/03:N10 (kd) anser jag att elmarknadens nuvarande funktion kan ifrågasättas. De effektproblem som uppkom under den gångna vintern kan exempelvis tas som intäkt för att den nuvarande strukturen inte svarar upp mot de krav som kan ställas på en väl fungerande marknad. Marknadens aktörer saknar, enligt min uppfattning, tillräckliga incitament för att säkerställa effektillgången. Följden blir bl.a. att effektbristsituationer måste lösas genom import av smutsig kol- och oljebaserad el. Detta är i sin tur en situation som härstammar från en i grunden felaktig energipolitik där regeringens agerande i mångt och mycket signalerar en besvärande misstro mot elmarknadens aktörer.

Med det anförda tillstyrks motion 2002/03:N10 (kd) i berörd del. Det aktuella yrkandet i motion 2002/03:N12 (mp) avstyrks.

13. Reformerad elmarknad (punkt 8)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N12 yrkande 7 och avslår motion 2002/03:N10 yrkande 2.

Ställningstagande

Ett stort problem med den nuvarande elmarknaden är att konsumenternas incitament till en effektiv elanvändning blockeras. Elmarknaden är en onaturlig marknad, eftersom tillgång och efterfrågan inte matchas med hjälp av priset. Mot bakgrund av detta anser jag – i likhet med vad som anförs i motion 2002/03:N12 (mp) – att elmarknaden behöver reformeras. En utredning bör tillsättas för att undersöka möjligheterna med och konsekvenser av en fundamental elmarknadsreform.

Jag anser att den reformerade elmarknaden fortfarande lider av sviterna från monopoltiden. Då byggdes kärnkraften ut i syfte att minska oljeberoendet. Följden blev att utbudet på elmarknaden ökade och elpriserna sjönk.

Detta ledde i sin tur till att den billiga elen blev ett huvudalternativ för villa-uppvärmning.

När det nu saknas överkapacitet på elmarknaden har förutsättningarna förändrats, och det finns därför anledning att ånyo vidta åtgärder för att förbättra elmarknadens funktion.

Jag menar att den verkliga konkurrenshandeln med fysisk el sker på spotmarknaden. På en avreglerad elmarknad måste även konsumenterna få tillgång till denna handel. På denna marknad bildas ett jämviktspris som skapar balans mellan produktion och konsumtion av fysisk el. För att bilda priset måste konsumenternas sammanlagda vilja att konsumera el vid olika prisnivåer läggas in. Det skulle i sin tur innebära att elsäljarna blev överflödiga liksom även behovet av att rapportera mätvärden och leverantörsbyten mellan nätbolagen och säljarna. Mätningen och avräkningen av konsumenternas leverans skulle endast behöva hanteras av de lokala nätbolagen. Konsekvenserna av detta skulle bli dels en betydande förenkling, dels en effektivisering.

Dessa åtgärder bör dessutom kompletteras med utökad timvis mätning och ett system som sprider information om spotpriset till konsumenterna. Detta gör det möjligt för elkunderna att i större omfattning styra sin konsumtion utifrån priset. Vidare bör gälla att elpriset skall kunna läsas genom separata prisförsäkringar. Dessa prisförsäkringar skulle få en annan funktion än i dag främst genom att bidra till att sprida investeringsrisker på marknaden. En producent som har investerat kan sälja prisförsäkringar som motsvarar den installerade kapaciteten till ett stort antal konsumenter, varigenom konsumenterna har möjlighet att välja vilka investeringar de vill stödja, t.ex. investeringar i grön el eller effektbesparande åtgärder.

Jag anser att elmarknadens utformning väcker misstankar om att det finns en avsikt att avskärma konsumenterna från den egentliga konkurrensen på elmarknaden. Motivet till detta skulle kunna vara att regeringen genom att skapa en oligopolmarknad vill göra Vattenfall AB till en framträdande europeisk aktör. Blotta misstanken om ett sådant förhållande gör att förtroendet för marknadens funktion urholkas. Det är uppenbart att elmarknaden lider av ett betydande systemfel och att en reform i enlighet med vad som här har skisserats därför bör utredas och om möjligt genomföras utan dröjsmål.

I motsats till vad utskottsmajoriteten hävdar menar jag att reformen skulle kunna genomföras med begränsade förändringar i regelverket och att resultatet skulle innebära både förenklingar och effektivisering. Utskottsmajoriteten reser även tvivel mot att den här föreslagna reformen kommer att ge de positiva effekter som har beskrivits ovan. Den menar bl.a. att nätföretagen skulle hamna i en monopolsituation gentemot konsumenterna. Jag vill med anledning härav poängtera att det föreslagna systemet skulle fungera så att Svenska kraftnät svarar för att anmäla konsumtionen till spotmarknaden, men att det är konsumenterna som sköter upphandlingen. Detta bygger på att det endast är konsumenterna själva som kan pressa priset genom att anpassa konsumtionen när priset stiger på spotmarknaden.

Riksdagen bör således genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att tillsätta en utredning med det uppdrag som här har angivits. I denna utredning bör också andra sätt att åstadkomma en förändring av elprissättningen mot rörliga priser ingå. Därmed blir motion 2002/03:N12 (mp) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks.

14. Energi och klimat (punkt 9)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N390 yrkande 2 och avslår motion 2002/03:MJ418 yrkande 3.

Ställningstagande

Trots att den globala uppvärmningen på grund av utsläpp av växthusgaser kan betraktas som en av de största utmaningarna på miljöområdet saknar regeringen en samlad och tydlig klimatpolitisk linje. Det måste exempelvis betraktas som kontraproduktivt att låta kärnkraften ersättas av importerad el från fossila energikällor så som har blivit fallet efter stängningen av Barsebäck 1.

Vi anser att det erfordras ännu större satsningar på både den nationella och den internationella arenan för att klimatförändringarna skall kunna stoppas. Det krävs gemensamma europeiska åtgärder för att minska koldioxidutsläppen.

Med det anförda tillstyrks här aktuellt yrkande i motion 2002/03:N390 (kd). Motion 2002/03:MJ418 (v) avstyrks i berörd del.

15. Energi och klimat (punkt 9, motiveringen)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Ställningstagande

Klimatfrågorna tillhör en av de allra viktigaste utmaningarna för mänskligheten. Utsläppen av växthusgaser måste minska, och den globala dimensionen ställer i det avseendet särskilda krav på samverkan mellan länder.

Det insatser som regeringen gör på klimatområdet är inte tillräckligt. Jag anser att intensiteten i arbetet med att ställa om energisystemet måste öka och ges en tydligare inriktning på bärkraftighet ur klimatsynpunkt. Sverige bör också på ett mer framträdande sätt än hittills agera som föregångare och pådrivare på den internationella arenan när det gäller klimatfrågor. Förslagen i här aktuella motioner är, liksom regeringens politik, allt för begränsade. Det erfordras betydligt högre ambitioner för att klimatproblemen skall kunna

bemästras. Med det anförda avstyrks motion 2002/03:N390 (kd) i berörd del. Även aktuellt yrkande i motion 2002/03:MJ418 (v) avstyrks.

16. Forskning och utveckling (punkt 10)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N301 yrkande 14 och avslår motionerna 2002/03:MJ428 yrkande 9, 2002/03:N229, 2002/03:N345 yrkande 11, 2002/03:N366 och 2002/03:N390 yrkandena 11 och 18.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning måste en utökad inhemsk energiproduktion utgå från högt ställda miljö- och säkerhetskrav. En annan förutsättning är enligt vårt förmenande att alla energislag skall klara konkurrensen på energimarknaden utan subventioner. Mot den bakgrunden är det inte rimligt att subventionera sådan etablerad teknik som används inom exempelvis vindkraften under täckmantel av att det skulle handla om ny teknik. Det kan dessutom anses vara tveksamt om den aktuella tekniken har kommersiell bärkraft. Inom ramen för kol- och oljebaserad energiproduktion har satsningar på ny teknik låg potential då den negativa miljöpåverkan som dessa energislag ger upphov till är av sådan art att de inte är förenliga med högt ställda miljökrav. Naturgasen är förvisso ett renare alternativ än olja och kol, men teknikutvecklingen på detta område hämmas av svårigheterna att på kommersiella grunder klara en utbyggnad samtidigt som utsläppen av koldioxid kan hanteras.

Vi vill i stället lyfta fram den kvalificerade kärntekniska forskning som bedrivs internationellt. Ett exempel på sådan forskning är det som brukar betecknas acceleratordriven transmutation. Fördelarna med denna teknik är bl.a. att de långlivade ämnena i kärnavfallet kan reduceras kraftigt. Tekniken ger också möjligheter att öka den mängd energi som kan utvinnas ur bränsleråvaran.

Mycket FoU-arbete återstår innan dessa nya kärntekniker är möjliga att tillämpa i den praktiska energiproduktionen eller kärnbränslehanteringen. Det är dock viktigt med ett långsiktigt perspektiv på dessa frågor, inte minst med hänsyn till kommande generationers behov av kostnadseffektiva, säkra och miljövänliga energikällor och tillförlitliga metoder för hanteringen av det kärnavfall vi kommer att lämna efter oss.

Med det anförda tillstyrks berört yrkande i motion 2002/03:N301 (m). Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

17. Forskning och utveckling (punkt 10)

av Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N390 yrkandena 11 och 18 och avslår motionerna 2002/03:MJ428 yrkande 9, 2002/03:N229, 2002/03:N301 yrkande 14, 2002/03:N345 yrkande 11 och 2002/03:N366.

Ställningstagande

Jag vill att långsiktighet och uthållighet skall prägla energiutvecklingen. Målet är ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist m.m. För att detta skall kunna vara möjligt krävs emellertid stora satsningar på energiforskning och energiteknisk utveckling. Exempel på områden där sådana satsningar är särskilt angelägna finns nämnda i motion 2002/03:N390 (kd). Det gäller exempelvis forskning om solceller, vätgasbaserade energisystem, artificiell fotosyntes och stationära bränsleceller.

Jag vill också framhålla att ett utökat europeiskt forskningssamarbete är betydelsefullt när det bl.a. gäller förnybara energikällor. En möjlighet vore att inrätta en gemensam europeisk myndighet som kan ta ett övergripande ansvar för att driva på och samordna utvecklingen på energiområdet.

Med det anförda tillstyrks nu aktuella yrkanden i motion 2002/03:N390 (kd). Övriga här behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

18. Forskning och utveckling (punkt 10)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N229 och 2002/03:N366 och avslår motionerna 2002/03:MJ428 yrkande 9, 2002/03:N301 yrkande 14, 2002/03:N345 yrkande 11 och 2002/03:N390 yrkandena 11 och 18.

Ställningstagande

Det är mycket angeläget med forskning och utveckling på energiområdet. Emellertid kan det ifrågasättas vilka prioriteringar som regeringen och berörda myndigheter gör för att denna verksamhet på ett effektivt sätt skall kunna bidra till den nödvändiga omställningen av energisystemet.

Ett tydligt exempel på en tvivelaktig fokusering är den tyngdpunkt som hittills har lagts på utvinning av etanol ur säd. Vägverket har pekat ut vätgas

och nya typer av syntetiskt producerade drivmedel som de mest intressanta alternativen till bensin och diesel. Dessa anses kunna bli mer kostnadseffektiva än etanol.

Jag anser att det nu är nödvändigt med en omorientering av forskningsinsatserna kring alternativa drivmedel för att inte de mest lovande forskningsområdena skall försummas. Ett flerårigt nationellt forskningsprogram med inriktning på att utveckla tekniken kring syntesgasproduktion ur bioråvara i linje med vad som föreslås i motion 2002/03:N366 (mp) är därmed motiverat.

Med det anförda tillstyrks nämnda motion liksom motion 2002/03:N229 (m). Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

19. Effektivare energianvändning (punkt 11)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N390 yrkande 13 och avslår motion 2002/03:N219.

Ställningstagande

Det energipolitiska omställningsprogrammet har visat magert resultat. Vi anser att de satsningar som nu görs på information och åtgärder för att spara energi i hushållen är vällovliga. Det är emellertid enligt vår uppfattning ineffektivt och opedagogiskt att kombinera sådana satsningar med ett fastighets-skattesystem som effektivt håller tillbaka fastighetsägares goda vilja att göra investeringar i olika energieffektiviseringslösningar.

Med det anförda tillstyrks motion 2002/03:N390 (kd) i berörd del. Motion 2002/03:N219 (s) avstyrks.

20. Internationella frågor (punkt 12)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N9 yrkande 5 och avslår motion 2002/03:N273.

Ställningstagande

Svenska elproducenter agerar på en internationell marknad. El säljs och köps under skarpa konkurrensförhållanden på den nordiska elbörsen. Det är därför oerhört viktigt att svenska aktörer verkar under samma förutsättningar som gäller för aktörerna i de andra nordiska länderna.

I likhet med vad som anförs i motion 2002/03:N9 (m) anser vi därför att det är mycket angeläget att få till stånd en ökad anpassning av principerna för energibesättning mellan de nordiska länderna. En positiv konsekvens av detta vore ett mer effektivt utnyttjande av de samlade produktionsresurserna, vilket skulle vara positivt för samhällsekonomin och resultera i en minskad miljöpåverkan. Vi anser nämligen att dagens energibesättning i praktiken gynnar import av nedsmutsande kolproducerad el. En förändrad beskattningsstruktur skulle jämställa den svenska elproduktionen med den danska och bl.a. göra det lättare för svenska producenter att konkurrera med dansk kol-kondenskraft.

Det arbete som bedrivs inom EU på energibesättningsområdet är förvisso vällovt, men vi menar att det finns utrymme för de nordiska länderna att agera som föregångare när det gäller ökad harmonisering på området. Den långt gångna avregleringen på den nordiska elmarknaden och ett väl utarbetat nordiskt samarbetsklimat ger goda förutsättningar för att en harmonisering skulle ge ett lyckat resultat. Kan man skapa ett försöksområde inom Norden när det gäller handel med utsläppsrätter borde villkoren, menar vi, vara ungefär desamma för att tillskapa en långt gången harmonisering av de nordiska miljö- och energiskatterna. Åtgärder på detta område torde också bidra till att omställningen av energisystemen i EU:s medlemsstater påskyndas. Detta ligger i linje med vad som efterfrågas i motion 2002/03:N273 (fp). Riksdagen bör dock inte i ett tillkännagivande uttala sig om elproduktionens sammansättning i Danmark.

Med det anförda tillstyrks motion 2002/03:N9 (m) i berörd del. Samtidigt avstyrks motion 2002/03:N273 (fp).

21. Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn (punkt 13)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N333 och 2002/03:N390 yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Det pågår för närvarande en utredning av konkurrenssituationen på fjärrvärmemarknaden. Detta kan anses vara ett tecken på att regeringen till slut har

insett att det som oppositionen tidigare har framfört vid flera tillfällen är en realitet. För att inte låta dåligt fungerande konkurrens och regeringens oförmåga till praktisk handling ytterligare drabba fjärrvärmekunderna anser vi emellertid att det är motiverat med omedelbara åtgärder för att hejda den negativa utvecklingen. Exempel på åtgärder som kan vidtas utan ytterligare tidsutdräkt är skärpt pristillsyn, införandet av ett system för benchmarking-konkurrens, införande av utökade möjligheter till tredjepartstillträde, inrättande av en instans för hantering av klagomål från konsumenter på priser och leveransvillkor, förbättrade möjligheter att utnyttja spillvärme, m.m.

Med det anförda tillstyrks motionerna 2002/03:N333 (m) och 2002/03:N390 (kd) i berörda delar.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Naturgas (punkt 4)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Beträffande naturgasens framtid i Sverige har utskottet påpekat att det inte är aktuellt med någon storskalig introduktion av naturgas i Sverige. Jag vill i det sammanhanget understryka att jag inte kommer att medverka till att naturgasen eller något annat fossilt bränsle ges någon form av ekonomiskt stöd eller att en ökad naturgasanvändning uppmuntras på något annat sätt av statsmakterna. Alla icke uthålliga energikällor måste förr eller senare avvecklas och till denna kategori hör naturgasen (eller fossilgasen som den rätteligen bör benämnas). Med den utgångspunkten är det, enligt min mening, oacceptabelt med investeringar i dyr infrastruktur för naturgasdistribution. Det skulle bli som med kärnkraften, dvs. att man ”bygger fast sig” i en långsiktigt ohållbar lösning. Trots avvecklingsbeslut tycks det vara näst intill omöjligt för regeringen att avveckla kärnkraften. Samma problem uppkommer den dag naturgasen skall fasas ut. Stora infrastrukturinvesteringar är utan tvekan svåra att backa ur även om det inte är staten som har stått för investeringskostnaden. Det blir dyrt ändå om regeringen tvingas ta till tvångsmedel.

2. Internationella frågor (punkt 12)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Beträffande den del av utskottets ställningstagande som gäller en ökad harmonisering på energiskatteområdet vill jag framhålla att jag är positivt inställd till en sådan harmonisering. Samtidigt vill jag betona betydelsen av att harmoniserade skattenivåer måste vara så pass kännbara att de får verklig effekt när det gäller att styra utvecklingen på energiområdet i bärkraftig riktning. Ett ytterligare medel för att driva på den utvecklingen vore att införa en lägsta koldioxidskatt på EU-nivå. Jag anser att Sverige bör agera mer kraftfullt för att en sådan skatt skall bli verklighet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2002/03:85

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om effektreserv,
2. lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el.

Motioner med anledning av propositionen

2002/03:N9 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förtida stängning av kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens förhandlingar med kraftindustrin om en omställning av energisystemet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om borttagande av effektskatten på kärnkraft.
4. Riksdagen beslutar upphäva lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en nordisk harmonisering av energi- och miljöskatter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvidgning av ursprungsmärkningen av el.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avläsning och debitering av förbrukad el.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sanktioner mot hindren för byte av elleverantör.

2002/03:N10 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om inriktningen av energipolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en effektivare elmarknad.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall presentera en öppen marknadsbaserad lösning på effektproblematiken.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag om förhandling om avveckling av kärnkraften.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkorsuppfyllande för stängning av Barsebäck 2.
6. Riksdagen avslår regeringens förslag om att göra månadsvis avläsning obligatorisk.

2002/03:N11 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppta förhandlingar om att Barsebäck 1 skall återstartas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Barsebäck 2 inte skall stängas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kärnkraftsavveckling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kärnkraften i framtiden.
5. Riksdagen beslutar att elanvändare vars förbrukning överstiger 8 000 kWh skall få månadsvis avläsning redan från den 1 juli 2006.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av ett sanktionssystem mot nätföretag.

2002/03:N12 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den nu pågående Kärnsäkerhetsutredningen bör få tilläggsdirektiv så att ambitionsnivån höjs och att utredningen bör vara minst lika genomgripande som 1979 års Kärnsäkerhetsutredning var.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att villkoren för stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda och att reaktorn bör stängas senast sommaren 2003.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att förhandlingarna mellan staten och kärnkraftsindustrin om omställning av energisystemet skall avbrytas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att vid införandet av krav på månadsvisa elmätaravläsningar skall de nya elmätningssystem som installeras vara enkelt utbyggbara för timvis mätaravläsningar och bör också kunna byggas ut för aktiv laststyrning (effektreducering).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att kraven på månadsvis avläsning och rapportering skall vara obligatoriska för alla kunder senast den 31 december 2007.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall återkomma till riksdagen i frågan om krav på individuell mätning av värme enligt vad som anförs i motionen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en utredning om en grundläggande reform av elmarknaden i enlighet med motionens syften.

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03: MJ418 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att energieffektiviseringsåtgärder skall främjas och prioriteras för att minska utsläppen av klimatgaser.

2002/03: MJ428 av Maud Olofsson m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av fortsatt forskning kring och praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara.

2002/03: N204 av Bengt-Anders Johansson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en fortsatt utbyggnad av naturgasförsörjningen norr om Gislaveds kommun.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om naturgasens förutsättningar i Sverige.

2002/03: N209 av Tobias Billström (m):

Riksdagen beslutar att upphäva 6 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03: N219 av Britt-Marie Lindkvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga metoder för att uppmuntra konvertering av oljeuppvärmning till andra energislag.

2002/03: N222 av Lennart Fremling (fp):

Riksdagen beslutar att 6 § i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall upphöra att gälla.

2002/03: N223 av Gunnar Axén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om basindustrins energiförsörjning.

2002/03: N229 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

2002/03:N230 av Patrik Norinder och Henrik Westman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till naturgas i Mellansverige.

2002/03:N242 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förbudet mot forskning och planering av ny kärnkraft i Sverige.

2002/03:N262 av Lars Lindblad m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av naturgasnätet.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mångfald på energimarknaden och Skånes framtida energiförsörjning.

2002/03:N264 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

5. Riksdagen beslutar att 6 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall upphöra att gälla.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett system med fjärravläsning av elmätare.

2002/03:N268 av Kenneth Lantz och Lars Gustafsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasens roll i energiförsörjningen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan biogas och naturgas.

2002/03:N273 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att med kraft driva frågan om minskad kol-, gas- och oljebaserad energiproduktion i Danmark.

2002/03:N288 av Ewa Björling (m):

Riksdagen beslutar att upphäva 6 § kärntekniklagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:N299 av Helena Zakariasén (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mångfald i energiförsörjningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av naturgasens befintliga ledningsnät.

2002/03:N300 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att följa Energimyndighetens utredningsförslag och tidplan avseende månadsvis elmätning och avskaffande av preliminärdebitering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla nya elmätningssystem som installeras skall ha kapacitet, eller åtminstone vara utbyggbara, för timvis mätning.

2002/03:N301 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

7. Riksdagen beslutar att upphäva förbudet mot uppförande av nya kärnkraftverk i 5 § kärntekniklagen (1984:3).
8. Riksdagen beslutar att upphäva det s.k. tankeförbudet i 6 § kärntekniklagen (1984:3).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ny energiproduktion.

2002/03:N333 av Peter Danielsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bristerna i konkurrensen på fjärrvärmemarknaden.

2002/03:N345 av Maud Olofsson m.fl. (c):

11. Riksdagen begär att regeringen tar initiativ till att utforma ett samlat program för produktion av alternativa drivmedel från både spannmål och skogsråvara.

2002/03:N350 av Helena Zakariasén och Ann-Kristine Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mätning och debitering av el.

2002/03:N351 av Michael Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utbyggnad av naturgasledningar i Sverige.

2002/03:N354 av Ronny Olander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om miljöfördelar med ett utbyggt naturgasnät.

2002/03:N355 av Ronny Olander och Christin Nilsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om naturgasens roll i det framtida energisystemet.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

2002/03:N366 av Ingegerd Saarinen (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett nationellt forskningsprogram för produktion av syntesgas ur bioråvara.

2002/03:N390 av Maria Larsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitiska insatser på klimatområdet, såväl nationella som internationella.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energiforskning och energiteknisk utveckling.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energisparåtgärder och tilläggsisolering.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrens inom fjärrvärmesektorn.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett regelverk för att förhindra korssubventionering inom fjärrvärmesektorn.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU bör satsa gemensamt på att utveckla och främja omställningen till förnybara bränslen.
19. Riksdagen beslutar upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om effektreserv

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten), har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven skall skapas genom att den systemansvariga myndigheten ingår avtal dels med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels med elanvändare om rätt att begränsa deras elförbrukning.

Effektreserven skall vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

2 § Den som enligt 8 kap. 4 § första stycket ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) skall till myndigheten betala en avgift för täckande av de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

Avgiftens storlek för varje balansansvarig skall baseras på omfattningen av dennes balansansvar enligt avtalet med den systemansvariga myndigheten och omfattningen av den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser. Avgiften bestäms av den systemansvariga myndigheten.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den systemansvariga myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag.

4 § Beslut av den systemansvariga myndigheten enligt 2 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 och gäller till och med den 29 februari 2008.

2. Förslag till lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el

Häri genom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om en rätt för elproducenter att få ursprungsgarantier för el som producerats med användande av förnybara energikällor (förnybar el).

Med ursprungsgaranti avses ett dokument som anger att en viss mängd förnybar el har producerats.

2 § Den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:113) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på kontoföringsmyndigheten (garantimyndigheten) skall handlägga frågor om ursprungsgarantier.

3 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som enligt 1 kap. 3 § lagen (2003:113) om elcertifikat har utsetts att handlägga de frågor som enligt den lagen ligger på tillsynsmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte garantimyndigheten.

4 § Berättigade att få ursprungsgarantier är

1. den som enligt 2 kap. 1 § 1–4 lagen (2003:113) om elcertifikat är berättigad att bli tilldelad elcertifikat,

2. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av vattenkraft, och

3. innehavaren av en produktionsanläggning där el produceras med användande av biobränslen.

Med biobränslen avses bränslen framställda ur biomassa samt deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas.

Med biomassa avses den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester av både vegetabiliska och animaliska ämnen från jordbruk, skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och kommunalt avfall.

5 § Innehavaren av en produktionsanläggning som vill få ursprungsgarantier för framtiden skall anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Detta gäller dock inte om anläggningen har godkänts enligt 2 kap. 5 § andra stycket lagen (2003:113) om elcertifikat.

6 § Om el har producerats i en sådan produktionsanläggning som avses i 4 § med användande av såväl sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier som andra energikällor, får ursprungsgarantier utfärdas bara för den andel av elen som producerats med användande av den först nämnda typen av energikällor.

7 § Ursprungsgarantier får utfärdas bara för sådan förnybar el vars inmatade mängd och dess fördelning över tiden har mätts och rapporte-

rats till garantimyndigheten enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Om den förnybara elen matas in på ett elnät som används utan stöd av nätkoncession skall innehavaren av produktionsanläggningen svara för den mätning och rapportering som anges i första stycket.

I de fall som avses i 6 § skall innehavaren av anläggningen särskilt beräkna och rapportera den el som har producerats med användande av sådana energikällor som berättigar anläggningens innehavare att få ursprungsgarantier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkning och rapportering enligt tredje stycket.

8 § Garantimyndigheten skall på begäran av någon som är berättigad att få ursprungsgarantier utfärda en sådan garanti.

En ursprungsgaranti skall innehålla uppgifter om

1. den förnybara energikälla som har använts vid produktionen av elen,
2. den produktionsanläggning där den förnybara elen har producerats, och
3. den mängd el som har producerats och den tidsperiod under vilken produktionen har ägt rum. Tidsperioden skall vara en eller flera kalendermånader.

Om den förnybara elen har producerats med användande av vattenkraft skall dessutom produktionsanläggningens installerade effekt anges.

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgift för utfärdandet av ursprungsgarantier.

10 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

11 § En myndighets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2003.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

I reservation 4 föreslagen ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 a § i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

5 a §

Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i ett annat land. Detsamma gäller sådan lagring som sker i avvaktan på slutförvaring (mellanlagring). Tillstånd får medges endast om det finns synnerliga skäl och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras.

I fråga om tillstånd till införsel eller utförsel av kärnavfall gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 § strålskyddslagen (1988:220).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

BILAGA 4

Reservanternas lagförslag

I reservation 5 föreslagen ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 6 § i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.